

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Výběr knih pro děti podle učitelek mateřských škol

A choice of books for children according to the kindergarten teachers

Bc. Tereza Hejhalová

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Laufková, Ph.D.

Studijní program: Pedagogika N7501

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku 7501T010

2019

Odevzdáním této diplomové práce na téma *Výběr knih pro děti podle učitelek mateřských škol* potvrzují, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 2. 7. 2019

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce Veronice Laufkové za cenné a odborné rady, připomínky a čas, který mi věnovala při zpracování mé diplomové práce. Své rodině a blízkým chci poděkovat za podporu v průběhu celého období mého studia. V neposlední řadě patří poděkování ředitelkám a učitelkám mateřských škol, které se účastnily výzkumu.

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na otázku, jakým způsobem a jaké knihy pedagogové mateřských škol vybírají pro předškolní děti, a na faktory, které tento výběr ovlivňují, včetně současných trendů (jako jsou levné knihy, sběratelské kampaně nebo interaktivní knihy).

Teoretická část popisuje vývoj dítěte předškolního věku s ohledem na čtenářství, literární žánry a typy knih pro předškolní děti. Poukazuje také na nakladatelství, jež vydávají knihy pro děti, ocenění za kvalitní dětskou literaturu, a v neposlední řadě na média, která výběr knih ovlivňují. Je vysvětlena i důležitost podpory a rozvoje čtenářské pregramotnosti u předškolního dítěte.

Cílem práce bylo popsat výběr dětské literatury u učitelek mateřských škol a zjistit faktory, které tento výběr knih ovlivňují. Po prostudování odborné literatury byl v praktické části vytvořen dotazník o 31 položkách pro učitele mateřských škol, který vyplnilo 129 respondentů. Celkem odpovídali na 14 hypotéz.

Potvrdilo se, že vysokoškolsky vzdělané učitelky si vybírají knihy podle ocenění více než učitelky se středoškolským vzděláním. Za nejdůležitější vlastnost knihy považují učitelky z nabízených možností kvalitní text, od knih požadují zejména rozvoj představivosti a fantazie, což odpovídá i tomu, že nejvíce ve své práci preferují literární žánr pohádek. Knihy potom nejčastěji – kromě klasického předčítání – využívají pro práci s ilustracemi. Většina učitelek při výběru preferuje klasickou tištěnou knihu, e-knihy a interaktivní knihy jsou využívány minimálně. Dotazník ukázal, že více než polovina pedagogů pořizuje knihy pro děti do mateřské školy ve sběratelských kampaních a v obchodech typu „Levné knihy“ a jednoznačně převážila preference koupi v kamenných obchodech před e-shopy.

Byla vyvrácena hypotéza, že mateřské školy v obci do 3000 obyvatel mají více knih pro předškolní děti než mateřské školy ve velkoměstě nad 500 000 obyvatel, i hypotéza, že při výběru knih pro děti předškolního věku učitelky z mateřských škol v obci pořizují knihy převážně do 300 Kč a učitelky z mateřských škol ve velkoměstě nad 301 Kč. Překvapivě se ukázalo, že učitelky starší 46 let si pro svou práci nevolí jen staré, osvědčené tituly, ale orientují se i na současném knižním trhu a nebojí se dětem nabízet nové tituly současných autorů.

KLÍČOVÁ SLOVA

čtenářská pregramotnost, dětská literatura, předškolní vzdělávání, mateřská škola, nakladatelství, média

Abstrakt

Diploma thesis focuses on the question of how kindergarten teachers choose books for preschool children, what kind of books and main factors which influence their choice, e.g. cheap books, collectors' campaigns or interactive books.

The theoretical part describes the development of a preschool child with respect to the reading, literary genres and types of books suitable for preschool children. It also points out publishing houses that publish children's books, awards for high-quality children's literature, and, last but not least, the media which influence the selection of books. It also explains the importance of support and development of reading literacy for a pre-school child.

The aim of this work was to describe the process of selection of children's literature by kindergarten teachers and to find out main factors influencing this selection. After studying the literature, a questionnaire on 31 items for kindergarten teachers was created in the practical part. It was filled in by 129 respondents. By evaluation of this questionnaire i answered 14 hypotheses.

It has been confirmed that university-educated teachers choose awarded books more than teachers without university education. For the teachers the most important feature from the options offered is high-quality text of the book. They also expect that the books will develop the imagination, which is also the fact that they prefer the literary genre of fairy tales in their work. The second most often, except for reading itself, reason why to use books is work with illustrations. Most teachers prefer to use a classic printed book, e-books and interactive books are used in a minimum of cases. The questionnaire showed that more than half of the teachers buy books for children in kindergarten in collecting campaigns and in "cheap books" shops. These options clearly outweighed the preference of buying books in the classical shops or e-shops.

The hypothesis that kindergartens in the cities with up to 3000 inhabitants have more books for pre-school children than kindergartens in the large cities with more than 500,000 inhabitants was not proofed. Also the hypothesis that respondents from kindergartens located in villages with less than to 3,000 inhabitants prefer books with a price of up to CZK 300 in comparison to the kindergartens in the large cities with more than 500,000 inhabitants which prefer more expensive books over CZK 301 was not proofed. Surprisingly, it turned out that teachers over the age of 46 do not only choose old, proven titles for their work, but they also focus on the current book market and they are not afraid to use new titles of contemporary authors.

KEYWORDS

reading literacy, children's literature, pre-school education, kindergarten, publishing house, media

Obsah

Poděkování	3
Abstrakt	4
Úvod	9
Cíl diplomové práce	10
I Teoretická část	11
1. Mateřská škola	11
1.1 Učitelka mateřské školy.....	11
1.2 Osobnost učitelky a vytváření podmínek pro rozvoj čtenářství u dítěte předškolního věku	11
2. Vývoj dítěte předškolního věku s ohledem na rozvoj čtenářství	15
2.1 Kognitivní vývoj.....	15
2.2 Emocionální a sociální vývoj	17
2.3 Motorika	17
2.4 Komunikační dovednosti.....	18
3. Charakteristika dětské literatury.....	22
3.1 Funkce dětské literatury.....	23
3.2 Ilustrace v dětské knize.....	24
3.3 Dětské literární žánry.....	26
3.4 Typy knih pro děti	29
3.5 Nakladatelství knih pro děti.....	31
3.6 Knižní ocenění.....	36
4. Faktory ovlivňující budoucí čtení	39
4.1 Čtenářské vzory	40
4.2 Dětské čtenářství.....	42
4.3 Předčítání, frekvence a pravidelnost čtení.....	42
4.4 Proč číst, podpora čtení a motivace ke čtení.....	43
4.5 Vztah ke knize a její výběr	46

4.5.1 Co je a není vhodné číst dětem	46
5. Faktory ovlivňující výběr knih	48
5.1 Počítač, internet	48
5.2 Rozhlas, rádio	49
5.3 Televize, film, reklama	49
II Empirická část	54
1. Cíle empirické části.....	54
2. Hypotézy	54
3. Design výzkumu a metoda sběru dat: online dotazník	55
4. Charakteristika výzkumného vzorku	56
5. Analýza a interpretace získaných dat	64
6. Shrnutí výsledků ve vztahu k hypotézám.....	90
7. Diskuze a limity práce.....	93
Závěr.....	95
Seznam použitých informačních zdrojů	97
Přílohy diplomové práce:	105

Úvod

Neříkej, že nemůžeš, když nechceš. Protože přijdou velmi brzy dnové, kdy to bude daleko horší: budeš pro změnu chtít a pak už nebudeš moci.

Jan Werich

Na úvod své diplomové práce jsem si vypůjčila citát Jana Wericha, který mi připomíná současný vztah ke čtenářství. Má jedenáctiletá dcera mi odpovídá na otázku: „Proč si nevezmeš nějakou knihu a nečteš si?“ větou: „Nemůžu, nemám co, či prostě nebaví mě to.“ Podobně mi odpovídají i děti v mateřské škole, kde pracuji. A přitom se na mne vyčítavě dívá z rohu dětského pokojíčku a třídy dětská knihovna plná nejrozličnějších žánrů: leporel, knížek, encyklopedií i časopisů. Kde je chyba?

Možná je to právě tím, jakým způsobem jsou dětem knihy předkládány a jaké jsou trendy ve výběru dětských knih. Dle mého názoru je nejvlivnějším činitelem reklama, která nabízí knihu jako „žádaný produkt“; cena, která je pro kupujícího dostupná; či různé slevové akce, které nabízejí hypermarkety, kdy si knihy můžeme pořídit při sběratelské kampani.

Druhou polovinu citátu jsem si vyložila díky své babičce po svém. Babička miluje knihy, nahrazují jí společnost lidí, o které buď už přišla, nebo jsou daleko. Oči jí už ale neslouží a četbu nahrazuje buď poslechem rádia, televize, nebo jí chodí předčítat sousedka. Knihy jsou a zůstaly však bezesporu jejím nejmilejším společníkem a kdykoliv ji navštívím, téma knižních novinek nás nikdy nemine. Ráda se vrací ke svým oblíbeným autorům, stejně tak jako ke vzpomínkám, a to tak kouzelným způsobem, jakým to umí jen babičky.

Chtěla bych ukázat nejen své dceři, ale všem dětem, které mi projdou mým profesním životem učitelky, že láska ke knihám je cit, který stojí za to hledat, najít a pěstovat.

Diplomová práce se skládá ze dvou částí: teoretické a praktické části. V teoretické části se budu zabývat tématy, jako je vývoj dítěte předškolního věku s ohledem na rozvoj čtenářství, výběr dětské literatury v mateřských školách a žánrům dětské literatury. Dále se budu věnovat stěžejním faktorům, jako jsou čtenářské vzory, podpora čtení, nakladatelstvím knih pro děti a v neposlední řadě médiím, která výběr knihy mohou významně ovlivnit. Praktická část je zaměřena na zkoumání otázek, podle čeho si současné učitelky mateřských škol vybírají knihy, s nimiž pracují s dětmi v mateřské škole, a které faktory tento výběr ovlivňují.

Cíl diplomové práce

Cíli diplomové práce jsou:

- a) popsat na základě studia literatury faktory ovlivňující vztah dětí ke knize;
- b) popsat, jak si učitelky mateřských škol vybírají knihy a
- c) uvést faktory, které ovlivňují výběr dětské literatury u učitelek mateřských škol.

I Teoretická část

1. Mateřská škola

Předškolní vzdělávání je s platností školského zákona č.561/2004 Sb.¹ ve znění účinném od 1. 9. 2018 legislativní součástí systému vzdělávání v České republice. Úkolem zařízení předškolního typu je doplňovat rodinnou výchovu, zajišťovat vzdělávání dítěte a harmonicky ho rozvíjet. Od roku 2017 je předškolní vzdělávání povinné od počátku školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší pěti let, do nástupu do školy. Děti se v kolektivu učí socializaci, komunikaci, návykům a pravidlům. Nabývají nových poznatků, rozvíjí své schopnosti a učí se novým dovednostem v nabízených rozmanitých činnostech, ale i při spontánních aktivitách.

1.1 Učitelka mateřské školy

Učitel se hned po rodičích stává druhým nejsilnějším vzorem, který na dítě působí. Ukazuje dítěti směr rozvoje a vzdělávání. Respektuje individuální potřeby a specifické zvláštnosti, naslouchá a podporuje dítě při všech jeho aktivitách. Vytváří bezpečné a pozitivní prostředí pro dětské hry a činnosti. (Svobodová, 2010)

1.2 Osobnost učitelky a vytváření podmínek pro rozvoj čtenářství u dítěte předškolního věku

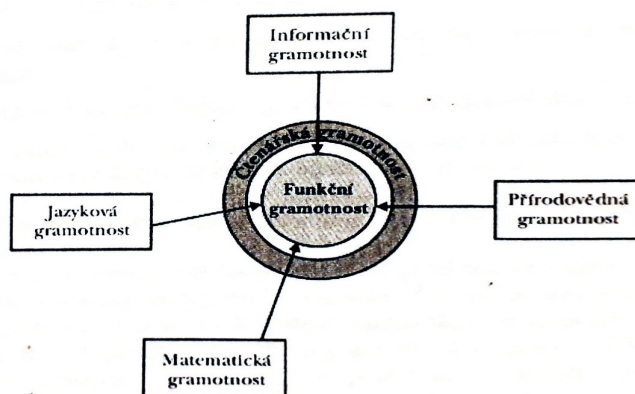
Požadavky na schopnosti a dovednosti učitelky mateřské školy jsou nemalé. Jednou z věcí, kterou by měla u dětí rozvíjet, je oblast čtenářské pregramotnosti. Jedná se o předčtenářskou úroveň, kdy dítě ještě samo nečte a s knihami se postupně seznamuje. (Wildová, 2012) Její počátek zaznamenáváme od prvních rozhovorů dospělého s dítětem, předčítání, manipulace s knihami, časopisy, až do nástupu do školy. (Havel, Najvarová, 2011) Připravit dítě na budoucí čtení můžeme rozvíjením schopností a dovedností, do kterých patří „rozvoj smyslů, zraková a sluchová analýza a syntéza, orientace v prostoru, čase, pravolevá orientace, hrubá a jemná motorika, řeč, komunikační schopnosti, kresba, myšlení, představivost a fantazie,“ ale i rozvíjení vědomostí, trénování paměti, koncentrace pozornosti a soustředěnosti. (Tomášková, 2015, s. 18) Děti by měly mít také možnost půjčit a prohlížet si knihy různých žánrů a přiměřené věku. Knihy by měly být uloženy v knihovně, která je dětem výškově dostupná

---

¹ Školský zákon ve znění účinném od 1. 9. 2018 do 14. 2. 2019. [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2018>

a pro práci a hru s knihou by měly být zřízeny čtecí a psací koutky. Mezi plánované akce je vhodné zařadit i pravidelné návštěvy knihoven, výstavy knih, společné předčítání s rodiči, spolužáky ze základní školy nebo babičkami a dědečky. Z aktivit je to například výroba malovaného čtenářského deníku či jednoduché knihy. Voleny by měly být takové aktivity, které děti povedou k lásce ke knize a k četbě. Pedagog by měl respektovat zájmy dětí, poskytovat jim dostatek podpory a vycházet z individuálních potřeb každého dítěte. Umět děti před reprodukcí textu, předčítáním nebo vyprávěním, vhodně motivovat a dále jim text zajímavě přiblížit. K tomu je důležitý dobrý hlasový fond, který umí patřičně a příjemně ovládat. (Gebhartová, 2011)

Konceptem čtenářské pregramotnosti je podle Wildové (2012) učitel, který je aktivním čtenářem a orientuje se v jednotlivých obdobích předčtenářství. Čtenářská pregramotnost zahrnuje rozsáhlý komplex dovedností a kompetencí a ovlivňuje další oblasti gramotnosti, jak je zobrazeno na obrázku č. 1.

Obrázek 1 – Oblasti čtenářské gramotnosti, (Havel, Najvarová, 2011, s. 32)

Na čtenářskou pregramotnost navazuje počáteční čtenářská gramotnost (položení základů čtení a psaní z hlediska rozvoje funkčního využití), na ni pak navazuje gramotnost čtenářská a v dospělosti pak funkční gramotnost.

Výzkum PISA definuje čtenářskou gramotnost jako „schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosahování určitých cílů, k rozvoji vlastních schopností a vědomostí a aktivnímu začlenění do života společnosti.“ (Straková, 2002, s. 10) Podle VÚP (2010) se jedná o: „celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech.“ (VÚP, 2010, s. 10) Publikace České školní inspekce

„Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka“ předkládá celkem šest vzájemně se prolínajících rovin čtenářské gramotnosti:

- **Vztah ke čtení** – projevuje zájem o knížky, soustředěně poslouchá četbu, které se dožaduje, sleduje se zájmem uměleckou produkci (literární, filmovou, výtvarnou, dramatickou, hudební).
- **Doslovné porozumění** – dekoduje texty, vyslechnutý příběh převypráví samostatně nebo za pomoci vizuální či akustické opory, dokáže na základě znalostí a zkušeností příběhu věcně správně porozumět
- **Vysuzování** – sleduje a zachytí hlavní myšlenku příběhu; dokáže vyvodit pomocí skrytých náznaků v textu, jak by mohl příběh pokračovat, posuzuje slyšené
- **Metakognice** – uvědomí si, zda čtenému rozumí, dokáže vyjádřit a reflektovat prožitky, cíleně volí strategie pro lepší porozumění
- **Sdílení** – podělí se o své prožitky z vyprávění a vzájemně je porovnává
- **Aplikace** – využívá získané informace ke hře a při dalších činnostech, čerpá z poučení, četbu volí nejen jako zdroj informací, ale i jako odpočinkovou a relaxační aktivitu.

Laufková (2018) čtenářskou gramotnost z pohledu rámcových a školních vzdělávacích programů a dle odborného panelu VÚP (2010) seřadila následovně:

- **Vztah ke čtení a sdílení** – jsou nižší kognitivní náročnosti, představují hodnotové a postoje složky čtenářské gramotnosti.
- **Získávání a zpracování informací, aplikace** – představuje přípravu pro kritické myšlení, které je pro dítě kognitivně náročnější, tj. uskutečňuje se pomocí analýzy, hodnocení, tvoření a metakognice.

Složky čtenářské gramotnosti dále stanovuje takto:

„a) vztah ke čtení – žák je k četbě motivovaný, četba patří mezi preferované činnosti; žák se soustředí na četbu a z četby má potěšení;

b) sdílení – vyjadřování svých bezprostředních reakcí na četbu, sdílení svých prožitků, porozumívání a pochopení s dalšími čtenáři;

c) získávání informací – vyhledávání určitých informací v textu, případně i jejich porovnání;

d) zpracování informací – identifikace hlavní myšlenky textu, interpretace smyslu textu apod.;

e) aplikace – využívání čtení k seberozvoji, využití informací z textu v reálném životě;

f) vysuzování a hodnocení – vyvozování závěrů z přečteného; kritické uvažování o textu, např. o vhodnosti užití jazykových prostředků, věrohodnosti informací nebo o autorově záměru;

hledání souvislostí mezi informacemi z textu a čtenářovou vlastní znalostí světa či informacemi z jiného zdroje, čtenář pracuje se znalostmi, které si osvojil dříve nebo v jiném prostředí;

g) metakognice – schopnost seberegulace, tj. dovednost reflektovat záměr vlastního čtení apod.; volit texty a způsob čtení; sledovat a vyhodnocovat vlastní porozumění čtenému textu a záměrně volit strategie pro lepší porozumění, např. klást si otázky k lepšímu porozumění textu, předvídat, shrnovat, vyjasňovat si při čtení; tj. překonávat překážky při obtížnosti obsahu nebo složitosti vyjádření.“ (Laufková, 2018, s. 36)

Z toho vyplývá, že význam čtenářské gramotnosti je zásadní pro rozvoj jedince, pro jeho úspěšnost ve vzdělávání a v osobním životě. Obohacuje ho po stránce estetické i etické. Pokládá základy k celoživotnímu vzdělávání a umožňuje rozvoj v dalších oblastech funkční gramotnosti. Pokud člověk nečte, může snadno podlehnout reklamě, kýči, povrchnosti a manipulaci, na což upozorňuje třeba Tomková. (Tomková a kol. 2012).

2. Vývoj dítěte předškolního věku s ohledem na rozvoj čtenářství

Dítě předškolního věku

Věk předškolního dítěte vymezuje Vágnerová (2000) od tří přibližně do šesti let. Dítě se osamostatňuje a záměrně se učí novým činnostem. To, co v té době prožije, jej ovlivní na celý život.

2.1 Kognitivní vývoj

Vývoj dítěte je složitý, provázený velkými změnami. Vyskytují se u nich značné rozdíly ve fyzickém či psychickém zrání. Chaloupka (1982) upozorňuje na tyto rozdíly u dětí předškolního věku, kdy se setkávají s podněty umělecké slovesnosti v obrázkových knížkách, předčítání a vyprávění, v dětských pořadech rozhlasu a televize.

V životě předškolního dítěte hrají významnou roli příběhy: „Výrazně podněcují zcela přirozený rozvoj myšlení i ostatních procesů, čímž se výrazně podílejí na učení.“ (Svobodová, 2010, s. 131)

Poznávání předškolního dítěte je zaměřeno na nejbližší svět, který jej obklopuje. Hyhlík (1963) poukazuje na to, že dítě v tomto období se seznamuje s věcmi a jevy, které nevidělo, a vytváří si tak o nich představy prostřednictvím vyprávění nebo za pomoci prohlížení obrázkových knížek. Vágnerová (2005) shrnula typické znaky dětského uvažování do těchto bodů:

1. Způsob nazírání dítěte na svět a jeho výběr informací:

- **Centrace** – zaměření dětské pozornosti na jeden percepčně nápadný znak, který považuje za podstatný, a ostatní znaky přehlíží.
- **Egocentrismus** – ulpívání a zkreslování subjektivního úsudku dítěte, který považuje za jediný správný, jiné odmítá.
- **Fenomenismus** – vnímání zjevné podoby světa dítětem, jak jej dítě vidí, tak jej vnímá.
- **Prezentismus** – vnímání přítomnosti (dítě nechápe minulost ani budoucnost), přítomnost mu dává jistotu, že je to tak, jak to vidí.

2. Způsob zpracování informací:

- **Magičnost** – zkreslování dění reálného světa pomocí fantazie, dítě často není schopno rozlišit realitu od fantazie.
- **Animismus (antropomorfismus)** – přisuzování vlastností neživým věcem a světu, polidšťování.
- **Arteficialismus** – chápání vzniku světa tak, že byl někým vytvořen.
- **Absolutismus** – přesvědčení dítěte o definitivnosti a jednoznačné platnosti svého poznání.

Následně se budu věnovat jednotlivým oblastem kognitivního vývoje předškolního dítěte. **Myšlení** předškolního dítěte přechází ze symbolické etapy do fáze názorného myšlení, jeho myšlení je prelogické, předoperační a je vázáno na činnost dítěte, na manipulaci a bezprostřední vnímání. (Bednářová, 2017) Dítě nezvládá systematicky uspořádat oddělené, jednotlivé poznatky. Děje se tak při vnímání jednotlivých poznatků, dílčích informací, emocí a užitekových vjemů. Vnímání příběhů je komplexní a z různých úhlů pohledu. (Svobodová, 2010) Hyhlík (1963) upřesňuje, že starší předškolní dítě nelpí na doslovné reprodukci příběhů a dokáže z nich vytáhnout podstatné. Rozumové schopnosti u dítěte rozvíjíme vzájemnou komunikací, odpovídáním na jeho otázky například proč to je, co je to, kam to vede, a také četbou. (Lepilová, 2014)

Paměť bývá převážně bezděčná a mechanická, je spíše konkrétní a krátkodobá. Roste s věkem a mohou se v ní objevit mezi dětmi značné rozdíly. (Bednářová, 2017) Zpevňuje se opakováním, dítě si velmi brzy zapamatuje krátké básničky, písničky, říkanky a později i obsah pohádky. (Hyhlík, 1963)

Představy a fantazie pomáhají dítěti vytvářet realitu, jakou by si přálo, aby byla pro něj pochopitelná a smysluplná. (Bednářová, 2017) Za pomoci fantazie si napomáhá objasnit v pohádkách nadpřirozené schopnosti a jevy. (Hyhlík, 1963) Pozoruhodně dotváří ve svých představách literární text nebo knižní ilustraci. (Chaloupka, 1982) Představy jsou pro děti důležité a mají nezastupitelnou úlohu i v oblasti myšlení. (Bednářová, 2017) U dětí se rozvíjí převážně při hře, ale i při vyprávění pohádek a příběhů. (Hyhlík, 1963)

Vnímání prostoru je pro děti velmi náročné, jelikož neumí dobře odhadnout prostorové vztahy, co je blízko a co naopak daleko a tyto vztahy přeceňují. Je to velmi důležité pro budoucí školní dovednost čtení a psaní. Pomocí **zrakového vnímání** předškolní dítě zprostředkovává nejvíce informací o okolním světě a je spolu se **sluchovým vnímáním** taktéž potřebné pro to,

aby se děti ve školním věku naučily číst a psát. (Bednářová, 2017) Velmi dobře jej u dítěte rozvíjíme ukazováním ilustrací a jejich vysvětlováním. (Hyhlík, 1963)

2.2 Emocionální a sociální vývoj

Nejvýznamnější faktor zajišťující primární socializaci dítěte v předškolním období je rodina. K rozvoji identity dítěte významně přispívají sociokulturní vlivy a média, jako jsou dětské knihy, pořady v televizi, filmy a divadelní představení. Postupně se dítě ztotožňuje se základními normami chování a osvojuje si žádoucí způsoby chování. Děje se tak nápodobou dospělého, ale také nápodobou chování a jednání hrdinů z pohádek, příběhů a filmů, které mají přímou spojitost s jeho životem. Dítě přijímá takovéto modely za vzor a identifikuje se s nimi. Mnohé volní vlastnosti, morální a společenské hodnoty předškolnímu dítěti stále chybí a nedokáže tak své emoce dostatečně kontrolovat. (Vágnerová, 2000) U dítěte narůstá touha porozumění myšlenkám, motivům a prožitkům druhých lidí, což se odráží v symbolických hrách, v zálibě v příbězích a pohádkách, ale i ve schopnosti žertovat a chápat humor. V předškolním věku dítěte dochází k genderové diferenciaci mužské a ženské role. (Langmeier, Krejčířová, 2006) Z mého pohledu učitelky mateřské školy se domnívám, že při výběru knih je již v tomto období dítěte patrné zaznamenat, že dívky se zaměřují spíše na knihy o princeznách, vílách a chlapci preferují knihy s tematikou aut, rytířů apod. Příběhy dítěti umožňují odpoutat se od sebe sama a prozkoumat podobný nebo stejný problém či životní skutečnost prostřednictvím někoho jiného. (Svobodová, 2010) Na závěr uvádím myšlenku Hyhlíka (1963), který se domnívá, že na konkrétních situacích z knih můžeme dětem velmi dobře ukázat žádoucí vlastnosti, s čímž souhlasím.

2.3 Motorika

Motorika obsahuje takové schopnosti a dovednosti, pomocí nichž člověk zvládá na úrovni svých předpokladů vykonávat pohyb. Je jednou z oblastí diagnostiky.

Uvádím dělení do pěti oblastí podle Bednářové, Šmardové (2015):

- hrubá motorika – ovládnutí, držení a pohyby celého těla;
- jemná motorika – manipulace a úchop drobných předmětů;
- grafomotorika – součást jemné motoriky, je nezbytná při psaní a kreslení;
- motorika mluvidel – ovlivňuje řeč;
- motorika očních pohybů – důležitá při fixaci pohybů očí při čtení a psaní.

Při utváření dovedností a návyků hraje i svou úlohu rozvoj motoriky, kterou si dítě procvičuje při různých činnostech.

Hmatové vnímání může dítě zdokonalovat uchopováním knih a listováním. Před nástupem do školy děti zvládají v knize otáčet po jednotlivých listech, k čemuž je zapotřebí přesnosti, obratnosti a správné regulace tělesného napětí v rukou. Do oblasti rukodělných činností patří také aktivity, jako je například kreslení, malování a modelování. (Bednářová, 2017)

Do nich může dítě přenést svoje informace, pocity a prožitky z předčítání, nebo „subjektivní hodnocení skutečnosti společensky situované emocionality.“ (Chaloupka, 1982, s. 30)

„Kresba je pro dítě hrou, zábavou, prostředkem k uplatnění fantazie a tvořivosti.“ (Bednářová, 2017, s. 56) Je pro něj přirozeným vyjadřovacím prostředkem, pomocí kresby si reflektuje a osvojuje si čtené. (Lepilová, 2014)

Dítě nekreslí věci, jaké jsou ve skutečnosti, ale kreslí je tak, co o nich ví z předčítání, vyprávění a prohlížení si ilustrací. Kresba je pro dítě důležitá, pomocí ní si dítě srovnává rozdíly ve vnímání a poznávání vnitřního a vnějšího světa, je také snahou o mezilidskou komunikaci, díky níž dítě sděluje, co ještě nesvede verbálně. (Chaloupka, 1982) S tímto tvrzením souhlasím, jelikož ze své praxe učitelky vím, že reflektivní kresba je často zařazována po předčítání pohádek a příběhů.

2.4 Komunikační dovednosti

Vývoj řeči a komunikace považují Bednářová, Šmardová (2015) za nejdůležitější okamžiky ve vývoji člověka. Za pomoci řeči se dítě integruje do kolektivu, učí se spolupracovat, navazovat vztahy a také slouží jako prostředek myšlení. „Komunikační dovednosti usnadňují dítěti učení, ovlivňují a formují sociální vztahy, pomáhají vyjadřovat myšlenky a emoce a usnadňují fungování společnosti.“ (Thorová, 2015, s. 224) Dorozumívání probíhá nejčastěji prostřednictvím jazyka, tj. mluvenou formou. Komunikace může mít ale i znakovou a psanou podobu. V období 2,6 – 3 let, jak uvádí Lepilová (2014), je výrazný rozvoj řeči. V tomto věku je především dorozumívacím prostředkem, „nemusí být vázána na bezprostřední zkušenost, ale na čtený text, verbální popis obrázku.“ (Bednářová, 2017, s. 33) Dochází k obohacování slovní zásoby a poznávání gramatické stránky jazyka, řeč dítě užívá k regulaci svého chování. (Langmeier, Krejčířová, 2006) Podle výzkumů se ukazuje, že malé dítě si osvojuje řeč pomocí řečových konstrukcí, kterými zkouší vyjádřit svá přání, potřeby a záměry. (Wildová, 2005) Zpočátku dítě užívá nejčastěji podstatná jména, proto by měly být první knihy obrázkové. (Hyhlík, 1963) Slovesa se dítě učí ve spojení toho, k čemu předmět slouží a kdy se používá.

Dítě si rádo povídá, proto se snažíme rozvíjet rozhovory tím, co dítě vidí na obrázku, v knížce, kině, divadle apod. Postupně s věkem je dítě schopno naučit se z paměti říkanky, básničky, písničky, různé veršované slovesné útvary. Vydrží naslouchat krátkým příběhům a pohádkám, které se snaží převyprávět vlastními slovy, vypráví své zážitky. (Bednářová, 2017)

Předškolní období dítěte má být „maximálně využito k podpoře předčtenářských dovedností, k tzv. přípravě na čtení, k rozvoji jazykových schopností a dovedností, korekci logopedických vad a také k rozvoji poznávacích a psychických procesů, které se čtením velmi úzce souvisejí (zrakové, sluchové vnímání, motorika, pozornost, představivost, paměť atd.)“ (Kropáčková, Wildová, Kucharská, 2014, s. 497)

Úkolem mateřské školy je postavit základy čtenářské pregramotnosti, na které v základní škole navazují počáteční čtenářské dovednosti. Chybí však konkretizace toho, co jsou *dovednosti předcházející čtení a psaní*. V RVP PV (2018) není pojem čtenářská pregramotnost dosud vymezena, promítá se do všech vzdělávacích oblastí, jejich dílčích cílů, činností i očekávaných výstupů, nejvíce však do kompetencí komunikativních a kompetencí k učení.

Kompetence komunikativní:

Dítě ukončující předškolní vzdělávání:

- *„ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog;*
- *dokáže se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.);*
- *domlouvá se gesty i slovy, rozlišuje některé symboly, rozumí jejich významu i funkci;*
- *komunikuje v běžných situacích bez zábran a ostychu s dětmi i s dospělými; chápe, že být komunikativní, vstřícné, iniciativní a aktivní je výhodou;*
- *ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní;*
- *průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím;*
- *dovede využít informativní a komunikativní prostředky, se kterými se běžně setkává (knížky, encyklopedie, počítač, audiovizuální technika, telefon atp.);*
- *ví, že lidé se dorozumívají i jinými jazyky a že je možno se jim učit; má vytvořeny elementární předpoklady k učení se cizímu jazyku.“*

Kompetence k učení

Dítě ukončující předškolní vzdělávání.

- „soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje a užívá při tom jednoduchých pojmů, znaků a symbolů;
- uplatňuje získanou zkušenost v praktických situacích a v dalším učení;
- má elementární poznatky o světě lidí, kultury, přírody i techniky, který dítě obklopuje, o jeho rozmanitostech a proměnách; orientuje se v řádu a dění v prostředí, ve kterém žije;
- klade otázky a hledá na ně odpovědi, aktivně si všímá, co se kolem něho děje; chce porozumět věcem, jevům a dějům, které kolem sebe vidí; poznává, že se může mnohému naučit, raduje se z toho, co samo dokázalo a zvládlo;
- učí se nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům;
- odhaduje své síly, učí se hodnotit svoje osobní pokroky i oceňovat výkony druhých,
- učí se s chutí, pokud se mu dostává uznání a ocenění.“

Všechny tyto klíčové kompetence jsou posléze podrobněji rozpracovány do pěti vzdělávacích oblastí. Vzdělávací oblasti dle RVP PV (2018) s ohledem na rozvoj čtenářské pregramotnosti jsou následující:

Dítě a jeho tělo

Rozvoj hrubé a jemné motoriky je důležitý k tomu, aby se dítě dobře naučilo držet tělo, zvládlo správnou techniku dýchání a správně se naučilo mluvit. K tomu slouží různé pohybové hry, jazykové rozcvičky jako logopedická prevence. (RVP PV, 2018)

Dítě a jeho psychika

a) Jazyk a řeč

Důležité je naučit dítě nejen správně vyslovovat, ale i pojmenovávat věci, činnosti, které dítě obklopují, učit dítě nová slova, porozumět slyšenému a učit jej vyjádřit samostatně a smysluplně své myšlenky.

b) Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Učit dítě vyprávět příběh podle obrázků, poznat jednoduché obrazné symboly, které vedou k obrázkovému čtení, projevovat zájem o knížky, učit se z paměti krátké texty a reprodukovat je.

c) Sebepojetí, city a vůle

Učit dítě vyjádřit slovně své prožitky, těšit se příjemných zážitků a soustředit se na činnost.

Dítě a ten druhý

Učit dítě vyprávět, poslouchat a naslouchat druhému: dítě – dítě, nebo dítě – učitelka, spolupracovat se skupinou dětí (RVP PV, 2018)

Dítě a společnost

Dítě dokáže zacházet knihami, zajímá se o ně, zná mnoho pohádek, říkadel, respektuje dohodnutá pravidla, neruší ostatní děti při poslechu četby. (RVP PV, 2018)

Dítě a svět

Dítě se seznamuje s kulturním dědictvím pomocí knih, zároveň se seznamuje i s jinými kulturami například návštěvou knihovny. (RVP PV 2018)

Na základě toho si pedagog stanovuje bližší dílčí cíle a vytváří vhodnou vzdělávací nabídku, kterou zpracovává do školních vzdělávacích programů. Ke každé oblasti jsou dány v RVP PV očekávané výstupy, což je přehled základních dovedností a schopností, které by mělo dítě zpravidla zvládnout při ukončení předškolního vzdělávání.

3. Charakteristika dětské literatury

„Knihy jako největší přátelé rády s námi rozmlouvají, o čemkoli s námi upřímně a jasně a bez přetvářky hovoří, poučují nás, dávají nám návody, povzbuzují nás, utěšují a jako přítomné nám předvádějí věci našemu zraku velmi vzdálené. Ó, podivuhodná je moc, vznešenost a přímo jakási božskost knih.“

(Jan Amos Komenský, 1956, s. 14)

Literatura pro děti a mládež

Literatura pro děti a mládež (dále LPDM) je zaměřena na okruh čtenářů či posluchačů ve věkové skupině do 15 let. Běžně se užívá též název dětská literatura. „Pro kvalitní dětskou literaturu platí tytéž tvůrčí umělecké principy jako pro četbu dospělých, tj. uměleckými obrazy na základě emocionálně estetického zážitku zprostředkovává podstatně a pravdivě poznání skutečnosti a hodnotí ji ve jménu autorova estetického a etického ideálu i občanského postoje.“ (Toman, 1992, s. 47) Literatura pro předškolní děti „by měla být zaměřena na cvičení dítěte v odlišování, srovnávání, zjišťování podobností a analogií nejrozmanitějších druhů, ovšem rozumově dítěti přístupných.“ (Hyhlík, 1963, s. 19) Má poskytovat dostatek vhodných podnětů, které rozvíjí dětskou fantazii a vytváření představ. (Hyhlík, 1963) LPDM, jak popisuje Čeňková (2006), respektuje vývoj dětské psychiky, kdy jednotlivé žánry odpovídají vývojovému stupni dítěte, jako jsou například pro nejmenší děti říkadla a krátké pohádkové texty, pro starší děti příběhy s dětským hrdinou. Pro nejstarší děti jsou žánry rozlišeny podle genderu. Čeňková (2006) rozlišuje dva druhy dětské literatury pro děti a mládež.

- **Intencionální** – obsah a forma jsou uzpůsobeny dětskému adresátovi. Má svá specifika v oblasti žánrů, jež dále popisují v kapitole 3.3, a funkcí, kterými se zabývám v následující kapitole.
- **Neintencionální** – knihy jsou primárně určeny dospělému adresátovi. Výběr z neintencionální tvorby se však může spontánně stát součástí dětské četby (jsou to díla literárních klasiků, jako je například „Babička“ od Boženy Němcové nebo westerny K. Maye a lidová slovesnost, o které se zmiňuje Gebhartová (1987)). Děje se tak většinou pod vnějším vlivem (literární výchova, školní četby, čítanky, slabikáře, časopisy, literární a umělecké adaptace aj.) a slouží k dalšímu rozvoji čtenářství. Je rozšířena do masových médií, jako je rozhlas, zvukové nosiče, televize, film, internet aj.

LPDM má oproti literatuře pro dospělé značnou míru nezávislosti na proměnách literárních směrů a norem, ale užší závislost na adresátovi a sociální realitě. Tematická a významová

vrstva literatury pro děti je ve větší míře transparentní, emotivní, názorná a směřuje k pozitivním hodnotám. Autoři, zejména v próze, hojně využívají vyprávění v ich-formě, tvůrci LPDM přívětivě komunikují se čtenářem, snadněji se dokáží vcítit a porozumět dětskému světu. (Mocná, Peterka a kol., 2004)

3.1 Funkce dětské literatury

„Knihy nás – hodnotově i sociálně – orientují tím, že nás zařazují do světa a učí nás se v něm vyznat. Zařazují nás do světa také tím, že nás nějak sdružují, jsou prostředkem toho, abychom se sdíleli.“

(Wildová, 2012, s. 18)

„Kniha jako celek znamená pro dítě vstup do kulturního světa.“ (Gebhartová, 2011, s. 12) V rukou dítěte se kniha ocitá zprvu jako hračka. Potřeba rozumět jejímu obsahu a obrázku se objevuje až daleko později. Gebhartová (1987) považuje za hlavní funkci dětské literatury rozvíjení řeči a myšlení, která se uskutečňuje na základě vnímání slovesného obsahu. Chaloupka (1995) tyto funkce pojmenovává jako výchovné a dodává, že literatura poskytuje dítěti i „prostý oddech, zábavu, rozptýlení, odpoutání od života, ale také nejrůznější příležitosti ke ztotožnění, představovanému prožívání apod.“ (Chaloupka, 1995, s. 55) Učí dítě naslouchat s porozuměním, rozvíjí literární vzdělání, vede ke čtenářství a celkově ke kulturní gramotnosti. (Gebhartová, 2011) Hyhlík (1963) dodává, že LPDM by měla poskytovat dětské fantazii vhodné podněty a svým obsahem ho nutit skládat a přetvářet představy, které realizuje převážně ve hře.

V literárním světě se přenášíme do světa „jako“. Ve své představivosti se lehce dokážeme proměnit třeba v obra nebo naopak zažít svět Palečka, víme, pokud nás někdo přirovná k Popelce nebo Bajajovi z pohádky. Pomocí příběhu se lehce čtenář přenesl například do doby mamutů nebo do vesmírné budoucnosti. Dítě předškolního věku však neumí dostatečně rozlišovat umělecký svět „jako“ od světa skutečného. (Bettelheim, 2000)

Velmi se mi líbí tvrzení Svobodové (2010), která říká, že literatura pro děti „pohltní celou dětskou osobnost, probouzí zvědavost, nabízí různé situace a jejich možné řešení, umožňuje ztotožnění, empatii, konfrontaci se svou vlastní zkušeností, rozvíjí celou osobnost dítěte po stránce kognitivní, sociální i emocionální.“ (Svobodová, 2010, s. 131) Má však, i jak uvádí Opravilová (1984), funkci terapeutickou. Dítěti napomáhá překonávat konflikty, negativní zážitky a události jako je rozvod, úmrtí, pobyt v nemocnici aj. Pro učitelky je kniha vhodnou pomůckou při činnostech, dětem pomáhá v objasnění zkušeností, seznamuje je s novými

pojmy, vede je ke čtenářství a podílí se na utváření estetického vkusu. (Gebhartová, 2011) Podle Mocné a Peterky (2004) se v literatuře pro děti a mládež projevují tři estetické priority: funkce didaktická, funkce poznávací a funkce imaginativní. Funkce didaktická rozvíjí hodnotovou orientaci, emocionalitu, sociální dovednosti a výtvoř (jazyk, logika), funkce poznávací „podněcuje zájem o široké poznání života“ (Mocná, Peterka, 2004, s. 195) a funkce imaginativní rozvíjí hravost a fantazii. (Mocná, Peterka, 2004) Čeňková (2006) uvádí ještě funkci relaxační.

V této kapitole jsem se zabývala funkcemi LPDM. Literatura nutí dítě přemýšlet, rozvíjí jeho fantazii, myšlení i řeč. Je prostředkem k realizaci dětských her, které ho provází životem a celkově rozvíjí jeho osobnost.

3.2 Ilustrace v dětské knize

Kolem prvního roku dítěte se při prohlížení obrázků rozvíjí počáteční čtení. (Wildová, 2005) Setkává se s prvními látkovými a obrázkovými knihami v podobě leporela. Ilustrace má několik základních didaktických funkcí. Jsou jimi:

- *motivace k učení* (je dána především svou barevností ilustrací, fotografií);
- *předávání informací*;
- *rozvíjení porozumění obsahu* (porovnání představ či názorů, aktualizace předešlých znalostí, interpretace abstraktních či neznámých pojmů atd. (Mikk, 1995);
- *usnadnění zapamatování* (je zefektivněno prostřednictvím komentování a vysvětlením ilustrací, jasných a krátkých legend k obrázkům, strukturováním textu s ilustrací);
- *podpora myšlení a budování postojů k životu.* (Mikk, 2000).

Woodward (1993) se zmiňuje o marketingové funkci ilustrace, jež u budoucího zájemce knihy vyvolává daleko větší pozornost a atraktivitu než kniha bez ilustrací.

Gebhartová (1987) se ve své knize *Literatura pro děti* uvádí následující funkce ilustrace v publikacích pro děti: výchovná, poznávací, naučná (rozšiřují dětské představy o životě, přibližují prostředí děje a hrdiny; napomáhají text srozumitelně vysvětlit; podílejí se na formátování našeho vkusu; jsou prostředkem estetického cítění). V neposlední řadě knihu zdobí a podílejí se na podpoře čtenářství. Ilustrace se stávají se podnětem k samotnému vyprávění a myšlenkové aktivitě. (Lepilová, 2014) Dítě vyobrazené předměty slovně pojmenuje a vzniká tak *akusticko-optický podmíněný reflex*. (Hyhlík, 1963) U malých dětí vzbudí prvotní zájem o knihu nejen obrázky a ilustrace, ale posléze i formát, obálka, grafická úprava a celkový

design. (Gebhartová, 2011) S tvrzením Gebhartové (2011) souhlasím, děti zprvu upoutá na knize její barevnost. Považuju tedy za velmi důležitou spolupráci spisovatelů a výtvarníků při grafickém zpracovávání knih. Domnívám se, že dobrá textová stránka a špatné grafické zpracování ubírá knize polovinu úspěchu.

Některé knihy se snaží čtenáře seznámit s obsahem pomocí bohatých, někdy až kýčovitých ilustrací. Od 90. let 20. století je knižní trh zaplavený knihami s přitažlivými ilustracemi W. Disneyho. Tyto knihy připomínají spíše obrazové knihy a ztrácí na své hodnotě. Uždil (1988) uvádí, že tato doba u ilustrací klasiků jako byl Aleš, Trnka nebo Lada mění „statut uměleckého žánru a stávají se víc a víc jen zvláštním druhem užitě tvorby.“ (Uždil, 1988, s. 223) Domnívám se, že Disneyho ilustrace a jim podobné knihy s malou bohatostí textu a přemírou kýčovitých ilustrací utlumují hravou tvořivost dítěte i jeho fantazii, stejně tak jako pasivní sledování televize, o kterém píše Lepilová (2014). Důležité také je, aby ilustrace byla v souladu s textem, tj. vztah mezi ilustrací a textem. Měly by se vzájemně doplňovat. Tato symbióza se nejvíce daří v autorských knihách, tedy v knihách, kterou si autor také ilustruje.

Úroveň české dětské ilustrace je velmi vysoká. Za velmi známé meziválečnými ilustrátory dětských knih jsou považováni Lada, Bouda, Svolinský, Strnadel, Trnka, Born. (Lepilová, 2014) Za současné hlavní ilustrátory dětských knih považuju Petra Sise, Markétu Prachatickou, Petra Nikla, Juraje Horvátha. Z mladých ilustrátorů zmíním například Petra Šmalce, Terezu Říčanovou, Johanu Hrabíkovou Vojnárovou a Doru Dutkovou. Z výše jmenovaných ilustrátorů byli také dva (Jiří Trnka a Petr Sís) oceněni Cenou Hanse Christiana Andersena, která je považována za nejprestižnější mezinárodní ocenění pro autory působící v oblasti literatury pro děti. Udílí se každý sudý rok. Z 25 celosvětově oceněných československých ilustrátorů obdrželi cenu Jiří Trnka (1968), Dušan Kállay (1988), Květa Pacovská (1992) a jako poslední Petr Sís (2012). Umístění považuju za vynikající úspěch a prestiž československé ilustrace.

Od roku 1990 je založen Klub ilustrátorů, který se zaměřuje na dětskou literaturu. Členové klubu jsou ilustrátoři kvalitních publikací s originálními ilustracemi nebo získali za svou práci některé z ocenění. Spolupracují s Českou sekcí IBBY², zasedají jako porotci v dětských výtvarných soutěžích, ve školkách, školách či knihovnách pořádají besedy.³

---

² IBBY- Mezinárodní komise pro knihy pro mládež (International Board on Books for Young People)

³ Informace dostupné zde: <https://www.citarny.cz/index.php/ceny/ceny-ve-svete/cena-hanse-christiana-andersena-nositele-ceny> , citováno 23. 2. 2019

Výroční ceny Zlatá stuha v kategorii výtvarná tvorba za roky 2016-2018 ⁴

V roce 2016 získala ocenění kniha *Kuba Tuba Tatubahn* s velkoformátovými ilustracemi Filipa Pošivače. Za výtvarný počín je to *Ko-text*. Jedná se o krabici s různými předměty, které slouží ke skládání, animaci a hře. Slouží k hravému vzdělávání a zároveň je odbornou knihou.

V roce 2017 získal Patrik Antczak za ilustraci ke knize *Alfabet*. Za výtvarný počín ilustrátor Zdeněk Sklenář ke knize *Opičí král*.

V roce 2018 získala ocenění Andrea Tachezy za ilustraci ke knize *Dům číslo 226*. Za výtvarný počín Chrudoš Valoušek za ilustrace ke knize *Panáček, pecka, švestka, poleno a zase panáček*.⁵

3.3 Dětské literární žánry

Knihy se od sebe v mnohém odlišují. Jak uvádí Wildová (2012), rozdíly mohou být ve výtvarném a slovesném zpracování, ale i v náročnosti textu. Podle těchto kritérií se knihy rozdělují podle žánru.

Současnou žánrovou skladbou pro děti se zabývá například Toman (1992, s. 54). Z předčtenářského období dítěte, které vymezuje od 3–6 let, jsou to následující žánry:

1. Lidová a autorská poezie říkadlového typu (říkadla, rozpočítadla, popěvky, hádanky, drobné umělé verše)
2. Literární adaptace lidových pohádek:
  - pohádky kumulativní – opakují se stejné pasáže, avšak vždy se přidá jedna nová, např. *O kohoutkovi a slepičce*
  - pohádky didaktické – mají dítě poučit, např. *O Smolíčkovi*
  - pohádky zvířecí – stěžejními hrdiny jsou zosobněná nebo zlidštěná zvířata, např. *O Zlatovlásce*
  - pohádky kouzelné – vystupují v ní nadpřirozené bytosti, např. *Vodník*
3. Jednoduché příběhy z dětského života – např. *Martínkova čítanka*
4. Uměleckonaučné knihy – např. *Encyklopedie pro děti, Atlas zvířat*

Lidové a autorské pohádky, lidovou a autorskou poezii, pověsti a bajky řadí Toman (1992) k dominantním žánrům mladšího školního věku, tj. od 6 - 8 let. S tímto tvrzením nesouhlasím,

---

⁴ Zlatá stuha je celostátní ocenění pro autory a ilustrátory dětských knih. Ocenění podrobněji rozvádím v kapitole 3.7

⁵ Informace dostupné zde: (<https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/zlate-ceske-detske-knihy>), citováno 9. 10. 2018

jelikož v dnešní době se posouvá věk dětí v mateřské škole vlivem velkého množství odkladů školní docházky a celkově jsou děti více vyzrálé. Žánrům určených pro mladší školní věk jsou děti schopny velmi snadno porozumět. Při srozumitelném předčítání a vhodné práci s knihou jsou plnohodnotným textem a slouží i jako materiál pro učitelku při dalších aktivitách a činnostech s dětmi. Níže uvádím stručnou charakteristiku dalších žánrů typických pro předškolní děti, upraveno dle Čeňkové (2006) a Tomana (1992).

Říkadlo

Mezi základní žánry dětské literatury se řadí říkadlo. Děti si získá svým rytmem, libozvučností a vtipem. Uvádím několik příkladů říkadel, která jsou typická pro nejmenší děti, ale i děti předškolního věku: *Paci, paci, pacičky; Vařila myšička kašičku; Šiju boty do roboty, apod.* Zvláštním druhem jsou nonsensová říkadla, která jsou humorná a postrádají logiku. Pro příklad uvádím říkadlo: „Ententýky, dva špalíky, čert vyletěl z električky...“

Báseň

Poezie patří mezi základní žánry dětské literatury společně s pohádkou a příběhovou prózou. Oproti říkadlu má báseň rytmickou konstrukci a veršové uspořádání textu, který na sebe vzájemně navazuje. V básních se také mohou vyskytovat zvukomalby (opakující se části, zvuky nebo slabiky) a metafory. Významnými autory dětské poezie jsou například:

Hrubín – *Dívej se a povídej; Žáček – Aprilová škola; Šrut – Kde zvedají nožku psi aneb V Pantáticích na návsi* a Halas – *Dětem.*

Rozpočítadlo

Jedná se o cíleně zaměřená rytmická říkadla, která slouží k rozhodnutí a výběru. Například kdo zahájí hru, kdo půjde první atp. Často využívají slova, která postrádají význam. Typickými dětskými rozpočítadly jsou: *Enyky, benyky, klinky, bé; U potoka roste kvítí.*

Hádky

Dítě dešifruje a domýšlí řešení v utajené parafrázi. Hádky podporují zvědavost a logické uvažování, motivací je pak radost z objevu. Příkladem jsou hádky: *Leze, leze po železe; Přišel k nám bílý kůň*.

Próza s dětským hrdinou

Je dalším významným žánrem, do kterého řadíme povídky, novely, črty a romány. Svou jednoduchostí a přímočarostí vyhovuje již malým čtenářům. Žánrovými variantami jsou prázdninové příběhy a próza s dívčím nebo chlapeckým hrdinou. Vychází z reálného života, kde na modelových situacích jsou vylíčeny mezilidské vztahy a životní situace. S vývojem dítěte vzrůstá racionalizace myšlení, pojetí a náplň v příběhu se významně proměňuje. Ubývá symbolů a fantazie, více přibývá reálných problémů. (Chaloupka, 1989) Hrdina je v příběhu na rozdíl od pohádek pro dítě rovnocenným partnerem, tj. shoduje se v jeho potřebách, zájmech, pocitech, zkušenostech a vztazích. Příběh si udržuje jednotnou linku příběhu a charakter hlavních postav zůstává neměnný. Často mají tituly pokračování a vytvářejí tak cyklus s jedním ústředním hrdinou. Dobrým příkladem je zde Říhova *Honzíkova cesta* či kniha Goscinnnyho *Mikulášovy patálie*. Významnými autory příběhové prózy s dětským hrdinou pro předškolní děti jsou E. Petiška, M. Zinnerová nebo H. Šmahelová.

Bajka

Bajka je prastaré krátké veršované nebo prozaické vyprávění, ve kterém zvířata jednají jako lidé. Cílem bajky je děti poučit a ukázat jim, jak se chovat a správně jednat. Původně byly bajky určené výhradně dospělému publiku, od devatenáctého století se řadí mezi dětské žánry. Za neznámější bajky považuju tyto: *Lev a myš, Liška a čáp, O mravenci a cvrčkovi*.

Dále se budu věnovat podrobnějšímu rozboru pohádky jako takové, jelikož právě ona je nejhodnějším literárním útvarem a má největší význam právě v předškolním období.

Pohádka

„Víš, co je to pohádka? To je vláha pro dětskou duši.“

(Zdeněk Svěrák, 1991, s. 8)

Pohádka má svá poslání a mnohé symbolické významy. „Má obrovský význam ve vědomí tradice a podstaty literatury, spojení individuálního a obecného, národního a univerzálního pravzoru (archetypu) v ústní i písemné slovesnosti.“ (Lepilová, 2014, s. 30) Po dlouhé generace byla nespočetněkrát vypravována a přetvářena dospělými. Vypravěči upravovali příběh podle

otázek dítěte, podle jeho radosti a strachu. „Je osobitým zpodobením skutečnosti, lidských vztahů, názorů, ideálů a zkušeností, touhy po štěstí, hojnosti, spravedlnosti a pohodě.“ (Vařejková, 1998, s. 4)

Přínos pohádky, jak uvádí Bettelheim (2000), spočívá v rozvíjení a obohacování života dítěte. Poskytuje mu poučení a zábavu a podporuje osobnostní růst. Ze všech druhů umění jsou dítěti nejvíce srozumitelné právě pohádky. Pro svou jednoduchost jsou vhodné i pro nejmenší děti, uklidňují, dávají naději do budoucnosti a slibují šťastný konec. Vstoupit do pohádkového světa a přijmout jej za skutečný dokáže dítě předškolního věku velmi lehce. V mateřské škole plní velmi důležitou úlohu. V průběhu svého vývoje si dítě může vykládat význam stejné pohádky různě. Záleží na jeho psychické zralosti, potřebě a zájmech. Oproti jiným druhům literatury „vedou dítě k objevování vlastní identity a vnitřních puzení a naznačují mu, jaké zkušenosti bude potřebovat k dalšímu rozvoji své osobnosti“ Bettelheim (2000, s. 26). Ukazují dětem cestu, jak si mohou poradit s problémy a novými situacemi, v kterých se cítí nejisté, a učí je porozumět mezilidským vztahům. Rozvíjí paměť a tvořivé myšlení, obohacují fantazii, podporují dítě v boji s méněcenností a podporují odhodlání postavit se úzkostem. (Černoušek, 1990) Opakující se motivy v pohádkách, jako je například motiv trojího opakování nebo opakující se přímá řeč, u dětí upevňují řečově-poznávací činnosti. (Lepilová, 2014)

Vařejková (1998) ve své knize „Česká autorská pohádka“ zpracovala dělení pohádky:

- folklorní neboli lidová
- literární neboli tradiční
- autorská neboli umělá, moderní

3.4 Typy knih pro děti

„Knižka jako věc může u člověka podtrhovat jeho citový vztah k literatuře a zájem o ni.“
(Chaloupka, 1995, s. 69)

Dělení knih pro děti předškolního věku podle Gebhartové (1987) sleduje knižní publikaci jako takovou, dále se zajímá o podíl textu a obrázků, grafického zpracování, formátu apod. Dělí je do těchto typů:

Obrazový – je bez textu, sdělení příjemci se uskutečňuje prostřednictvím obrazu, který má námět a podrobný scénář. Do tohoto typu patří rozkládací kartonové leporelo⁶, ale i leporelo z plastu, karty, kostky, panoramatické knížky apod.

Hravě didaktický – tento typ je již doplněn instruktážním textem, který může být i v podobě beletrie. Dítě podněcuje k aktivitě (omalovánky, domalovánky, vystřihovánky, skládačky, knihy s úkoly a hrami) a poznávání (poznávací publikace).

Obrazová kniha – též známa jako *Bilderbuch*, kde dominuje výtvarná složka - obraz, avšak slovo zůstává inspirátorem základního námětu i kompozice. Může mít netradiční úpravu a atypický formát.

Ilustrovaná kniha – ilustrace doprovází příběh, verše i věcnou literaturu. Text zpravidla převládá a je nejčastěji používaným typem knih.

Sdružené tituly – jsou méně častým typem. V tomto typu publikací jsou k textu přídatkem například notové přílohy, CD, DVD, plakáty apod.

Neilustrovaný typ – text slouží k předčítání, knihy jsou bez ilustrací, a tím se významně podílí na rozvoji dětské fantazie. (Gebhartová, 1987)

Interaktivní kniha

Současný knižní trh nabízí čtenářům, díky moderním technologiím, elektronické knihy a také interaktivní knihy, které jsou v dnešní době velice populární. Tyto publikace vyzývají k navázání komunikace s uživatelem prostřednictvím nových technologií, a poskytují tak nový rozměr čtenářství.

Mezi interaktivní knihy bychom mohli zařadit volvelle, pop-up knihy, tunelové knihy, omalovánky, gamebooks, obrázkové knihy se skrytými objekty, hmatové a zvukové knihy. (Švejnhová, 2017)

Největším trendem z interaktivních knih je podle mého mínění Kouzelné čtení od Albi. Jsou určené dětem již v předškolním věku. Čtení knih umožňuje speciální technologie. Vybranou aktivitu si dítě spustí pomocí elektronické tužky, která slouží jako čtečka speciálního kódu ukrytého v knize. Zábavnou a poutavou formou se seznamují například s barvami, čísly, písmeny, tvary, základy anglického nebo německého jazyka aj. Tužka má také vestavěnou paměť, což umožňuje nahrávání vlastního zvukového záznamu. Interaktivní knihy z edice

---

⁶ Leporelo - tento typ knihy je určen nejmenším dětem, slouží k prohlížení. Je podkladem k vyprávění a plní zábavnou funkci. Nejčastěji je veršované, text může být i v podobě stručné prózy, umělecký nebo naučný. Pro dítě má leporelo nezastupitelnou roli jako knížka hračka. (Gebhartová, 1987)

Kouzelné čtení s mluvící tužkou nabízí nepřehrné množství zajímavých informací, ale také vědomostní a postřehových her.

Obrázek 2 - Edice Kouzelného čtení od Albi (Foto Tereza Hejhalová)

3.5 Nakladatelství knih pro děti

Rokem 1989 se uvolnil knižní trh a závratnou rychlostí se objevila nová nakladatelství vydávající LPDM, která však mnohdy velmi rychle také zanikla. Byla označována jako „nakladatelství jedné knihy“ (Malý, Nešpor, 2015, s. 13). Objevila se také nekvalitní překladová literatura, u kterých je diskutabilní kvalita textu i ilustrace. Jejich pořízení je však levné, často jsou k dostání například v hypermarketech a obchodech typu *Levné knihy* apod. Po roce 1989 se objevila na pultech knihkupectví také literatura zakázaných autorů a tituly s dříve nepovolenou tematikou. Po roce 2000 zaujímají knihy pro děti a mládež 8 % z celkové knižní produkce (Malý a Nešpor, 2015). Jejich hodnota je rozkolísaná a není snadné se v ní orientovat. Domnívám se, že nejlépe se seznámíme s nakladatelstvím prostřednictvím vydávaných knih. Dobré je také zjistit si informace o nakladatelství z internetu, webových stránek, komentářů čtenářů, dále můžeme navštívit knižní veletrhy, jako je například Svět knihy nebo Tabook. Pomoci s výběrem nám může i ocenění nejúspěšnějších knih pro děti a mládež – viz kapitola 3.7. Ukazatelem může být grafické provedení, sazba a obálka či kvalita překladu. Zdrojem

informací o českém knižním trhu je ročenka *Almanach Labyrint*, který blíže popisuje v kapitole 3.7.

Řada nakladatelství, která se zabývají vydáváním literatury pro děti a mládež, získala prestižní ocenění. Uvádím nejznámější nakladatelství v abecedním seznamu se stručnou charakteristikou, jež zpracovali Malý, Nešpor (2015) ve svém *Lexikonu českých nakladatelství dětské knihy*, bez ohledu na jejich kvalitu. Pokud některé z knih nakladatelství byly oceněny, uvádím je na konci odstavce.

65. pole

Nakladatelství bylo založeno v roce 2007. Nezaměřuje se jen na dětskou literaturu, ale vydává také českou i překladovou literaturu, naučné knihy, beletrii, životopisy a naučné knihy. Knihy pro děti soustředí do edice *Políčko*. 65. pole bylo v roce 2013 oceněno Zlatou stuhou za knihu s názvem *Chrochtík a Kvikalka na cestě za blýskavým prasátkem* od spisovatelky Ester Staré.

Albatros

Je největším nakladatelstvím v České republice, které vzniklo v roce 1949. Do roku 1969 působilo pod názvem Státní nakladatelství dětské knihy. Dnes je součástí domu Albatros media a.s. Zahrnuje také Edici České televize a dalších nakladatelství, jako je například: Fragment, Librex, CooBoo, XYZ a další. Ze zavedených českých autorů zmíním Václava Čtvrtka, Josefa Ladu, Ondřeje Sekoru, Jiřího Žáčka, Zdeňka Milera, Helenu Zmatlíkovou aj. Toto nakladatelství exklusivně vydává knihy zahraničních autorů jako je Astrid Lingrenová a J. K. Rowlingová. Albatros získal ocenění například za knihy *Projekt pes (ten můj)*, *Překlep a Škraloup*, *Moře slané vody*, *Útěk Kryšpína N.*, *Kosprda a Telecí*, *Harry Potter a prokleté dítě*, *Ježkovy voči a jiné pohádky*.

Baobab

Nakladatelství vzniklo v roce 2000. Knihy jsou určeny nejmenším dětem od 1 roku až po nejstarší čtenáře. Jeho tituly jsou charakteristické alternativními ilustracemi, na nichž se podílí i nastupující generace výtvarníků z VŠUP. Zaměřuje se na vydávání původních textů. Opětovně zde vyšly obrázkové knihy klasiků jako je Daisy Mrázková a Alois Mikulka. Oceněnými knihami jsou například *Klárka a 11 babiček*, *Z domu a zahrady, jak zvířata spí*, *Romance*, *Chlapeček a dálka*, *Do vesmíru!*

Běžiliška

Toto nakladatelství vzniklo poměrně nedávno v roce 2013 a zaměřuje se výhradně na tvorbu pro děti. Klade důraz na kvalitní textové, výtvarné i řemeslné zpracování. Pro nejmenší děti je určená edice *Mikroliška* a edice *Leporela*, která jsou lepená na silném kartónu s vazbou v plátně bez laminace. Ocenění Zlatá stuha získala v roce 2013 za knihu *Ferdinande!* od autora Robina Krále a ilustrátorky Andrey Tachezy. Další ocenění mají například tyto vybrané tituly: *Dům číslo 226*, *Hravouka*, *Bratři v poli*, *Vynalezárium*, *O čem sní*. Běžiliška vydává knihy nejčastěji oceňované.

Egmont

V roce 1990 vzniklo nadnárodně působící nakladatelství Egmont, které patří mezi největší producenty dětské literatury v České republice. Specializuje na vydávání překladové literatury. Disponuje výhradním právem k mnohé televizní a filmové tvorbě, z níž nejznámější je Walt Disney. Vlastní také licenci k titulům jako je Bořek stavitel, Auta, Star Wars aj. Ty na sebe často dále navazují dalšími řadami a edicemi.

Labyrint

Labyrint je nakladatelství na českém trhu známé již od roku 1992. Zaměřuje se na vydávání kvalitní beletrie, české i překladové prózy, knihy o umění a komiksy. Labyrint má několik edic. Jednou z nich je od roku 2004 Raketa, která se zaměřuje na vydávání knih pro děti. Dále vydává stejnojmenný časopis Raketa, taktéž pro děti. K významným autorům vydávající knihy v tomto nakladatelství patří například Petr Sís, Jaroslav Rudiš, Lenka Reinerová, Olga Walló a další. Podporuje řadu nezávislých projektů a spolupořádá mezinárodní festival KomiksFEST!. Oceněny byly tyto tituly: *Proč obrazy nepotřebují názvy*, *Hlava v hlavě*, *Záhádky*.

Maender

Nakladatelství Meander založila v roce 1995 překladatelka a autorka Ivana Pecháčková. Jeho produkce není nijak obsáhlá, avšak tituly jsou vydané s důrazem na výtvarné zpracování. Zaměřuje se na vydávání knih pro děti a mládež, jehož nejznámější edicí je *Modrý slon*, či komiksy v edici *Pro Emu*. Známí spisovatelé spolupracující s tímto nakladatelstvím jsou Petr Nikl a Daniela Fischerová. Získalo nejruznější ocenění za dětské tituly: *Maja a Kim*, *Tetovaná teta*, *Tajemství strýce Erika*, *Plechová Mina*.

Mladá fronta

Nakladatelství založené v roce 1945 vydává zprvu přeložená sovětská díla. Významně svým široko edičním záběrem, kde pro děti a mládež vycházelo množství edic a dětských a mládežnických časopisů, například Sluníčko, Mateřídouška, Mladý svět a další zasáhlo dětské čtenáře. V roce 2015 získala Mladá fronta prestižní ocenění Zlatá stuha za knihu Daniely Fischerové s názvem *Pohoršovna*. Velmi pěkné jsou tituly od Ladislava Špačka *Dědečku, vyprávěj; Dědečku, ještě vyprávěj; Dědečku, už chodím do školy* a kniha Miloše Kratochvíla *Draka je lepší pozdravit aneb o etiketě*, jež děti učí základům slušného chování, a ve školce z nich dětem ve volných chvílích předčítám.

Paseka

Vzniklo v roce 1989 jako jedno z prvních soukromých nakladatelství. Zaměřuje se na vydávání literatury nejrůznějších žánrů. Za literaturu pro děti a mládež produkuje nejen českou, ale i překladovou prózu, poezii a komiksy. Za dětskou literaturu Paseka získala ocenění, a to v roce 2003 za knihu *Veliký údle ve Zlaté stuze* a cenu Ministerstva kultury za nejkrásnější českou knihu roku. V roce 2009 dostala ocenění Magnesia Litera kniha o *Lichožroutech* od Pavla Šruta s ilustracemi Galiny Miklíkové a v roce 2010 kniha *Nazí* od Ivy Procházkové.

Při práci v mateřské škole často používám velkoformátová lepoprela, resp. wimmelbuchy, od Rotraut Susanne Bernerové, která ve čtyřdílné produkci s názvy *Obrázkové příběhy - Jaro, Léto, Podzim, Zima* zachycují proměny ročních období a příběhy několika postav v jednom německém městečku.

Pasparta

Nakladatelství Pasparta bylo založeno Národním ústavem pro autismus jako sociální podnik s cílem vylepšit informovanost veřejnosti v oblasti autismu. Jejich cílem je zlepšit informovanost v oblasti poruchy autistického spektra. Vydávají publikace pro odbornou a zainteresovanou veřejnost z oblastí psychologie, pedagogiky, speciální pedagogiky a dalších příbuzných oborů. Zejména však publikace zabývající se problematikou autistického spektra pro pedagogy, asistenty pedagogů, rodiče a také pro děti s autismem, tak bez něj. Tyto publikace určené dětem jsou bohatě ilustrované a jsou opatřeny piktogramy. Ocenění Zlaté stuhy v roce 2017 získalo v kategorii Nakladatelský počin.⁷

---

⁷Informace dostupné zde: *Pasparta: O nakladatelství* [online]. [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: www.pasparta.cz/o-nakladatelstvi

Pikola

Nakladatelství Pikola vzniklo na žádost rodičů, dětí a učitelů v roce 2017. Produkuje od leporel, obrázkových knížek, pohádek, klasických i moderních příběhů od českých i světových autorů, až po komiksy, encyklopedie, příručky, knihy s aktivitami či publikace pro školní výuku.

Vydalo řadu knih, která posbírala nejrůznější ocenění. V roce 2018 za překlad pro děti získal David Petřů za knihu *Ztracený princ Margarín* cenu Zlaté stuhý.⁸

Portál

Nakladatelství Portál je na trhu od roku 1990 a je jedním z nejvýznamnějších nakladatelství z oblasti pedagogiky, psychologie, sociologie a mnoho dalších oborů souvisejících s výchovou dětí a mládeže. Pro děti a mládež nabízí mnoho pohádek, knihy k prvnímu čtení, příběhy, naučnou literaturu nebo literaturu s nápady a hrami. Vydává i periodika *Psychologie dnes*, *Informatorium 3 - 8*, *Rodina a škola*. V roce 2013/2014 byla kniha autorů Kláry Smolíkové a Honzy Smolíka *Viktorka a vesmírná dobrodružství* zařazena do katalogu Nejlepší knihy dětem, v roce 2017 byly nominovány na Zlatou stuhu knihy *Pohádky do kapsy*, *Kamzikův velký skok* a v roce 2019 *Černobílé prázdniny*, *Po stopách stoleté dámy: Naše země 1918–2018*.

Práh

Vzniklo v roce 1990 a patří ke středně velkým nakladatelstvím. Vydal řadu slavných nebo prestižních titulů. Uvádím některé autory oceňované knihy pro děti a mládež: Renáta Fučíková, Anna Novotná, Alena Ježková, Urih Orlev, Lucie Lomová.

V rámci studia na Univerzitě Karlově při přednáškách předmětu *Knihovnictví a literatura pro děti* paní Veroniky Laufkové jsem měla možnost seznámit se s knihami nakladatelství **Baobab a Běžiliška**, které jsem dříve neznala, zaujaly mě svými ilustracemi a zpracováním. Knihy jako je *Psí knížka*, *Všechno je to na zahradě* a *Jak zvířata spí* jsem si pořídila a využívám je při práci ve školce. V budoucnu zvažuju nákup dalších titulů z těchto nakladatelství.

---

⁸ Informace dostupné zde: <https://www.czechlit.cz/cz/ceny-zlata-stuha-2018-byly-predany>, [online]. [cit. 2019-03-18]

3.6 Knižní ocenění

Orientovat se v kvalitních knižních titulech napomáhají různá knižní ocenění, která jak tvrdí Malý a Nešpor (2015, s. 82) „zvyšují prestiž dětské literatury“. Výsledky anket těchto literárních soutěží mohou inspirovat učitele při výběru hodnotných titulů k předčítání a později i děti v samotné žákovské četbě.

Od roku 1992 je to soutěž **Zlatá stuha**, která představuje jedinou cenu v České republice zaměřenou výhradně na dětskou literaturu. Dvakrát ročně uděluje ceny tvůrcům nejlepších knih pro děti a mládež vydaných v českém jazyce. Za uplynulé pololetí oceňuje nejhodnotnější tituly a za kalendářní rok oceňuje nejlepší knihy v kategorii textové, ilustrační a grafické. Tato cena je vyhlášena Klubem literatury pro mládež při Obci spisovatelů, Klubem ilustrátorů a Českou sekcí IBBY. Mezi oceněné autory dětských knih patří například Zinnerová, Šrut, Žáček, Brukner, Drijverová a další. V roce 2018 si v kategorii beletrie pro děti byl oceněn Petr Stančík za knihu *H2O a tajná vodní mise* z nakladatelství Abramis s obrázky Galiny Miklíkové. Z minulých ročníků soutěže vzniká archiv, kde je možné dohledat vítěze, nominované, číst si anotace knih, medailonky autorů a prohlížet ukázky.⁹

Další soutěží je **Nejkrásnější česká kniha** vyhlášená *Památníkem národního písemnictví*, je hodnoceno grafické, ilustrační a polygrafické zpracování knih vydaných v českých nakladatelstvích a vytištěných v českých tiskárnách vždy za poslední kalendářní rok. Uděluje se v sedmi kategoriích: *odborná literatura, krásná literatura, literatura pro děti a mládež, učebnice pro školy všech stupňů a ostatní didaktické pomůcky, knihy o výtvarném umění, katalogy, bibliofilie a autorské knihy*. V soutěži se hodnotí zvlášť *Studentské práce posluchačů výtvarných a polygrafických škol*. V roce 2017 obsadil 1. místo Vojtěch Mašek s knihou *Panáček, pecka, švestka, poleno a zase panáček* z nakladatelství Baobab. Knihu zdobí bohaté linorytové ilustrace grafika a výtvarníka Chrudoše Valouška.¹⁰

Mediálně známou knižní soutěží v České republice je od roku 2002 **Magnesia Litera**, jejichž hlavním cílem je propagovat kvalitní literaturu a dobré knihy. Magnesia Litera není na rozdíl od Zlaté stuhy zaměřena výhradně na oceňování literatury pro děti. Uděluje se za nakladatelský čin, za překladovou knihu, za populárně-naučnou literaturu, objev roku, poezii, prózu, přínos české literatuře a hlavní cena Magnesia Litera za knihu roku. Devátá kategorie určená právě knižní produkci zaměřené na děti a mládež vznikla až v roce 2003. V roce 2017 v této kategorii

⁹ Informace dostupné zde: <http://www.zlatastuha.cz/nejlepsi-knihy-detem>, citováno 30. 12. 2018

¹⁰ Informace dostupné zde: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/o-nekr/>, citováno 12. 1. 2019

zvítězila kniha Tomáše Končinského, Barbory Klárové s názvem *Překlep a Škraloup* z nakladatelství Albatros. Ilustracemi ji obohatil Daniel Špaček.¹¹

Další akcí, při níž se oceňují knižní tituly pro děti a mládež, je **Suk – čteme všichni**. Jde o celostátní anketu dětí, učitelů a knihovníků školních a veřejných knihoven, v níž se rozhoduje o nejoblíbenější knize pro děti a mládež, popřípadě o umělecky nejhodnotnější a nejpřínosnější knize za uplynulý rok. Učitelé ocenili například tyto autory: F. Nepila, M. Wágnerovou, M. Drijverovou, M. Zinnerovou, J. Žáčka. V roce 2017 v ANKETĚ DĚTÍ se na prvním místě umístila Petra Braunová: *Dům doktora Fišera* / ilustrovala Petra Lemonnier (nakladatelství Albatros), v anketě KNIHOVNÍKŮ KLUBU DĚTSKÝCH KNIHOVEN SKIP obsadila 1. místo Petra Soukupová: *Kdo zabil Snížka* / ilustrovala Tereza Ščerbová (nakladatelství Host). Cenu UČITELŮ ZA PŘÍNOS K ROZVOJI DĚTSKÉHO ČTENÁŘSTVÍ uděluje porota učitelů bez rozlišení pořadí:

- Ivona Březinová: *Ťapka, kočka stěhovavá* / ilustrovala Darina Krygielová (nakladatelství Albatros/Pasparta)
- Martina Drijverová: *Lví kouzlo: příběh Emila Holuba* / ilustroval Vojtěch Otčenášek (nakladatelství Albatros)
- Radek Malý: *Franz Kafka* / ilustrovala Renáta Fučíková (nakladatelství Práh)
- Tomáš Němeček: *Božena Němcová očima kluka, který nechtěl číst Babičku* / ilustroval Tomáš Chlud (nakladatelství Mladá fronta)

Děti, které nocovaly v knihovnách při Noci s Andersenem, udělují cenu NOCI S ANDERSENEM. V roce 2017 ji získala Ester Stará s knihou *Každý bulí nad cibulí* / ilustroval Milan Starý (nakladatelství Paseka)¹²

Komise pro dětskou knihu SČKN a Česká sekce IBBY společně každý rok vydávají katalog, v němž doporučují české knihy pro děti a mládež. Usnadňují tak orientaci zejména knihkupcům, knihovnám, školám, ale také rodičům a širší veřejnosti.¹³

V poslední řadě bych zmínila **Výroční cenu nakladatelství Albatros**, která oceňuje za umělecké literární a výtvarné kvality nejúspěšnější autory, výtvarníky a tituly pro děti a mládež.

---

¹¹ Informace dostupné zde: *O liteře: Propagace kvality* [online]. [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <https://www.magnesia-litera.cz>

¹² Informace dostupné zde: *Anketa: Suk - čteme všichni - pravidla* [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: <http://www.npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni-pravidla>

¹³ Informace dostupné zde: *Nejlepší knihy dětem: Úvod* [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://www.nejlepsiknihydetem.cz/>

Recenze na knihy si můžeme přečíst také v některých literárních časopisech nebo denících. Přehled vydávaných knih a nejobsáhlejším zdrojem informací o českém knižním trhu je od roku 1992 *Almanach Labyrint*, který vychází jako ročenka. Jeho internetová verze obsahuje adresář a profily nakladatelství s vydanými i připravovanými knihami. Nabízí také informace o síti knihkupectví, antikvariátů a distribučních firem. (Malý, Nešpor, 2015)

4. Faktory ovlivňující budoucí čtení

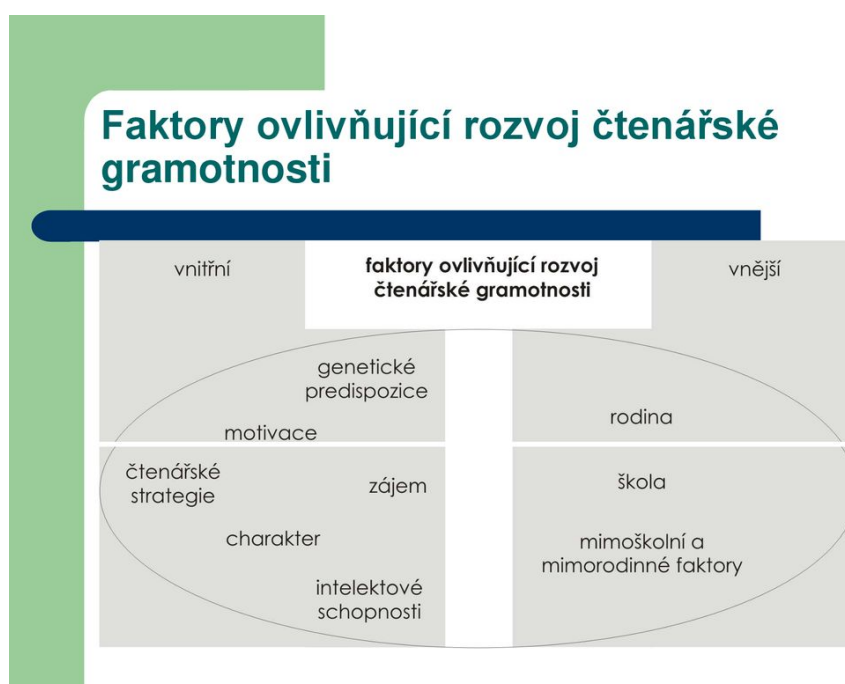
„Čtenářství dítěte musí mít svůj pevný základ především v žádoucí emoci a hodnotově atraktivnímu postoji.“

(Wildová a kol. 2012, s. 35)

Na utváření vztahu dítěte k četbě se podílí mnoho faktorů. Nezastupitelnou roli při rozvoji dětského čtenářství má rodina a škola. Chaloupka (1995) se zmiňuje ve své publikaci „Rodina a počátky dětského čtenářství“ o následujících činitelích, které na dítě působí:

- prostředí, v kterém dítě žije;
- okolí, v kterém se pohybuje;
- psychický stav;
- vzor;
- atmosféra;
- rodina;
- škola;
- zájmy;
- období, kdy se dítě setká se slovesnou tvorbou;
- genetické předpoklady

Havel a Najvarová (2011) rozdělují faktory ovlivňující čtenářské aktivity dětí, tj. čtenářskou gramotnost dětí, následovně:

Obrázek 3 – Faktory rozvoje čtenářské gramotnosti (Havel, Najvarová, 2011, s. 33)

Jak již bylo řečeno, rodina a škola, ale i mimoškolní a mimo rodinní činitelé jsou nejdůležitějšími vnějšími faktory, které se podílí na rozvíjení čtenářské gramotnosti. Je důležité, aby maximálně využili vnitřních faktorů, které představují prostředky a předpoklady, jak dítě přivést ke knize a čtení. (Havel, Najvarová, 2011)

Základním konceptem pro vznik čtenářství, jak uvádí Chaloupka (1995), je působení zvukové stránky jazyka. Rozvoj se uskutečňuje na základě 2 reflexů:

- orientační – dítě poznává, pokládá si otázky „co to je?“;
- princip nápodoby – dítě imituje to, co vidí kolem sebe (řeč, vyjadřování, činnosti).

Předškolní dítě na čtenářství připravují slovesné a nenáhodné podněty v podobě předčítání, vypravování pohádek a rozhovory o nich, televizní večerníčky, obrazové knížky bez textu nebo s minimem textu, písničky, říkanky apod. Dítě sytí potřebu poznávat, pracuje s fantazií, emocemi. Nedůležitějším věkem pro utváření přirozeného vztahu k četbě je právě předškolní věk. (Chaloupka, 1995)

V životě předškolního dítěte hraje důležitou výchovně vzdělávací a výchovně estetickou roli umění a literatura. Již v raném dětství lze vypěstovat chuť setkávat se s krásnou literaturou.

Nejprve je ale nutné, aby dítě umělo vnímat a pozorovat estetickou kvalitu podnětů. Pokud je prožitek a estetická kvalita radostná, vzniká čtenářský zájem. (Lepilová, 2014)

Dítě by se mělo naučit pracovat s knihou jako celkem. (Gebhartová, 2011). To je součástí předčtenářské přípravy, s kterou je potřeba pracovat celoročně. „Začínáme dovedností listování knihou, návykem sledování stránky a řádků odleva doprava, najdeme začátek, konec, umístíme záložku, najdeme obsah...A vyhledáme tu jistou knihu v polici, umíme ji také uložit“ (Gebhartová, 2011, s. 156).

4.1 Čtenářské vzory

„Čtenářství není povinnost, dá se žít i bez něj, může však člověku život obohatit a zpříjemnit.“

(Chaloupka, 1995, s. 104)

Rodina má od nejtítlejšího věku zásadní vliv na dítě při jeho rozvoji a značný vliv na jeho čtenářství. Vykoukalová a Wildová (2013) toto tvrzení konkretizují a uvádí, že rodina je dvakrát významnější při získávání dítěte pro čtení než škola. Kvalitní čtenářské zázemí, klima z hlediska komunikace a společné strávení času pozitivně stimuluje dítě pro budoucí čtení. Rozhoduje také vyšší vzdělání rodičů, postavení v zaměstnání a vyšší finanční příjem v rodině.

Žádoucí čtenářské návyky a společný čas s knihou v raném věku dítě pozitivně ovlivní. (Vykoukalová, Wildová, 2013) Dítě si velmi brzy uvědomuje okolní vjemy, a čím je obklopeno. Maminka a tatínek jsou pro dítě první vzory, s kterými se identifikuje. Od počátku na něj výchovně působí a podněcují jej ke komunikaci. Mluví na něj, ukazují mu obrázky z knih a časopisů, kladou základní otázky a poskytují mu uspokojivá vysvětlení na jeho otázky, vypráví mu pohádky, učí ho písničky, říkadla a básničky. Vedou s dítětem rozhovory, ptají se dítěte na jeho prožitky, pocity, plány, myšlenky a také hru, která je nedílnou součástí jeho života. (Průcha, Koťátková, 2013)

Rodič není pro dítě jen zprostředkovatelem četby, ale při společných chvílích nad knihou se utváří u dítěte emocionální a mravní hodnoty. (Gebhartová, 1987) Někteří rodiče nakoupí svým dětem velké množství knih, ale neuvědomují si, že pokud pro rozvoj čtenářství dětí neudělají nic, jsou to „vyhozené peníze.“ (Chaloupka, 1995, s. 72) Je prokazatelné, že pokud si rodiče dítěti předčítají, vypráví mu pohádky nebo si jen tak společně povídají, dochází k upevnění vazeb v rodině. Za velmi zajímavé považuju tvrzení Chaloupky (1995), který zmiňuje, že pokud jsou rodiče vášnivými čtenáři a dítě je od raného věku vnímá jako vzor, neznamená, že bude později také tak aktivní a bude mít stejný zájem o literaturu jako oni. Podněcování dítěte ke čtenářství můžeme zajistit nejen svým vzorem, ale i rozhovory o knihách a vhodnými otázkami, které vtáhnou dítě do procesu čtení, společným sdílením a zejména společným časem, který věnujeme společnému předčítání nebo vyprávění nad knihami.

Nezastupitelnou roli při rozvoji dítěte má i mateřská škola, která by se měla s rodinou vzájemně doplňovat. „Mateřská škola by měla zajistit čtenářsky podnětné prostředí, aby správným směrem rozvíjela čtenáře s kladným vztahem ke knihám a ke čtení. (Tomášková, 2015, s. 20) Je společenství, které vede děti k přemýšlení nad textem, ke společnému sdílení myšlenek, reflexi a aktivitám vedoucí k dosažení vzdělávacích cílů Rámcově vzdělávacího programu předškolního vzdělávání (dále RVP PV, 2018). Mateřská škola v oblasti literární výchovy vychází ze spontánního zájmu dítěte a je multiflexibilní. Příběhy, pohádky, říkadla, ale i básně poskytují pestré náměty „k dalším aktivitám jako je hra, recitace, dramatizace, výtvarný projev.“ (Wildová, 2012, s. 34) Tomášková (2015) poukazuje na nedostatek času a prostoru pro rozvoj čtenářské pregramotnosti v mateřské škole.

Aby dítě pocítilo radost a potěšení z četby, je zapotřebí, aby učitel předem plánoval organizaci a své výstupy. Činnosti tak získají na přirozenosti a smysluplnosti. Tak jako je pro dítě běžné, že si může v mateřské škole vybrat z pestré nabídky hraček, mělo by mít možnost nahlédnout do kvalitních knih a dětských časopisů. V dnešní době by měla mít každá škola zřízený čtenářský koutek s knihami. Učitelka by měla dětem nabízet knihy vztahující se

k aktuálnímu tematickému bloku nebo projektům, při ranním kruhu může z vybrané knihy přečíst krátký úryvek, zmínit se o čem je a upozornit na zajímavosti. Při práci by měla volit spíše menší skupinu dětí, jelikož se děti snáze zbaví ostychu a více se zapojí. Děti by měly mít možnost prezentovat a vyprávět o své oblíbené knize, jelikož se v nich lépe vzbudí zájem a vztah ke knihám. (Gebhartová, 2011)

Domnívám se, že nejdůležitějším faktorem ovlivňující budoucí čtení je rodina. Mateřská škola však může být rodičům nápomocna a nabízet činnosti k rozvíjení předčtenářských dovedností u dětí, do kterých se mohou zapojit. Aktivitám a projektům rozvíjející čtenářskou pregramotnost se budu více věnovat v kapitole 4.5.

4.2 Dětské čtenářství

„Čtenářství je prožitkem něčeho příjemného, co nabývá smysl samo o sobě.“

(Chaloupka, 1995, s. 92)

Mezi třetím a šestým rokem, jak uvádí Wildová (2012), nastává začátek dětského čtenářství. Dítě si odpovídá na otázky spojené se smyslem čtení a uvažuje o knihách jako takových. Později, když dítě začíná samo číst, se utváří jeho čtenářský vkus. „U dítěte se projevuje potřeba fantazijní zážitkovosti, kterou dítě saturuje jednak ve hře a zejména pak v literárních obrazech (příbězích).“ (Wildová, 2012, s. 19)

Je zajímavé porovnat 3 různé pohledy na čtenářství. Lepilová (2014) tvrdí, že čtenářem se dítě nestává v době, kdy začne číst, ale čtenářem se dítě již rodí. Souhlasím s její myšlenkou, jelikož je obecně známé, že ještě před narozením (predispozičně) je plod schopen vnímat maminčin hlas či zpěv. Podle Gebhartové (1987) „není předškolní dítě ještě čtenářem v pravém slova smyslu, neboť slovu naslouchá, prohlíží si obrázky, ukazuje, pojmenovává, rozmlouvá. (Gebhartová, 1987, s. 16) Wildová (2005) také rozebírá vztah dítěte ke čtenářství, které se však utváří prostřednictvím setkávání se s tištěnou řečí, s knihou a slovesným uměním.

4.3 Předčítání, frekvence a pravidelnost čtení

Dětem bychom se měli snažit příběhy spíše vyprávět než číst. Vypravěč tak získá větší pružnost příběh upravovat podle potřeb a možností. S tvrzením Bettelheima (2000) souhlasím, jelikož jako učitelka mateřské školy často při své práci příběhy raději vyprávím a různě je modeluji.

Pokud předčítáme, je nutné, abychom se pokusili dítě příběhem citově zaujmout. S předčítáním je dobré začít brzo, jelikož si dítě velmi brzo utváří láskyplný vztah k literatuře, začne vnímat

její užitek ve smyslu přínosu nových poznatků a vědomostí. Učí se pracovat se svou pozorností a respektovat pravidla při předčítání, jako je nerušit ostatní, pokud chci něco říct, neskáču do řeči a přihlásím se aj. Funkce předčítání jsou velmi blízce provázány s důvody proč číst, kterou se zabývám v následující kapitole.

V mateřské škole doporučuje Tomášková (2015) dětem předčítat každý den a knihy spíše využívat k aktivitám, které jsou k tomu uzpůsobené. Velmi vhodná je samotná motivace příběhem nebo využití jen krátké části příběhu k rozvíjení uvažování a usuzování při dokončování děje.

4.4 Proč číst, podpora čtení a motivace ke čtení

„Děti říkají, že čtení k ničemu nepotřebují. Současná společnost je ale velmi závislá na čtení a zpracování čtenářských materiálů.“

(Havel, Najvarová, 2011, s. 57)

„Literatura člověka obohacuje, čtení a porozumění textům přispívá k rozvoji osobnosti, ke schopnosti člověka orientovat se v lidských vztazích a ve světě obecně, setkávání s uměleckou literaturou člověka kultivuje a přináší do života estetické kvality.“ (Tomková a kol. 2012, s. 14)

„Aktivní vztah k literatuře musíme totiž chápat jako určitou společenskou potřebu a prožitek z ní jako uspokojení této potřeby.“ (Wildová, 2012, s. 21)

Wildová (2012) uvádí, že dítě můžeme rozvíjet například vhodnými hrami a aktivitami a také založením dětské knihovničky. „Dětská knihovnička by měla být co nejvíc obrazem dítěte samého, měla by mít jeden základní znak: upřímnost a pravdivost.“ (Chaloupka, 1995, s. 76) Dítěti bychom měli ukázat, že knihy jsou přínosné, čtení má svůj smysl, měli bychom ho motivovat ke čtení a vytvářet čtenářsky podnětné prostředí. Mezinárodní výzkumy PIRLS a PISA (Kramplová et al. 2005, s. 33) uvádí, že předčítání knih v předškolním věku má pozitivní vliv na školní výsledky žáků. Havel, Najvarová (2011) poukazují na souvislost lepších výsledků u žáků, kteří jsou motivováni ke čtení. Motivaci ke čtení dělí následně:

- **Vnitřní motivace** – vyskytuje se u dobrých čtenářů a je vázána na čtení.
- **Vnější motivace** – je podněcována z okolí, jako jsou rodiče, učitelé, vrstevníci.

Vyprávění a čtení příběhů může pomoci při výchově, rozvoji osobnosti a emoční inteligence dítěte, řeči, ale také ho může naučit řešit psychické problémy. Čtení se potom řadí do kognitivních procesů. Je blízce spojené s řečovou aktivitou a jedinec jej zvládá na základě vnímání verbálního textu. (Průcha, Veteška, 2012)

Učitelka by měla dobře znát zájmy a postoje dětí, ale i postupy, jak dětem usnadnit chápání čteného textu. Tyto postupy, které se také nazývají jako čtenářské strategie, si děti postupně osvojují a později je začnou automaticky používat. Jejich znalost učitelů pomůže při volbě vhodných metod a prostředků, a vedou tak k efektivnějšímu vzdělávání. Čtenářskými strategiemi v mateřských školách se odborně zabývá například Rybárová (2016). Dělí je do následujících oblastí:

- propojování/hledání souvislostí;
- vizualizace;
- předvídání;
- usuzování;
- shrnování.

V České republice se uskutečňuje mnoho aktivit a dílčích projektů podporující rozvoj čtenářské pregramotnosti a čtenářské gramotnosti. Například velmi známá kampaň *Celé Česko čte dětem* s mottem „*Čteme dětem 20 minut denně*“ je zaměřena na podporu čtení rodičů s dětmi a upevňování pevné vazby v rodině.

Uvádí následující důvody proč číst:

- „uspokojuje nejdůležitější emoční potřeby dítěte;
- vytváří pevné pouto mezi rodičem a dítětem;
- podporuje psychický rozvoj dítěte;
- posiluje jeho sebevědomí;
- rozvíjí jazyk, slovní zásobu, dává svobodu ve vyjadřování;
- formuje čtecí a písemné návyky;
- učí samostatnému myšlení – logickému a kritickému;
- rozvíjí představivost;
- zlepšuje soustředění, uklidňuje;
- trénuje paměť;
- přináší všeobecné znalosti;
- ulehčuje učení a pomáhá dosáhnout úspěchů ve škole;
- učí děti hodnotám a rozlišování dobra od zla;
- rozvíjí smysl pro humor;
- je výbornou zábavou;

- zabraňuje vzniku závislosti na televizi a počítači;
- je to únik od nudy, neúspěchů a problémů;
- chrání dítě před hrozbou ze strany masové kultury;
- je prevencí patologických jevů;
- formuje čtecí návyky a podporuje získávání vědomostí po celý další život;
- je tou nejlepší investicí do úspěšné budoucnosti dítěte.“¹⁴

Během celostátních oslav dětí a literatury, které připadají vždy na první týden v měsíci červnu, můžeme navštívit organizované akce na podporu knih a čtení dětem. Jsou to například různé slavnosti, jarmarky, představení, happeningy, soutěže, sbírky knih či setkání s autory a ilustrátory.

Další možností zvyšování čtenářské gramotnosti dětí je projekt Babička a dědeček do školky.¹⁵ Při těchto aktivitách se rámci projektu při pravidelných činnostech podporuje tradiční a důležitý rituál předčítání v rodinách. Umožňuje setkávání malých dětí s babičkami a dědečky, posiluje se mezigenerační sdílení času, prostoru a předávání hodnot. Celosvětově známým projektem je Noc s Andersenem, který probíhá v knihovnách, je zaměřen převážně na školní děti a má svá pravidla.¹⁶ Některé mateřské školy si tento projekt upravily podle potřeb předškolních dětí. Program je zaměřený na předčítání a plnění zadaných úkolů souvisejících se získanými informacemi z knih, součástí této akce bývá přespání ve školce. Dalším krokem k podpoře čtenářství bývá darování knihy dítěti, a to nejen ze strany rodiny, ale i ze strany škol. Mnoho školek dětem před nástupem do školy na památku věnuje vybraný knižní titul pro první čtení. Toto darování může dítě přivést do knihkupectví, kde se učí orientovat ve světě knih a posléze si vybírá „své“ tituly. (Friedlanderová, 2018) Mateřské školy se snaží podporovat čtenářství návštěvami veřejných knihoven, pořádáním besed s autory a dále podporují čtenářskou pregramotnost v různých činnostech a aktivitách s dětmi. Úroveň čtenáře roste ruku v ruce s jeho psychickým vývojem.

¹⁴ Informace dostupné zde: *Proč číst dětem?* [online]. [cit. 2018-12-23]. Dostupné z: <https://celeceskoctedetem.cz/pro-deti>

¹⁵ tamtéž

¹⁶ Informace dostupné zde: *Noc s Andersenem: O projektu* [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <http://nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

4.5 Vztah ke knize a její výběr

Vztah člověka ke čtení souvisí s jeho zájmy, postoji, čtenářskými návyky a literárním vědomím. (Wildová, 2012) Postoj ke čtení a knižce se utváří již od narození. (Tomášková, 2015) Samostatné rozhodování při výběru četby a prožitků z ní vede ke čtenářství. (Chaloupka, 1995) Předškolní dítě si nevybírání literární podněty samo, svým působením ho zásadně ovlivňují nejbližší osoby, rodina nebo učitelé. (Wildová, 2012) Každý rodič, každá mateřská škola, ale i každá učitelka přistupují při výběru knih odlišně. Jedním z kritérií může být její samotný obsah. „Má-li příběh doopravdy upoutat pozornost dítěte, musí v něm podněcovat představivost, pomáhat mu rozvíjet rozumové schopnosti a vyjasňovat jeho pocity: být v souladu s jeho úzkostmi a tužbami: brát vážně jeho těžkosti a zároveň nabídnout dítěti řešení problémů, které dítě nejvíc matou. Musí se zkrátka vztahovat ke všem stránkám jeho osobnosti zároveň - a to tak, aby dětské trampoty nejenom nesnižoval, ale naopak doceňoval jejich závažnost a v dítěti současně podporoval sebedůvěru a důvěru v budoucnost.“ (Bettelheim, 2000, s. 8 - 9) Již velmi brzy se dítě učí, že s knihou se zachází opatrně, později se ve školce seznamuje, jak s knihou pracovat, kde si knihu mohou opatřit nebo půjčit, a že knihy se ukládají na určené místo. (Wildová, 2012) Friedlanderová (2018) za zcela přirozené považuje, že rodiče svým dětem nabízejí knihy nebo doporučují oblíbené knižní hrdiny, které sami měli rádi a ovlivnili jejich vlastní četbu. S postupem času však starší tituly mohou být pro dnešní děti obsahově, tematicky, jazykově i hodnotově vzdálené. Současní literární hrdinové jsou oproti hrdinům dřívější doby ve svém jednání proměnlivější a věrně odrážejí svět dnešního dítěte. Malé dítě si vybírá knihy zejména podle základního kritéria: *líbí/nelíbí*, s věkem se však nároky zvyšují a zkvalitňují. Za nejdůležitější při výběru knih považují, aby texty byly přiměřené věku dětí, tj. odpovídaly jejich vyspělosti, zájmům a v neposlední řadě také jejich touhám.

4.5.1 Co je a není vhodné číst dětem

„Čtenářství, vztah k literatuře, je pouze jedním ze znaků člověka, jeho úrovně, osobnosti, zaměření.“

(Chaloupka, 1995, s. 103)

V dnešní době je trh zaplaven velkým množstvím knih určených právě dětem. Ve snaze dopřát dětem co největší rozhled, podporovat rozvoj pozitivní vztahu ke knihám a čtenářství jsou některé děti doslova zahlceny knihami. Chaloupka (1995) na tento dobrý úmysl upozorňuje, jelikož u dítěte může hned od počátku dojít k přesycení podněty. Knihy jsou v současné době dostupné i prostřednictvím internetu v elektronické podobě, ale jsou zde i volně dostupné

ukázky básní, povídek a pohádek apod. Je dobré si tyto zdroje ověřit, jelikož mohou být necitlivě upraveny, zestručněny, mohou mít špatnou uměleckou hodnotu a jejich obsah nemusí odpovídat knižnímu vydání. Jde i o texty odbyté, přeložené z nedůvěryhodných zdrojů nebo nejsou přeloženy z původního jazyka a ztrácí na srozumitelnosti. Svou otevřeností a bezbranností je malé dítě až příliš snadným a vděčným příjemcem a je schopno akceptovat i takovéto nekvalitní literární texty. Chaloupka (1995) se domnívá, že nelze přesně vymezit, kde začíná a končí pokleslá literatura. Na trhu jsou i velmi dobře zpracované tituly. Tomková a kol. (2012) se zmiňují například o velmi dobře zpracované adaptaci veršované pohádky o zvířátkách a loupežnících Františka Hrubína. Děti by se měly setkávat se zajímavými texty co nejčastěji. Výběr by měl být účelný a s přihlédnutím ke schopnostem a vkusu posluchačů. (Gebhartová, 2011) Texty současných autorů jsou pro děti blízké svým atraktivním jazykem a odpovídají potřebám a vkusu současné generace. (Altmanová a kol., 2011) Nevhodné je čtení z okopírovaných listů, jelikož dítě potřebuje poznávat knihu jako celek, vidět její titulní stranu, prohlédnout si ilustrace, listovat si v ní. (Gebhartová, 2011)

Doporučení pro výběr dětských textů a knih podle Tomkové a kol. (2012):

- vybírat kvalitní a autentické texty;
- vybírat kvalitní adaptace pohádek, pověstí a žánrů vycházející z lidové slovesnosti;
- vybírat podle záměru;
- při výběru mohou pomoci i recenze v odborném tisku jako jsou Tvar, Host nebo A2, ale i spolehlivé stránky na internetu, jako například iLiteratura.cz, nebo pravidelně vycházející publikace jako jsou Ladění nebo Tvořivá dramatika;
- porovnávat informace z několika webových stránek;
- ne vždy je kniha z dětství dobrá a stále aktuální, je zapotřebí přečíst si knihu znovu;
- pokud nás zaujme úryvek nebo krátký text, který jsme někde našli, je dobré poznat text v celé podobě, ověřit si, zda odpovídá tomu, co autor napsal a přečíst si ještě další jeho díla;
- mít se na pozoru, pokud kniha má anonymního autora nebo překladatele;
- nenechat se zlákat nakladateli, jejichž knihy jsou opatřeny ilustracemi na hranici laciné podbízivosti.

5. Faktory ovlivňující výběr knih

Vliv médií na budoucí čtení

V současné moderní době je život člověka ve velké míře ovlivněn médii. Patří do nich především tisk, rozhlas, televize a nová média, která jsou založená na digitálním přenosu a zpracování dat. (Jirák, 2007) Jejich základní funkcí je ukládat a usnadnit pohyb informacím. (McLuhan, 2011) Hrají důležitou úlohu při socializaci a identifikaci se společností, působí na chování člověka, ovlivňují jeho životní styl a kvalitu života jako takového. Dokážou výrazně zasáhnout do našeho celkového životního stylu. (Jirák, Wolák, 2007) Domnívám se, že poměrná většina lidí má tendenci vnímat informace z médií za důležité, objektivní a pravdivé ve smyslu, že pokud to bylo řečeno v médiích, pak to musí být pravda.

Média člověka ovlivňují také při výběru knih, přispívají k malé potřebě číst a psát, ale i mluvit, a rozsah čtenářství tak může klesat. (Chaloupka, 1995)

U jedinců, kteří vedou konzumní život, se může začít projevovat sekundární negramotnost. Jedná se o sníženou dovednost čtení. To je omezené na dosažení potřebných základních informací a neslouží ke čtení knih a delších textů. Člověk se nedokáže zorientovat v textu, vybrat z něj podstatné, řídit se informacemi a vyvozovat důsledky z textu, těžce si vytváří vlastní názory a postoje. (Havel, Najvarová, 2011)

Média mají své místo i v životě dítěte, avšak neměly by zabírat místo zájmům a být na úkor jiným aktivitám. Mnozí rodiče mají televizi, DVD, PC či rádio ke zklidnění dětí a také pro získání času pro sebe. (Spitzer, 2014)

5.1 Počítač, internet

Za základní informační zdroje současnosti považují Jirák a Wolák (2007) počítače a internet. Internet jako informační a komunikační médium nabízí nespočet služeb a činností. Například e-mail, chat, nejrůznější informační služby, internetové telefonování, výměnu a stahování textů, zvuků (e-knihy, hudební nosiče), obrazů (filmy a pohádky) aj. (Jirák, Wolák, 2007) Fenomémem současné doby jsou sociální sítě, která poskytují možnost komunikace se skupinou lidí. Základem je sdílení různých informací. (Vysekalová, 2012) Můžou to být například informace o doporučených knižních titulech a kolekcích, zkušenosti a recenze o knihách, ale i varování, která kniha se nezdařila a nesplňuje naše očekávání. Další možností internetu je interaktivní dialog, který může probíhat mezi prodejcem knih a zákazníkem. Můžeme získat informace, jako je termín doručení knihy apod.

Existují i počítačové hry, které rozvíjí čtenářské a myšlenkové schopnosti. Jejich přínos pro dítě však podle mne je diskutabilní. Spitzer (2014) například varuje, že nadměrné používání počítače v předškolním a školním věku může vést k poruchám pozornosti a poruchám čtení.

5.2 Rozhlas, rádio

V minulosti byl rozhlas mnohem rozšířenější a dostupnější než televize. Umožňuje rychlý pohyb informací z domova i ze světa, poslech hudby, pohádek, příběhů aj. Při poslechu chybí přímý kontakt posluchače s vypravěčem či moderátorem a zvukový záznam je bez vizuálního podnětu. Výhodou rozhlasového vysílání jsou nízké pořizovací náklady oproti televizi. Rozhlas funguje i jako kulisa. Tyto informace ze sdělení však vnímáme pomíjivě a nekomplexně. (Stafford, 2005)

Od 1. března 2013 vysílá **Rádio Junior**, které je určeno pro dětské posluchače a je stanicí Českého rozhlasu. Vysíláním provází pohádkové postavy jako je skřítek *Hajaja* a rozhlasové strašidlo *Ušoun Rušoun*. Rádio nabízí rozhlasovou četbu, pohádky k poslechu, písničky, poskytuje zajímavé rozhovory s hosty, zprávy, hry, soutěže a kvízy pro děti. Naladit si ho je možné prostřednictvím počítače na radiojunior.cz, televizi, mobilu, tabletu, digitálním nebo běžném rádiu.¹⁷ Rádio Junior jsem objevila zcela náhodně, když jsem chtěla pustit dceři novou namluvenou pohádku. Dcera si ho okamžitě oblíbila pro jeho pestrý program, vytríbený jazyk a původní české pohádky.

Jak doma, tak v mateřské škole je rádio využíváno k poslechu pohádek z CD, hojně se využívají CD s písničkami při pohybových aktivitách, oslavách, ale i k navození atmosféry či motivaci.

5.3 Televize, film, reklama

Televize je spolu s rodinou a školou jednou z nejvlivnějších socializačních institucí. Je typickým rodinným médiem, které je užíváno v závislosti na návycích, cílech a potřebách. Ovlivňuje spotřební chování dětí a dospělých, tj. i knihy, které si vybíráme.

Erich Fromm (in Chaloupka, 1995) televizi nazývá všepožírající příšerou, což vysvětluje ve spojitosti s dobou, kterou trávíme u televizoru. Při sledování televize je jedinec ochuzený o komunikaci s jiným členem rodiny nebo kamarádem a nenahrazuje mu kontakt s okolím.

---

¹⁷ Informace dostupné zde: *Rádio Junior: O stanici* [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz>

Divák přichází o přirozené podněty, dochází ke změně v poznávacích procesech, má zmatek v ukládání viděného do svého vědomí. Poznatky jsou poskytovány nahodile a neuspořádaně. (Chaloupka, 1995) Divák je převážně pasivní, nepodporuje se obohacování slovní zásoby a vyjadřovacích schopností. (Tomášková, 2015) Televize a film jsou velkým zdrojem informací a témat ke komunikaci. Dospělý může svými doprovodnými informacemi vést dítě k lepšímu pochopení sledovaného filmu či pohádky, společně si o tom, co viděli, vypráví, což rozšiřuje vyjadřování a úroveň slovní zásoby dítěte. Pro děti je televize atraktivní médium. Tak jako u čtení knih může docházet k identifikaci s hrdinou. Dítě se jej snaží napodobovat. Proto považuji za velmi důležité, aby dospělý zajistil sledování vhodných pořadů. Uvádím příklad televizní grotesky *Toma a Jerryho*, kteří interpretují boj malé myšky proti velkému kocourovi. Dítě může chápat bojové situace jako „fantazijní ventil“ v momentech, kdy se nuceně podřizuje dospělému. (Šed'ová, 2007, s. 30) Dotváření představ je také omezené, jelikož hotové, živé příběhy jsou divákovi přímo naservírovány. To se u čtení knih nestane a dítě je odkázané na své fantazijní představování.

Konzumace vizuálních medií značně vytlačuje čtení a vyprávění pohádek. (Šed'ová, 2007) Rodiče se často snaží zbavit svého úkolu vyprávět dítěti pohádky a trávit s ním čas, a tak televizní pohádka mnohdy dítěti nahrazuje čtenou pohádku. Pohádky tvoří neodmyslitelnou část kinematografie. Nejprve bývají často v psané podobě a až poté přechází do filmové podoby. Někdy je tomu naopak. Děje se tak například u filmů Walta Disneyho, které až posléze přecházejí do knižní podoby. Za nejsilnější faktor při výběru knih považuji právě filmovou adaptaci pohádek a příběhů.

Od sedmdesátých let 20. století se mění u dětí pořadí poznávání pohádek. Lepilová (2014) upozorňuje, že převážná většina publika nejdříve shlédne pohádku v televizi a až později se seznámí se stejnou pohádkou v knize. „Děti let osmdesátých pak žijí většinou ve světě televizních kreseb autorských pohádek.“ (Lepilová, 2014, s. 11)

Televize může být pro dítě přínosem v jeho rozvoji, pokud sleduje kvalitní speciální výchovně vzdělávací a naučné programy a pokud se v nich dítě setkává s uměním. (Chaloupka, 1995) Za velmi povedené loutkové filmy považuji tvorbu Jiřího Trnky a Hermíny Týrlové, která čerpala inspiraci z folkloru. Z nejznámějších jmenuji *Ferdu Mravence*, *Kocoura Modroočka* a *Míšu Kuličku*. Rodič je odpovědný za to, zda nechá televizi k dítěti proniknout „jako spojence v celkovém, a tedy i kulturním rozvoji, nebo jako vymývače mozku a jediného přítele v osamění.“ (Chaloupka, 1995, s. 51)

Nejsledovanějším dětským pořadem v Česku a také nejdéle vysílaným dětským pořadem je Večerníček. V roce 2015 oslavil 50 let. Jsou to krátké pohádkové animované, loutkové nebo

hrané příběhy. K nejznámějším *Večerníčkům* patří *O krtkovi*, *O loupežníku Rumcajsovi*, *Pohádky z mechu a kapradí*, *O makové panence*, *Krkonošské pohádky*, *Řikání o vile Amálce*, *Maxipes Fík*, *Pat a Mat*, *Bob a Bobek*, *Mach a Šebestová*. Ze zahraničních *Večerníčků* to jsou třeba *Pes Filipes*, *Tip a Tap*, *Rodina Nessových*, *Jen počkej, zajíci!* nebo příběhy *Bolka a Lolka*, ovšem v posledních letech *Večerníček* vysílá výhradně domácí tvorbu.¹⁸

Mateřská škola je prostředí, ve kterém předškolní dítě tráví většinu svého času. Jedním z činitelů, které v mateřské škole významně ovlivní chování a názory dítěte, jsou ostatní vrstevníci. Uvádím příklad, kdy ve školce u dívek již několik let vládne „trendové“ *Ledové království* s hrdinkami Annou a Elsou. Umocnění do role princezen je silnější, pokud mají například tyto hrdinky vyobrazené na tričku, čepici, hřebenu aj. Pokud se dítě s televizní pohádkou doposud nesetkalo, okolí ho do jisté míry ovlivní a časem bude chtít také trendové věci jako jeho vrstevníci. Malé děti dokáží být neodbytné, pokud se jedná o věci s oblíbeným hrdinou, který je hitem, a dožadují se je vlastnit. I to je považováno za reklamu, které se obtížně brání, poněvadž nemají ještě dostatečně vyvinuté kritické myšlení a nejsou dostatečně odolné proti negativním účinkům reklamy. (Spitzer, 2014)

Denně se setkáváme s projevy reklamy, která nám radí, jaké zboží výhodně koupit, čemu se věnovat ve volném čase, co bezpodmínečně nesmí chybět v každé domácnosti a co pořídit dětem, aby byly šťastné.

Vysekalová (2012, s. 20) reklamu definuje jako „každou placenou formu neosobní prezentace a nabídku idejí, zboží nebo služeb prostřednictvím identifikovatelného sponzora.“ Reklama nás může vyzývat i k pořízení knih, a to prostřednictvím inzerce v tisku, letácích, v rozhlasových spotech, venkovní reklamou, reklamou v kinech, internetu a nejčastěji reklamou, která je spojována s vysíláním v televizi. (Vysekalová, 2012)

---

¹⁸ Informace dostupné zde: Česká televize. *Večerníček: Historie Večerníčku* [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/0-vecernicek/5626-historie-vecernicku>

Obrázek 4 – Propagační leták nakladatelství Albatros (Foto - Hejhalová Tereza)

Marketing a reklama mají vliv na vnímání člověka, a to v některých případech i skrytě. Kvůli obrazové i zvukové stránce je působení televizní reklamy na člověka velmi silné. Ke zvýšení účinnosti prodeje investují vydavatelství nemalé výdaje. Existuje celá řada marketingových strategií, které přitahují pozornost zákazníka, poskytují mu informace o produktu a můžou ho přivést ke koupi zboží. Jedná se například o rytmizované slovo, přísloví či slogan ve spojení s chytlavým rytmem, melodií a rýmujícím se textem. Při nákupu můžeme slyšet provokativní výzvy typu: *poslední šance k výhodnému nákupu*, *omezené množství*, *do vyprodání zásob* aj. Jak uvádí Lepilová (2014), barva je považována za nejdůležitější prvek v reklamní nabídce knih pro děti. Barevné provedení atraktivního obalu nebo obálky knihu reprezentuje a hraje zásadní roli v reklamních strategiích. V současné době jsou velkým lákadlem nabídky cenově zvýhodněných balíčků a slevových bonusů, dále jsou to různé dárky a soutěže. Zmíním například obchodní řetězec Albert, který se ve sběratelské kampani zaměřuje na dětské knihy. **Sběratelská kampaň Dětská knihovnička** pracuje principem za každých 200 korun nákupu nebo nákup partnerského produktu obdrží zákazníci jeden bod, za určitý počet bodů obdrží zdarma nebo za zvýhodněnou cenu knihu. Podle mého názoru se jedná o velmi rafinovaný marketingový trik firem, který má zákazníky lákat k větším nákupům. Zkuste zapřemýšlet, kolik utratíte za zboží, abyste získali knihu „zdarma“. Také názvy samotných titulů jsou poměrně známé – jedná se o osvědčené tituly z knihovniček rodičů a prarodičů současných dětí, na které je kampaň zacílena. Z nabídky obchodního řetězce Albert zmíním například: Malý princ, Káťa a Škubánek, Bob a Bobek, Cipískova loupežnická knížka, Kosí bratři, Dášenska čili

život štěněte, Z deníku kocourka Modroočka aj. Domnívám se, že samotné pořízení knihy je zde ve velké míře ovlivněno nátlakem promyšlené reklamní strategie.¹⁹

Mezi komerční reklamní kampaní a chováním spotřebitele existuje zřetelná souvislost. (Jirák, 2007) Domnívám se, že záleží na každém jedinci, aby si prověřil obsah informací z médií, rozpoznal marketingové strategie firem a nenechal se při výběru knih jimi ovlivnit.

---

¹⁹ Informace dostupné zde: *Albert: Pravidla soutěže Albert dětská knihovnička* [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.albert.cz/pravidla/pravidla-souteze-albert-detska-knihovnicka-1>

II Empirická část

1. Cíle empirické části

Cíli diplomové práce jsou:

- a) popsat, jak si učitelky mateřských škol vybírají knihy a
- b) uvést faktory, které ovlivňují výběr dětské literatury u učitelek mateřských škol.

Pro objasnění výzkumného problému jsme si stanovili hypotézy, které jsou uvedeny v následující kapitole 2.

2. Hypotézy

Čtrnáct hypotéz bylo statisticky ověřeno na základě dat získaných při dotazníkovém šetření. Cílem statistického ověřování hypotéz bylo jejich potvrzení, nebo zamítnutí.

1. Více knih ve školní knihovně pro děti předškolního věku budou mít v mateřských školách ve velkoměstě.
2. Učitelky z mateřských škol nacházejících se v obci s méně než 3000 obyvateli při výběru knih pro předškolní děti více zohledňují cenu než mateřské školy ve velkoměstě.
3. Učitelky mateřských škol starší 46 let si pro svou práci vybírají jen osvědčené tituly, které mají prověřené léty praxe.
4. Učitelky mateřských škol s vysokoškolským vzděláním při výběru knih pro předškolní děti více nahlíží na ocenění než učitelky mateřských škol se středoškolským vzděláním.
5. Učitelky mateřských škol považují za nejdůležitější měřítko kvalitní knihy pro předškolní děti kvalitu textu.
6. Učitelky mateřských škol se nechají při výběru knih pro předčítání/práci s knihou nejvíce ovlivnit přáním dětí.
7. Učitelky mateřských škol, mimo předčítání, nejvíce využívají knihy pro předškolní děti k práci s ilustracemi.
8. Učitelky mateřských škol od knih určených pro předškolní děti nejvíce očekávají rozvoj fantazie a představivosti.
9. Učitelky mateřských škol při výběru knih pro předškolní děti z nabízených žánrů nejvíce využívají pro předčítání/práci s knihou pohádky.
10. Učitelky mateřských škol si tituly pro předškolní děti vydané v posledním roce nevybírají podle knižního ocenění.

11. Učitelky mateřských škol vybírají ke své práci více tištěné knihy než e-knihy a interaktivní knihy (typu Kouzelné čtení – tužka od Albi).
12. Většina učitelek mateřských škol pořizuje knihy pro předškolní děti ve sběratelských kampaních.
13. Většina učitelek mateřských škol pořizuje knihy i v obchodech typu „Levné knihy“.
14. Učitelky mateřských škol nejčastěji pořizují knihy prostřednictvím internetových obchodů.

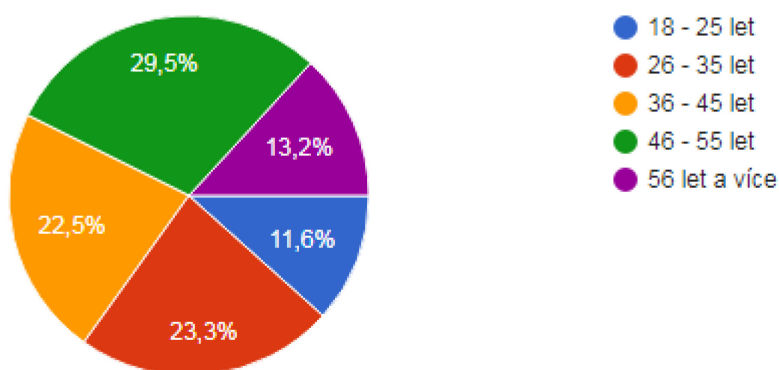
3. Design výzkumu a metoda sběru dat: online dotazník

Vzhledem k povaze výzkumného problému byl zvolen kvantitativní typ výzkumu, jehož zdrojem má být pouze objektivní a co možná nejpřesnější zkoumání. (Skutil, 2011) Využili jsme metody dotazníku jako nejfrekventovanější metodu zjišťování údajů, pomocí něhož získáme velké množství informací za relativně krátký čas. Jedná se o písemné kladení předem připravených otázek, které jsou určitým způsobem seřazeny, a respondent na ně písemně odpovídá. (Gavora, 2000) Skutil (2011) podstatu dotazníku popisuje takto: „Zjistíme nejen data o respondentovi, ale můžeme zjistit názory a postoje k problémům, které nás zajímají.“ (Skutil, 2011, s. 80) Zvolili jsme verzi on-line elektronického dotazníku pomocí formuláře Google vzhledem k rychlému šíření k respondentům, větší možnosti pokrytí různých oblastí, přehlednému designu, který umožnil rychlé a snadné vyplnění a zadání různých typů otázek (otevřených, uzavřených, polootevřených i přiřazovacích). Elektronický online dotazník přes internetový prohlížeč Google vyplnilo 129 pedagogů mateřských škol. V této diplomové práci je dán do příloh pod číslem 1. Dotazník měl 31 povinných otázek, z toho 15 otevřených otázek, 14 uzavřených a 2 otázky byly polootevřené. Odpovědi z průzkumu se přehledně a automaticky uspořádávaly do formulářů, celková data se generovala do grafů, ale zároveň bylo možné přiřadit odpovědi jednotlivým respondentům a dobře kódovat také odpovědi na otevřené otázky. V úvodní části dotazníku byl respondentům představen účel výzkumného šetření. První otázky se týkaly počtu knih a specifikacím kritérií při jejich výběru. Další otázky byly zaměřeny na nakladatelství, knižní ocenění a využití knih pro práci v mateřské škole. Poslední otázky byly identifikační, zjišťovaly vzdělání, věk, délku praxe, věk dětí ve třídách a demografické údaje. Posledním bodem byl prostor pro volitelný slovní komentář.

4. Charakteristika výzkumného vzorku

Dotazník byl rozeslán v lednu roku 2019 náhodnému i vybranému vzorku učitelek z mateřských škol. Jako učitelka mateřské školy jsem předem oslovila ředitelky z Prahy 13, kde pracuji, a své kolegyně ze studia na Jihočeské univerzitě s žádostí o vyplnění dotazníku a jeho dalšího šíření. Jednalo se tak o využití metody sněhové koule, kdy si respondenti mezi sebou doporučovali další respondenty. Velké množství mateřských škol však bylo náhodně vybráno prostřednictvím kontaktů dostupných na webových stránkách. V rámci soukromí je u všech dotazovaných zachována anonymita a dodrženy zásady o ochraně a zpracování údajů (GDPR).

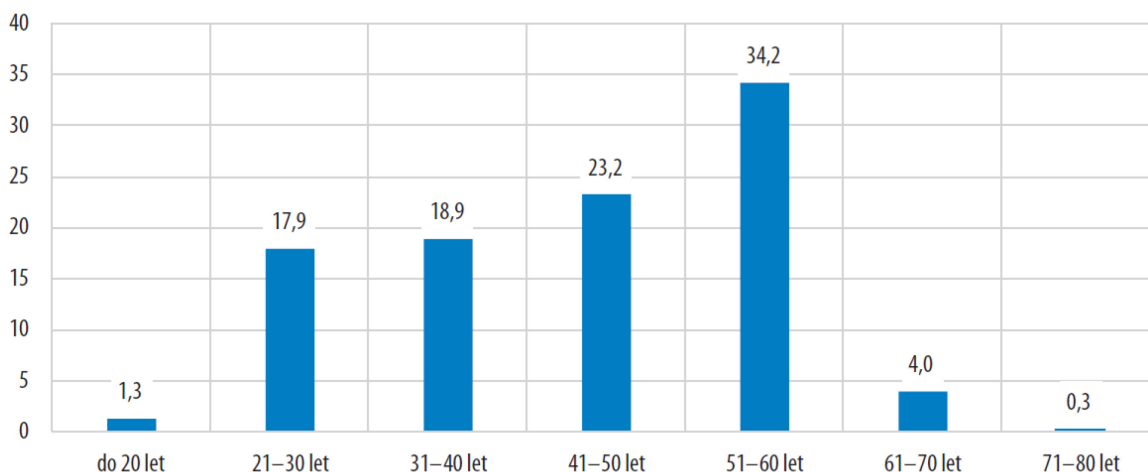
Věk učitelek v mateřských školách

Graf 1- Věk učitelek v mateřských školách

Nejvíce respondentů bylo ve věku 46 - 55 let (38), dále ve věku mezi 26 -35 let (30), ve věku 36 - 45 let bylo 29 respondentů, ve věku 56 let a více bylo 17 respondentů a nejméně respondentů bylo ve věku 18 - 25 let. Z uvedeného grafu vyplývá, že dotazníkového šetření se účastnily převážně starší respondentky nad 46 let.

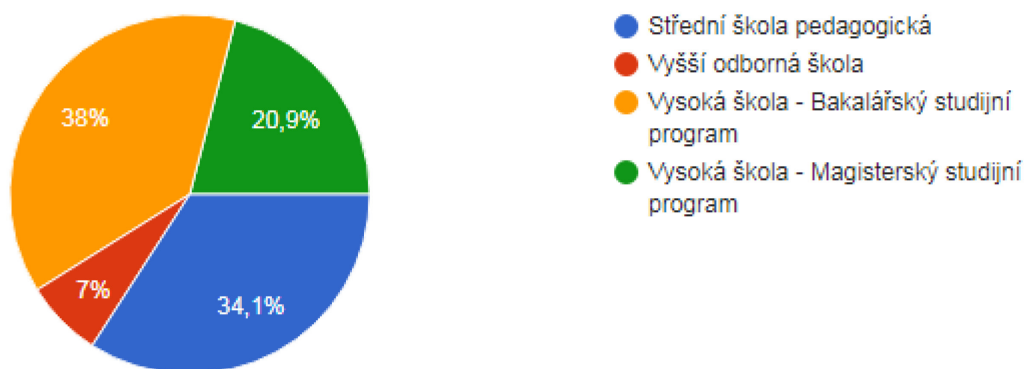

Graf 2 – Věková struktura učitelek MŠ (v %) dle ČŠI za rok 2017/2018

44 let je průměrný věk učitelek mateřských škol podle statistických údajů ve výroční zprávě ČŠI za rok 2017/2018²⁰. Věková struktura je nevyvážená, se silným zastoupením pedagogů mezi lety 51 - 60. Z toho vyplývá, že respondentky z výzkumného šetření jsou věkem podobné jako z dostupných údajů ČŠI a výsledky jsou relevantní.

Vzdělání učitelek mateřských škol

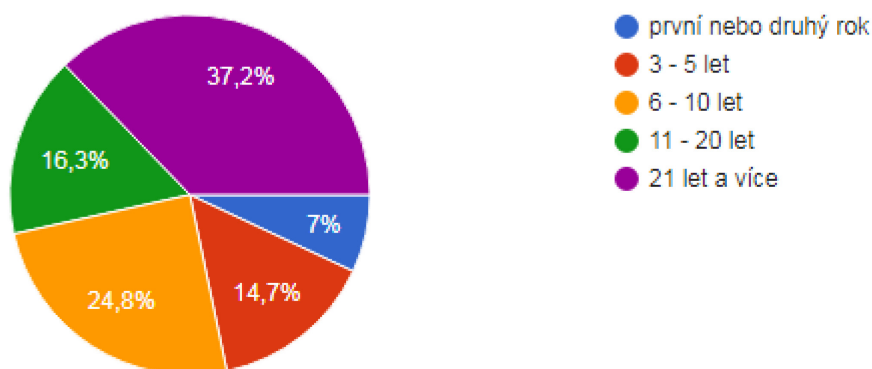
Graf 3 - Vzdělání učitek mateřských škol

Dotazníkového šetření se účastnilo nejvíce respondentů s ukončeným vysokoškolským bakalářským vzděláním (38 %). Na druhém místě byli respondenti s ukončeným

²⁰ Informace dostupné zde: Česká školní inspekce: Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2017/2018. Výroční zpráva České školní inspekce [online]. [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/Obr%C3%A1zky%20ke%20C4%8DI%C3%A1nk%C5%AFm/2018/Vyrocní-zprava-CSI-2017-2018_final-verze.pdf

středoškolským vzděláním (34 %), na třetím místě respondenti s ukončeným vysokoškolským magisterským vzděláním (20,9 %) a nejméně bylo respondentů s ukončeným vyšším odborným vzděláním (7 %). Výroční zpráva ČŠI²¹ poukazuje na to, že 20 % pedagogů mateřských škol navštívených ČŠI absolvovalo vysokoškolské vzdělávání a 5 % vyšší odborné vzdělávání, přičemž nejvyšší podíl pedagogů s VŠ vzděláním vykazoval v tomto školním roce kraj Moravskoslezský a Plzeňský. Respondenti s vysokoškolským vzděláním zaujímají v mém výzkumu 58,9 %, což ukazuje na velmi vysokou úroveň vzdělání dotazovaných pedagogů. ČŠI dále ve své výroční zprávě²² uvádí, že v roce 2017/2018 nejvyšší počet učitelů (66,2 %) získal odbornou kvalifikaci pro vzdělávání dětí v mateřské škole středoškolským vzděláním s maturitou. Tento podíl se týká především učitelů dosahující věku v rozmezí od 41 do 70 let (60,4 %) – v době jejich vzdělávání to byl nejběžnější způsob získávání kvalifikace.

Dosažená praxe učitelek mateřských škol

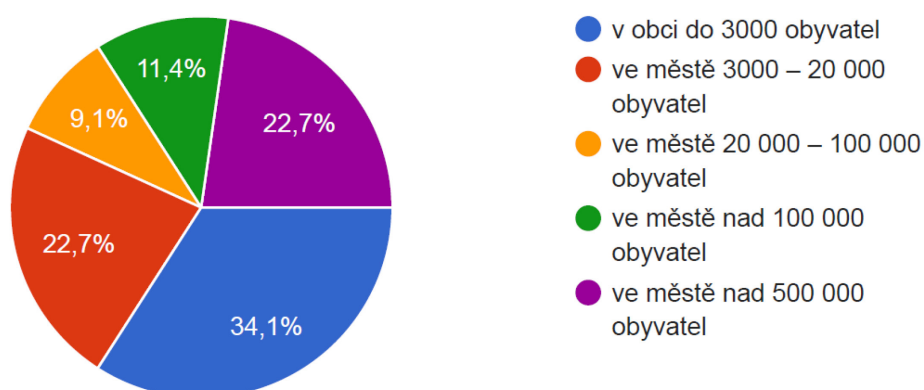
Graf 4 – Dosažená praxe učitelek mateřských škol

Z uvedeného grafu vyplývá, že nejčastěji mají respondenti délku praxe v mateřské škole 21 let a více (48). Z toho soudím, že získali skvělé zkušenosti a dovednosti při práci s dětmi. Nejméně respondentek (9) působí na pozici učitelky mateřské školy první nebo druhý rok.

²¹ Informace dostupné zde: *Česká školní inspekce: Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2017/2018. Výroční zpráva České školní inspekce* [online]. [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/Obr%C3%A1zky%20ke%20C4%8D1%C3%A1nk%C5%AFm/2018/Vyrocnizprava-CSI-2017-2018_final-verze.pdf

²² tamtéž

Umístění mateřské školy z pohledu velikosti obce/města

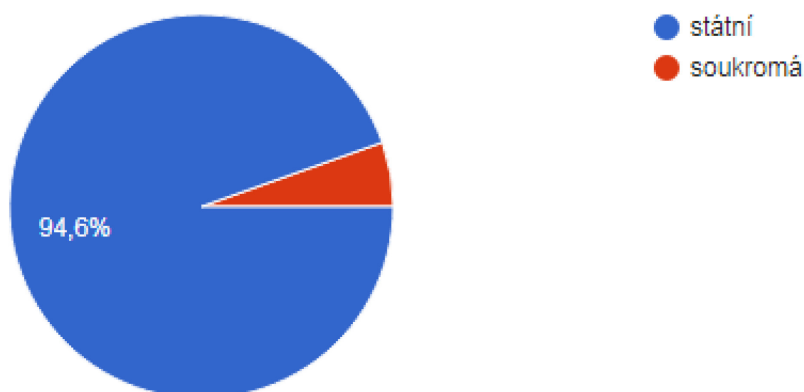

Graf 5 – Umístění mateřské školy z pohledu velikosti obce/města

Z celkového počtu 129 dotazovaných respondentů jich nejvíce (44) pracuje v obci do 3000 obyvatel, dále 30 respondentů pracuje v mateřské škole ve městě nad 500 000 obyvatel, 28 ve městě 3000 – 20 000 obyvatel, 15 dotazovaných respondentů pracuje ve městě nad 100 000 obyvatel a nejméně (12) jich pracuje v mateřských školách ve městě s 20 000 – 100 000 obyvateli.

Typ mateřských škol

Následující graf ukazuje poměr mezi státními a soukromými mateřskými školami respondentů. Ve svém výzkumu jsem chtěla sledovat, zda typ mateřské školy ovlivní počet knih ve školní knihovně. Vzhledem k malému počtu soukromých mateřských škol (7) nebylo možné vzorek použít v dalším šetření.

Graf 6 – Poměr soukromých a státních mateřských škol

Pro srovnání je tabulka ČSU²³ mateřských škol v krajském srovnání - školy, třídy, děti, učitelé dle zřizovatele za školní rok 2017/18, kde MŠMT, obec a kraj spravuje v Praze 4832 škol, 386 mateřských škol zřizuje privátní sektor (8 %) a 50 škol (1 %) je pod vedením církve. Ve srovnání s daty ČSU²⁴ na území Prahy jsou data ze zkoumaného vzorku víceméně relevantní, jelikož 5,4 % respondentů odpovědělo, že pracuje v soukromé mateřské škole. Oproti tomu v Jihočeském kraji, který jsem oslovila na základě získaných kontaktů z bakalářského studia, spravuje MŠMT, obec a kraj 88 % mateřských škol, 11 % je mateřských škol v soukromém resortu a 0,9 % je pod vedením církve. Je patrné, že v Jihočeském kraji je více soukromých mateřských škol než v Praze a nárůst poměru soukromých škol s výzkumným vzorkem je dvojnásobný.

území	zřizovatel														
	MŠMT			obec			kraj			privátní sektor			církev		
	školy	třídy	děti	školy	třídy	děti	školy	třídy	děti	školy	třídy	děti	školy	třídy	děti
Česká republika	7	21	154	4 743	14 839	345 830	82	256	2 600	386	748	12 125	50	104	2 023
Hlavní město Praha	2	5	33	299	1 541	38 884	12	42	419	101	229	3 258	11	29	529
Středočeský kraj	-	-	-	684	2 033	47 188	9	22	226	85	161	2 708	7	10	193
Jihočeský kraj	1	3	19	291	949	22 165	6	16	235	17	25	377	4	12	249
Pízeňský kraj	-	-	-	258	804	18 208	4	12	103	11	18	332	1	3	61
Karlovarský kraj	-	-	-	116	369	8 688	-	-	-	7	13	195	1	2	44
Ústecký kraj	-	-	-	325	1 075	24 463	3	11	128	25	46	736	4	5	97
Liberecký kraj	-	-	-	216	637	14 371	4	9	91	15	26	481	1	2	49
Královéhradecký kraj	-	-	-	289	803	18 495	6	25	261	16	21	334	3	7	132
Pardubický kraj	-	-	-	310	766	18 240	1	2	16	4	5	106	1	1	25
Kraj Vysočina	-	-	-	275	783	17 472	-	-	-	9	17	316	2	3	78
Jihomoravský kraj	2	6	44	616	1 697	39 641	14	42	406	32	60	1 080	3	6	130
Olomoucký kraj	1	4	23	348	924	21 109	7	26	247	21	43	776	5	9	195
Zlínský kraj	1	3	35	297	821	19 315	5	8	61	12	25	434	1	2	45
Moravskoslezský kraj	-	-	-	419	1 637	37 591	11	41	407	31	59	992	6	13	196

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Mateřské školy, kde je zřizovatel jiný resort, nejsou uvedeny.

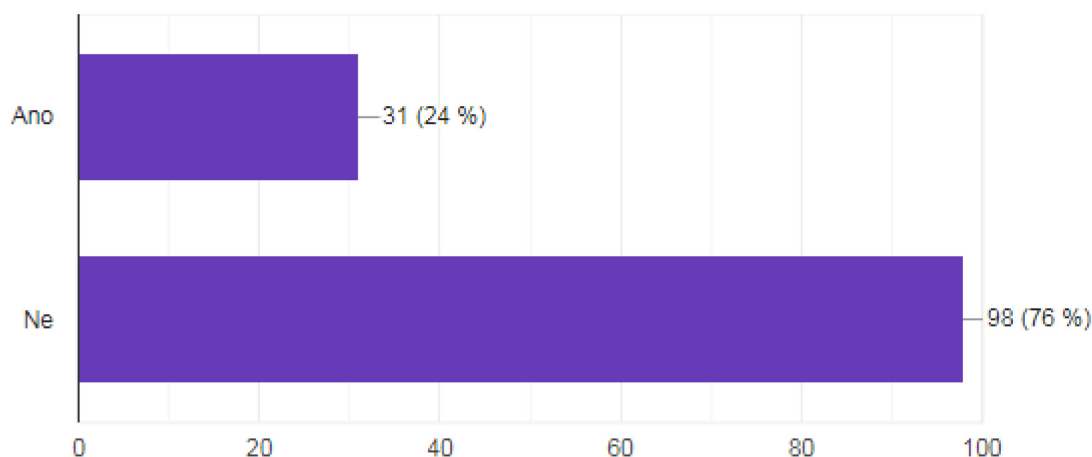
Tabulka 1 – Mateřské školy v krajském srovnání ČSU - školy, třídy a děti podle zřizovatele ve školním roce 2017/18

²³ Informace dostupné zde: Český statistický úřad: Školy a školská zařízení - školní rok 2017/18: Mateřské školy podle zřizovatele - školy, třídy, děti a učitelé v časové řadě 2007/08 - 2017/18 [online]. [cit. 2019-05-29].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/skoly-a-skolska-zarizeni-skolni-rok-201718>

²⁴ tamtéž

Poměr speciálních mateřských škol

Graf 7 – Poměr speciálních mateřských škol (se zaměřením, bez zaměření)

U respondentů jsem zjišťovala, zda pracují ve speciální mateřské škole, či předškolním zařízení se zřízenými speciálními třídami pro děti se specifickými vzdělávacími potřebami. Je zřejmé, že speciální logopedické mateřské školy, Montessori mateřské školy apod. budou volit jiný typ knih než v běžné mateřské škole. To se mi potvrdilo i z odpovědí na otevřené otázky. Jedna respondentka uvedla, že jejich mateřská škola má zřízeny speciální třídy pro děti s narušenou komunikační schopností a dvě mateřské školy poskytují dětem rozšířenou individuální logopedickou péči, a tomu je přizpůsobena i volená literatura pro děti.

Věk dětí v mateřských školách

	VĚK	POČET ODPOVĚDÍ
HOMOGENNÍ TŘÍDY	1,5-2,5	1x
	2-3	3x
	3-4 roky	7x
	4-5 roků	7x
	5-6 roků	13x
	6-7 roků	1x
HETEROGENNÍ TŘÍDY	2-7	86x

Tabulka 2 – Věk dětí v mateřských školách

V dotazníkovém šetření převažují respondenty, které pracují převážně v heterogenních třídách (95 respondentů), kdy věk dětí je od 2 - 7 let. Homogenních tříd má 34 respondentů. Nejčastěji uvádí věk dětí od 5 - 6 let (13 respondentů).

Počet dětí ve třídě

POČET DĚTÍ VE TŘÍDĚ	ČETNOST VÝSKYTU
6 - 9	2x
12 - 20	26x
21 - 25	52x
27	10x
28 - 29	29x

Tabulka 3 – Počet dětí ve třídě

V tabulce je uvedený počet dětí ve třídě dotazovaných respondentů. Nejčastěji uváděný počet je od 21 - 25 dětí. Zde chci poukázat na souvislost mezi počtem dětí ve třídě a dalšími aktivitami s knihou. Nejvíce respondentů, jak je vidět v hypotéze 7, využívá dále knihu pro práci s ilustracemi, což je adekvátní vzhledem k uváděnému nejčetnějšímu počtu dětí ve třídě (52). Domnívám se, z pohledu učitelky mateřské školy, že při velkém počtu dětí lze velmi těžko provozovat aktivity, jako je například dramatizace a hry k příběhům (tuto možnost zvolilo pouze 16 respondentů).

Pro srovnání uvádím tabulku ČSU²⁵, kdy v roce 2017/2018 byl počet dětí na třídu 22,7, což je ve srovnání s mým výzkumem relevantní počet, jelikož respondenti nejčastěji uváděli 21–25 dětí na třídu.

²⁵ Informace dostupné zde: Český statistický úřad: Školy a školská zařízení - školní rok 2017/18: Mateřské školy - školy, třídy, děti, učitelé v časové řadě 2007/08 - 2017/18 [online]. [cit. 2019-05-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/skoly-a-skolska-zarizeni-skolni-rok-201718>

školní rok	školy	třídy	dětí										učitelé ¹⁾			počet dětí na 1 třídu	počet dětí na 1 učitele	
			celkem	popodle pohlaví		popodle občanství		popodle věku				celkem	popodle pohlaví					
				dívky	chlapci	ČR	cizí	méně než 3 roky	3 roky	4 roky	5 let		6 let a více	ženy	muži			
2007/08	4 808	12 698	291 194	139 808	151 386	288 116	3 078	23 491	73 053	83 972	84 683	18 752	22 744,3	22 717,3	27,0	22,9	12,8	
2008/09	4 809	13 035	301 620	144 502	157 118	298 085	3 535	26 384	79 025	88 134	87 927	20 150	23 567,8	23 533,4	34,4	23,1	12,8	
2009/10	4 826	13 452	314 008	150 613	163 395	310 045	3 963	30 800	81 334	91 521	90 320	20 033	24 584,3	24 542,2	42,1	23,3	12,8	
2010/11	4 880	13 988	328 612	157 799	170 813	324 389	4 223	33 040	87 263	92 807	94 775	20 727	25 736,8	25 670,6	66,2	23,5	12,8	
2011/12	4 931	14 481	342 521	164 387	178 134	337 807	4 714	31 355	92 492	99 884	96 959	21 831	26 780,6	26 687,7	92,9	23,7	12,8	
2012/13	5 011	14 972	354 340	170 705	183 635	348 906	5 434	31 951	91 350	106 784	104 369	19 886	27 738,2	27 627,9	111,3	23,7	12,8	
2013/14	5 085	15 390	363 568	175 049	188 519	357 261	6 307	33 141	92 365	106 163	111 217	20 682	28 583,0	28 450,7	132,3	23,6	12,7	
2014/15	5 158	15 729	367 603	176 574	191 029	360 389	7 214	37 898	92 120	107 065	110 000	20 520	29 283,4	29 129,7	153,7	23,4	12,6	
2015/16	5 209	15 848	367 361	176 418	190 943	359 059	8 302	42 321	90 640	103 501	109 981	20 918	29 513,8	29 354,1	159,7	23,2	12,4	
2016/17	5 209	15 856	362 653	174 058	188 595	353 159	9 494	44 729	91 390	100 118	105 869	20 547	29 629,5	29 463,2	166,3	22,9	12,2	
2017/18	5 269	15 969	362 758	174 333	188 423	352 287	10 469	45 471	91 758	99 914	104 901	20 712	30 303,2	30 126,5	176,7	22,7	12,0	
meziroční změna (16/17-17/18)	abs.	60	113	103	275	-172	-872	975	742	368	-204	-968	165	674	663	10	-0,2	-0,3
	v %	1,2%	0,7%	0,0%	0,2%	-0,1%	-0,2%	10,3%	1,7%	0,4%	-0,2%	-0,9%	0,8%	2,3%	2,3%	6,3%	-0,7%	-2,2%
změna za 5 let (12/13-17/18)	abs.	258	997	8 416	3 628	4 788	3 381	5 035	13 520	408	-6 870	532	826	2 564	2 499	65	-1	-1
	v %	5,1%	6,7%	2,4%	2,1%	2,6%	1,0%	92,7%	42,3%	0,4%	-6,4%	0,5%	4,2%	9,2%	9,0%	58,8%	-4,0%	-6,3%
změna za 10 let (07/08-17/18)	abs.	461	3 271	71 562	34 525	37 037	64 171	7 391	21 980	18 705	15 942	20 216	1 960	7 559	7 409	150	0	-1
	v %	9,6%	25,8%	24,6%	24,7%	24,5%	22,3%	240,1%	93,6%	25,6%	19,0%	23,9%	10,5%	33,2%	32,6%	554,4%	-0,9%	-6,5%

¹⁾ přepočtení na plně zaměstnané

Tabulka 4 – Mateřské školy - školy, třídy, děti, učitelé v časové řadě 2007/08 až 2017/18

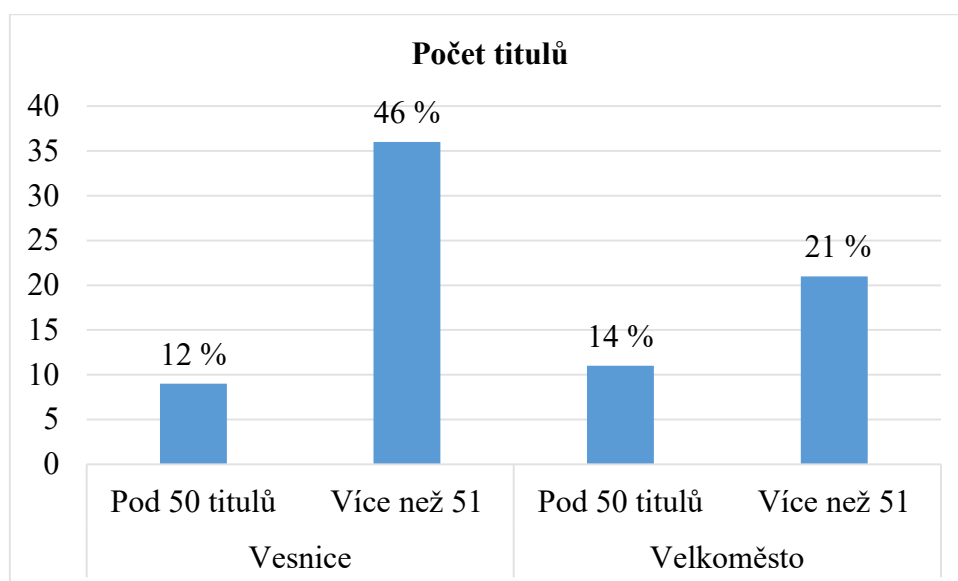
5. Analýza a interpretace získaných dat

V následujících grafech a tabulkách jsou zaneseny výsledky získaných dat, která jsou popsána komentáři, tj. popisem vyhodnocení hypotézy.

Hypotéza 1

Více knih ve školní knihovně pro děti předškolního věku budou mít v mateřských školách ve velkoměstě.

Hodnotícím kritériem je počet knih ve školní knihovně, který je konkretizovaný do 50 titulů, což představuje nízký počet knih a nad 51 titulů, což představuje vysoký počet knih. Tento počet jsem si vybrala vzhledem ke své dlouholeté učitelské praxi. Kromě toho vychází počet 51 a více knih z mezinárodního šetření PIRLS. (Janotová, Tauberová a Potužníková, 2017) Počet do 50 knih ve školní knihovně považuji za dostatečný například v malé školce s kapacitou do 10 dětí. Mateřská škola s kapacitou více jak 10 dětí by, podle mého názoru, měla disponovat větší knihovnou (více jak 50 titulů), aby se zajistila dostatečně pestrá nabídka knih pro děti, která by respektovala individuální zájmy všech dětí a zároveň pokrývala témata školního vzdělávacího programu. To potvrzuje i Morrow (1997, in Rog 2001), který doporučuje, aby knihovna ve třídě obsahovala 8 - 10 knih na jedno dítě. Mateřské školy nemusí počet titulů fyzicky vlastnit, ale mohou si je vypůjčit v knihovně, která je v každém větším městě. Tituly lze takto velmi jednoduše obměňovat například dle probíraného tématu, věku, potřebám dětí apod.

Graf 8 – Počet titulů pro předškolní děti ve školní knihovně

Popis vyhodnocení hypotézy:

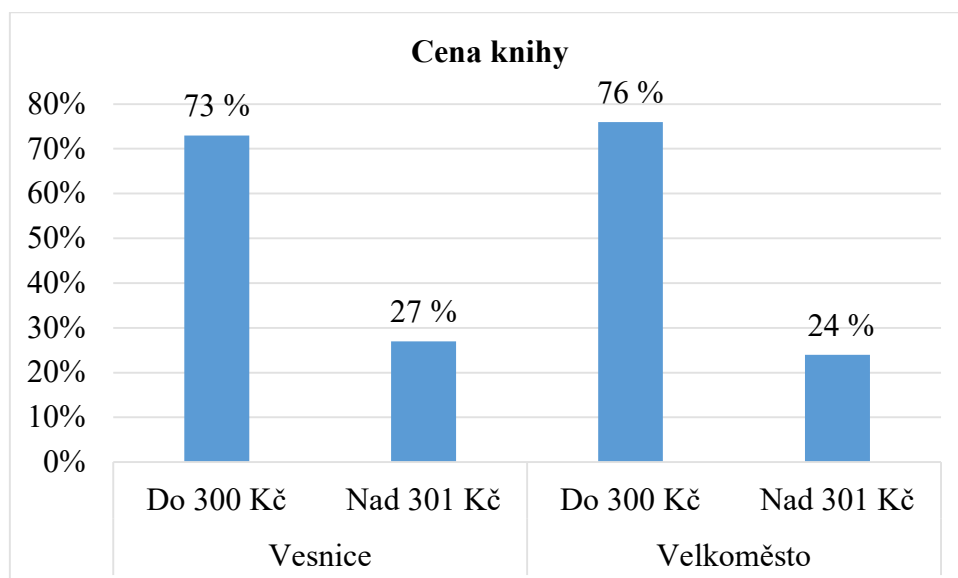
Dotazníky jsem si rozdělila na 2 skupiny. První skupinu představovala obec do 3000 obyvatel (tedy sídlo venkovského typu, kterou pro zjednodušení nazývám „vesnice“) a druhou skupinu obec nad 500 000 obyvatel, kterou pro zjednodušení nazývám dále velkoměsto. První skupina do 3000 obyvatel představuje 45 respondentů a druhá skupina nad 500 000 obyvatel představuje 29 respondentů. Dále jsem postupovala dělením v jednotlivých skupinách podle počtu titulů pod 50 a nad 51. Na vesnici do 3000 obyvatel s méně jak 50 tituly ve školní knihovně je počet respondentů 9 (20 %). Počet respondentů na vesnici do 3000 obyvatel s více jak 51 tituly ve školní knihovně je 36 (80 %). Počet respondentů ve velkoměstě nad 500 000 obyvatel s méně jak 50 tituly ve školní knihovně je 11 respondentů (38 %). Počet respondentů ve velkoměstě nad 500 000 obyvatel s více jak 51 tituly ve školní knihovně je 18 respondentů (62 %).

Závěr:

Hypotéza se nepotvrdila, v mateřské škole v obci do 3000 obyvatel mají více knih pro předškolní děti než v mateřské škole ve velkoměstě.

Hypotéza 2

Učitelky z mateřských škol nacházející se v obci s méně než 3000 obyvateli při výběru knih pro předškolní děti více zohledňují cenu než mateřské školy ve velkoměstě.

Graf 9 – Cena knihy pro předškolní děti

Zvolené kritérium 300 Kč na jednu knihu mi přišlo adekvátní vzhledem k rozpočtu státních mateřských škol. Trávníček (2010) uvádí, že průměrná částka, kterou je ochoten vynaložit jeden občan České republiky v jednom roce, je 1214 Kč průměrně za 5 knih (což je v průměru 242 Kč za jednu knihu).

Popis vyhodnocení hypotézy:

Dotazníky jsme si rozdělila na 2 skupiny. Vesnice do 3000 obyvatel a velkoměsto nad 500 000 obyvatel. První skupina, tj. obce do 3000 obyvatel, se skládá ze 45 respondentů a druhá skupina, tj. obec nad 500 000 obyvatel, se skládá z 29 respondentů. Dále jsem postupovala dělením v jednotlivých skupinách podle ceny, kterou jsou respondenti ochotni zaplatit za jednu kvalitní dětskou knihu. Cena byla stanovena do 300 Kč a nad 301 Kč. Počet dotazníků jsem spočítala. Na vesnici je 33 respondentů ochotno zaplatit za kvalitní dětskou knihu částku do 300 Kč, což odpovídá 73 % ze 45 respondentů. Nad 301 Kč je ochotno zaplatit za kvalitní dětskou knihu pouze 12 respondentů, což odpovídá hodnotě 27 % ze 45 respondentů. Ve velkoměstě nad 500 000 obyvatel je ochotno zaplatit za kvalitní dětskou knihu do 300 Kč 22 respondentů, což odpovídá 76 % z 29 respondentů. 7 respondentů je ochotno zaplatit za kvalitní dětskou knihu nad 301 Kč, což je hodnota 24 % z 29 respondentů.

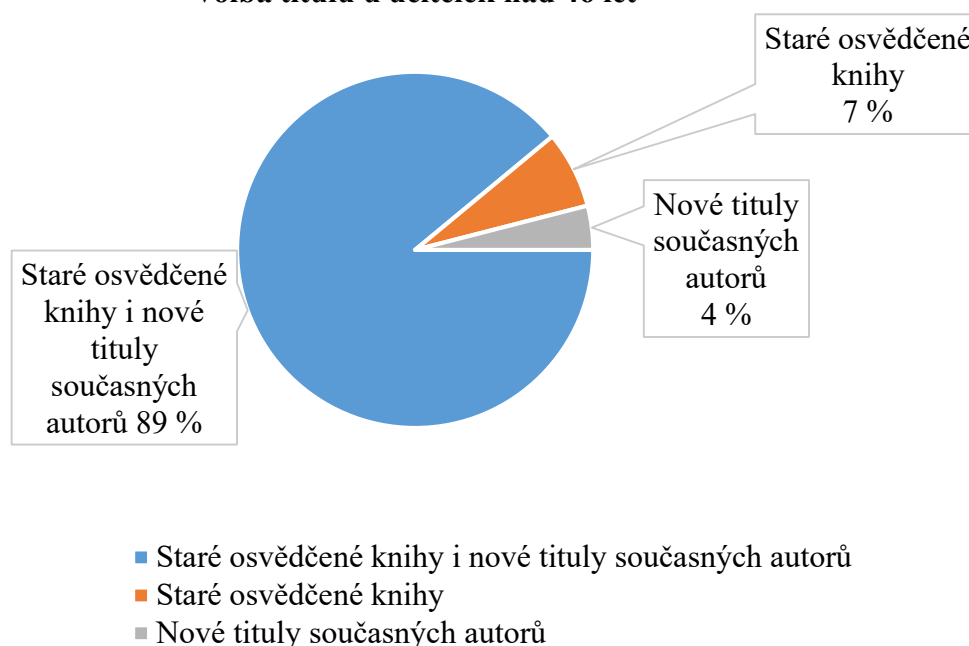
Závěr:

Předpoklad se nepotvrdil. Při výběru knih pro předškolní děti více zohledňují cenu mateřské školy ve velkoměstě než mateřské školy na vesnici, ale rozdíl mezi vesnicí a velkoměstem je minimální, pouhá 3 %.

Hypotéza 3

Učitelky mateřských škol starší 46 let si pro svou práci vybírají jen osvědčené tituly, které mají prověřené lety praxe.

Volba titulů u učitelek nad 46 let

Graf 10 – Volba titulů u učitelek nad 46 let

Popis postupu vyhodnocení:

Z dotazníků jsem vybrala pouze ty, kde respondentky označily svůj věk v rozmezí 46 - 55 let a 56 a více. Spočítala jsem, že učitelky starší 46 let představují 56 respondentů. Skupinu jsem dělila dále, zda:

- volí nové tituly současných autorů;
- volí staré osvědčené knihy;
- volí staré osvědčené knihy i tituly současných autorů.

Učitelky nad 46 let:

- 50 těchto učitelek volí staré osvědčené knihy i nové tituly současných autorů, což představuje 89 %;
- 4 učitelky si volí staré osvědčené knihy, což představuje 7 %;
- 2 učitelky volí nové tituly současných autorů, což představuje 4 %.

Otázka v dotazníku č. 9 poskytla informace o knihách, které mají učitelky oblíbené a opakovaně se k nim vrací. Lze tedy konkrétně jmenovat tituly, které jsou u učitelek mateřských škol osvědčené (tj. rády s nimi pracují) a zhodnotit, zda se jedná o knihy současných či léty prověřených autorů.

129 dotazovaných respondentů jmenovalo 64 různých titulů. 4 respondenti odpověděli, že nemají oblíbenou knihu, nebo že mají oblíbených knih více. Mezi knihy současných autorů považují tituly, které byly vydané v posledních 3 letech tj. v roce 2016, 2017, 2018. Domnívám se, že pak se již s knihou učitelka dostatečně seznámí a sžije. Kniha se tak stává pro ni již prověřená.

Respondenti si vybrali 8 různých titulů současných autorů vydaných v letech 2016 - 2018, viz tabulka 5.

Titul	Rok vydání
Proč jsou banány zahnuté	2017
Teta to plete	2016
Hravouka	2016
Pohádky o Ipsíkovi	2016
Mimi a Líza	2017
Husa Líza	2017
Rok v lese	2017
Lesní školka	2018

Tabulka 5 – Dětské knihy současných autorů vydané v roce 2016–2018

Respondenti si vybrali 64 různých titulů vydaných před rokem 2010, které jsou tzv. léty prověřené.

Titul	Rok vydání	Počet respondentů
Martínkova čítanka a dvě klubíčka pohádek	první vydání 1971	16
Povídání o pejskovi a kočičce	první vydání 1956	8
Příběhy skřítky Medovnička	série o více dílech 2010 – 2011	8
Špalíček pohádek	první vydání 1978	7
Z deníku kocoura Modroočka	první vydání 1976	6
Pohádkový dědeček	první vydání 1968	6
Honzíkova cesta	první vydání 1954	5
Pohádky z pařezové chaloupky	první vydání 1981	5
Křemílka a Vochomůrky		
Malá čarodějnice	první vydání 1964	4

Tabulka 6 – Dětské knihy autorů vydané před rokem 2016, tj. učitelkami léty prověřené

Nejčastějšími tvrzeními respondentů, proč si vybírají jmenované tituly, bylo:

- dětem se líbí, je srozumitelná, dobře se čte, inspirativní, poučná.

Mezi osvědčenými tituly respondentů je celá řada tzv. večerníčkových. Jedná se o knihy: Mach a Šebestová od M. Macourka, Malá čarodějnice od O. Preusslera; Človíčková dobrodružství od P. Teisingera; Pohádky z Pařezové chaloupky, Maková panenka, Víla Amálka od V. Čtvrťka, Já, Baryk od F. Nepila; Chaloupka na vršku od Š. Váchové; Povídání o pejskovi a kočičce od J. Čapka; Knížka Ferdy mravence od O. Sekory; Z deníku kocoura Modroočka od J. Koláře; Příhody včelích medvídků od J. Kahouna.

Mezi osvědčenými tituly, které respondentky uváděly, bylo i několik oceněných:

Kniha **Hravouka** získala literární ocenění:

- Nejkrásnější české knihy, rok 2016 v kategorii *Učebnice pro školy všech stupňů a ostatní didaktické pomůcky* získala 3. místo;
- Zlatá stuha, rok 2017 v kategorii *Literatura faktu pro děti, Výtvarná část*;
- Magnesia litera, rok 2017 - v kategorii *Literatura pro děti a mládež*.

Kniha Příběhy skřítky Medovnička se pravidelně umísťují v anketě o nejoblíbenější knihu pro děti a mládež vydanou v uplynulém roce. Kniha získala literární ocenění:

Dětský knihomol (SUK – Čteme všichni) v letech 2014, 2015, 2017 v kategorii *Cena dětí* (o této knize hlasují samy děti).

Kniha **Kosprd a Telecí** získala literární ocenění:

- Dětský knihomol (SUK – Čteme všichni) v roce 2013 v kategorii *Cena učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství*;
- Zlatá stuha v roce 2013 v kategorii *Beletrie pro děti*;
- Magnesia Litera v roce 2014 v kategorii *Literatura pro děti a mládež*.

Kniha **Draka je lepší pozdravit, aneb O etiketě** získala literární ocenění:

- Dětský knihomol (SUK – Čteme všichni) v roce 2009 v kategorii *Cena učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství*.

Kniha **Teta to plete** získala literární ocenění:

- Dětský knihomol (SUK – Čteme všichni) v roce 2004 v kategorii *Cena učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství*.

Kniha **Včelí medvídci** získala literární ocenění:

- Dětský knihomol (SUK – Čteme všichni) v roce 2005 v kategorii *Cena dětí*.

Autorka dětských knih Daniela Krolupperová a např. její **Policejní křeček** byl oceněn Zlatou stuhou v roce 2014 v kategorii *Beletrie pro děti, Literární část*.

Statistiky nejprodávanějších knih

Největší knižní e-shop s 13letou historií Booktook mi poskytl za období 2014 - 2018 statistiku nejprodávanějších titulů, kterou uvádím níže. U některých titulů je zajímavé porovnání počtu prodaných kusů oproti počtu uskutečněných prodejů. Tato statistika ukazuje, že knihy jsou nakupovány po více kusech. Markantní nárůst je znatelný v měsíci prosinci, kde lze předpokládat nákup knih do škol a předškolních zařízení jako například dárek k Vánocům. To mi potvrdila i asistentka prodeje z Booktook.

Celkový prodej od 1.1.2018 do 31.12.2018

	EAN	KČ	POČET PRODANÝCH	POČET PRODEJŮ
Víš, jak mluví zvířátka	9788072675487	269	1372	1282
Rok v lese	9788075773326	289	505	460
Malířské kousky brouka Pytlíka	9788024227719	179	471	430
Příběhy na dobrou noc pro malé rebelky	9788000050461	369	431	390
Zima	9788074323119	249	389	369
Maminčina říkadla	9788086218342	119	356	16
Jaro	9788074321474	249	313	301
Děti z Bullerbynu	9788000036991	249	301	209
Nezbedníci	9788000028545	179	292	186
Gerda – příběh velryby	9788026419068	299	283	271
Léto	9788074321481	249	269	260
Zlobilky	9788000034720	169	258	220
O veselé mašince	9788000029771	89	250	239

Celkový prodej od 1.1.2017 do 31.12.2017

Jaro	9788074321474	249	603	567
Léto	9788074321481	249	497	463
Noc	9788074326288	249	422	390
Podzim	9788074323102	249	406	374
Zima	9788074323119	249	386	363
Děti z Bullerbynu	9788000036991	249	322	188
Zpívání (pianko)	9788025306604	349	236	223
Školní strašidlo	9788026208679	187	235	76
O veselé mašince	9788000029771	89	233	224
Víš, jak mluví zvířátka	9788072675487	269	232	216
Staré pověsti české	9788025308615	199	220	106
Dědečku, už chodím do školy + cd mp3	9788020441171	299	214	182
Kuřátko a obilí	9788024243412	89	214	208
Krtek a kalhotky	9,788076173262	89	209	135

Nezbedníci	9,788000028545	179	178	151
------------	----------------	-----	-----	-----

Celkový prodej od 1.1.2016 do 31.12.2016

Jaro	9788074321474	249	379	355
Léto	9788074321481	249	344	328
Lichožrouti (2. vydání)	9788074321788	349	302	224
Zima	9788074323119	249	299	275
Podzim	9788074323102	249	280	266
Noc	9788074326288	249	245	237
Lichožrouti: Už jsme komplet (1. - 3. díl)	9788074326837	999	169	167
Kutálí se ze dvora	9788000029221	99	164	142
Děti z Bullerbynu	9788000036991	249	151	120
Rozpustilé básničky pro malé dětské ručičky	9788026206309	195	134	128
Nezbedníci	9788000028545	179	132	82
Staré pověsti české	9788025308615	199	131	78
Tatínku, ta se ti povedla	9788000029139	199	128	78
Zlobilky	9788000034720	169	121	109
Pipi Dlouhá punčocha	9788000038025	299	120	56

Celkový prodej od 1.1.2015 do 31.12.2015

Lichožrouti (2. Vydání)	9788074321788	349	801	197
Děti z Bullerbynu	9788000036991	249	716	182
Začarovaná třída	9788087654231	179	433	106
Já, Baryk	9788024244839	229	405	76
Staré pověsti české	9788025308615	199	363	102
Kvak a Žbluňk jsou kamarádi	9788000029207	169	346	59
Ezopovy bajky	9788073919870	249	315	82
České pověsti pro malé děti	9788025136669	249	312	54
Z deníku kocoura Modroočka	9788000037141	249	295	65
Zima	9788074323119	249	277	249
Ferda mravenec	9788024243832	179	277	66
Noc	9788074326288	249	245	242
Lentilka pro dědu Edu	9788000030265	169	259	44

Tabulka 7 – Prodeje knih 2015 - 2018

Pokud se podíváme na počty knihy vydaných v roce 2018, zjistíme, že se jedná jak o kvalitní tituly jako Rok v lese (Host, 2017), který uchvátil čtenáře zejména svými ilustracemi polské ilustrátorky E. Dzubiakové, tak o českou (O. Sekera - Malířské kousky brouka Pytlíka; Z. Miler aj. Čarek – O veselé mašince), nebo zahraniční (A. Lindgrenová – Děti z Bullerbynu) klasiku ověřenou časem, což může souviset s tím, že rodiče (a učitelé) svým dětem nabízejí knihy nebo doporučují oblíbené knižní hrdiny, které sami měli rádi a ovlivnili jejich vlastní četbu (Friedlanderová, 2018). Což je sice zcela přirozené, ale některé starší tituly mohou být pro dnešní děti obsahově, tematicky, jazykově i hodnotově výrazně vzdálené.

Na předních příčkách se těší oblibě v několika letech tzv. wimmelbuchy Bernerové – Zima, Jaro, Léto, Podzim, Noc, určené pro nejmenší děti ve věku 1 rok až 3 roky, ale je možné je využívat k rozvoji slovní zásoby i při výuce nových slov s žáky s odlišným mateřským jazykem.

Na předních příčkách se objevila také kniha *Gerda – příběh velryby* (Albatros, 2018), autorský debut mladého slovenského výtvarníka Macha. Příběh rodiče i dítě zaujme ilustracemi podmořského světa a zejména velryby s nápadně velkýma očima, které jsou typické pro komerční publikace. Kniha jednoznačně zaujme svými výraznými barvami a obrazy podmořského světa. Text je sice poutavý a působivý, ale ne dokonalý (jako třeba doslovná moudrost).²⁶ Na vysokém prodeji má jistě svůj velký podíl i nakladatelství Albatros, které spustilo svou kampaň „Knihozemě“. „Pro děti je Knihozemě kouzelný a trochu tajemný svět, říše, kde vznikají ty nejkrásnější dětské příběhy. Pro rodiče, prarodiče nebo učitele a další čtenáře, kteří se zajímají o dětské knihy, je platformou celoroční komunikace i vzájemné interakce. Na webu Knihozemě a na sociálních sítích se v průběhu roku můžete seznámit s tipy na kvalitní dětské tituly, náměty na podporu čtenářství nebo s informacemi o akcích spojených s literaturou pro děti. Knihozemě vznikla primárně s cílem usnadnit rodičům, prarodičům a dětem výběr dětských knih. Ročně totiž v České republice vyjde téměř 2 000 knih pro děti a orientovat se v nich není snadné.“²⁷

Zdá se, že u některých knih může hrát roli i cena kolem 90 Kč (O veselé mašince; Krtek a kalhotky; Kuřátko a obilí). Jedná se o jednoduchá leporela a známé autory a ilustrátory prověřené několika generacemi.

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že nejprodávanější knihou za rok 2018 je *Viš, jak mluví zvířátka* s počtem 1372 prodaných kusů a ceně 269 Kč. Nejméně prodávaným titulem za uvedené období je *Pipi Dlouhá punčocha* s počtem 120 prodaných kusů, 56 prodejů a ceně 299 Kč. Podle mého názoru takto vysoký zájem o knihu *Viš, jak mluví zvířátka*, způsobuje její interaktivní provedení. Děti pomocí zvukových prvků, tj. stisku tlačítek, poznávají různá zvířata podle zvuku i podle obrázku. Kniha získává na větší atraktivitě a je možné ji využít například při vzdělávání v zařízeních pro děti se speciálními potřebami, pro děti s poruchami zraku aj.

---

²⁶ Klímová Kamila, recenze knihy Macho, Adrián; Kavecký, Peter, *Gerda: Příběh velryby*. Recenze dostupná na: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/40507/macho-adrian-kavecky-peter-gerda-pribeh-velryby>, citováno 9. 3. 2019

²⁷ Informace dostupné zde: <https://www.knihozem.cz/c/o-knihozemi/>, citováno 9. 3. 2019

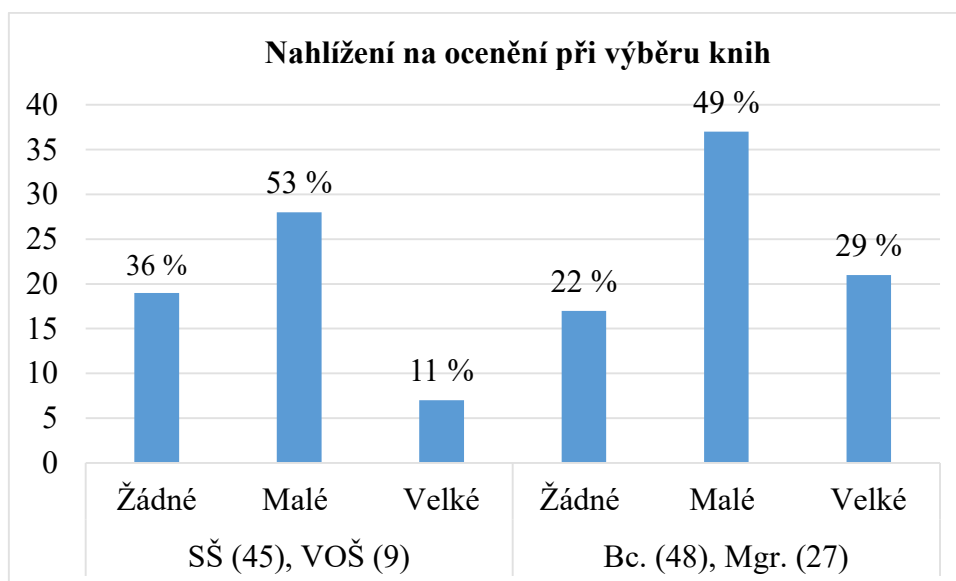
Kniha *Pipi Dlouhá punčocha* poprvé vyšla v roce 1969 a je tedy dlouhou dobu na knižním trhu. Autorem je světoznámá a oceněná Astrid Lindgrenová. Ilustrátorem je několikanásobně oceněný Adolf Born. Čtenáři prostřednictvím hlasování tuto knihu zvolili v roce 2009 jako *Knihu mého srdce*. Přestože je kniha kvalitní, je její prodej na velmi nízké úrovni. Domnívám se, že zaujímá pevné místo v mnohých dětských knihovničkách, ale titul je již často děděný po sourozencích či rodičích. Oproti tomu interaktivní knihy jsou svým provedením pro čtenáře atraktivnější než klasická tištěná kniha. Jedná se o něco nového a jako každá novinka je žádaná. Myslím si, že pouze čas ukáže, zda jsou novinky kvalitní a budou stále žádané.

Závěr:

Tato hypotéza se nepotvrdila. Respondenti starší 46 let si pro svou práci volí nejvíce nové tituly současných autorů, jako například: *Hravouka* od Terezy Vostradovské, *Příběhy skřítků Medovnička* od Jana Lebedy, *Dědečku, vyprávěj* od Ladislava Špačka nebo sérii *Lichožroutů* od Pavla Šruta, ale současně i staré osvědčené knihy, jako například: *Martínkova čítanka a dvě klubička pohádek* od Eduarda Petišky, *Povídání o pejskovi a kočičce* od Josefa Čapka nebo *Špalíček pohádek* od Františka Hrubína. Tj. respondentům starších 46 let vyhovuje kombinovaná varianta. Ke své práci si pouze 4 respondenti vybírají staré osvědčené tituly prověřené léty praxe a 2 si vybírají nové tituly současných autorů. Zajímavým zjištěním je, že žádný respondent nad 55 let si nevybírá nový titul současných autorů, ale také to, že nikdo si nevybral interaktivní knihu.

Hypotéza 4

Učitelky mateřských škol s vysokoškolským vzděláním při výběru knih pro předškolní děti více nahlíží na ocenění než učitelky mateřských škol se středoškolským vzděláním.

Graf 11 – Nahlížení na ocenění při výběr knih

Popis vyhodnocení hypotézy:

Dotazníky jsme si rozdělila na 2 skupiny. První skupina respondentů má nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské nebo vyšší odbornou školu. Druhá skupina respondentů má nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolské bakalářské nebo magisterské. První skupina respondentů SŠ a VOŠ je v počtu 53 respondentů. Z toho SŠ 44 respondentů a VOŠ 9 respondentů. Druhá skupina respondentů s ukončeným vysokoškolským vzděláním Bc. nebo Mgr. s počtem 76 respondentů. Z toho ukončené Bc. 49 respondentů a Mgr. je v počtu 27 respondentů. Dále jsem postupovala dělením podle toho, jaký význam přisuzují knižnímu ocenění. Respondenti měli na výběr možnost: žádné, malé, velké. Počet dotazníků jsem následně v jednotlivých skupinách sečetla. Všechny údaje jsem zpracovala do následujících grafů.

Rozdělení do skupin podle nejvyššího dosaženého vzdělání na středoškolské vzdělání společně s vyšším odborným vzděláním a vysokoškolského bakalářské společně s magisterským jsem takto seskupila, jelikož české školství má tzv. primární, sekundární a terciální vzdělávání (základní, střední a vysokoškolské). VOŠ patří do sekundárního vzdělávání.²⁸

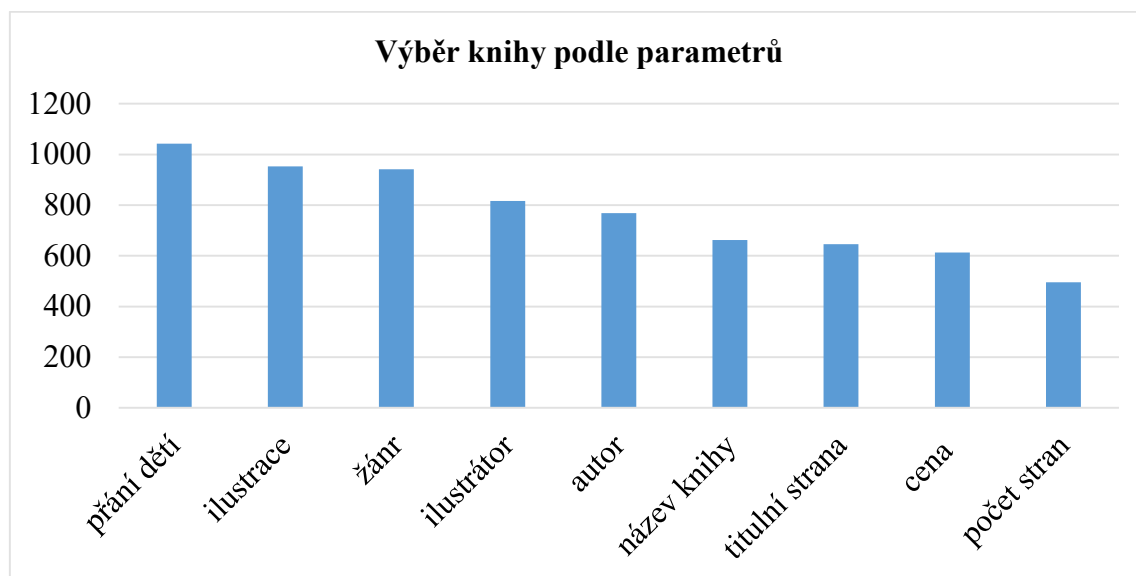
Závěr:

Hypotéza se potvrdila. Vysokoškolsky vzdělané učitelky si vybírají knihy podle ocenění více než učitelky mateřských škol se středoškolským vzděláním.

²⁸ Informace dostupné zde: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vyssi-odborne-vzdelavani/obecna-informace-o-vyssim-odbornem-vzdelavani>, citováno 23. 2. 2019

Hypotéza 5

Učitelky mateřských škol považují za nejdůležitější měřítko kvalitní knihy pro předškolní děti kvalitu textu.

Graf 12 – Výběr knihy podle parametrů u učitelek mateřských škol

Popis vyhodnocení hypotézy:

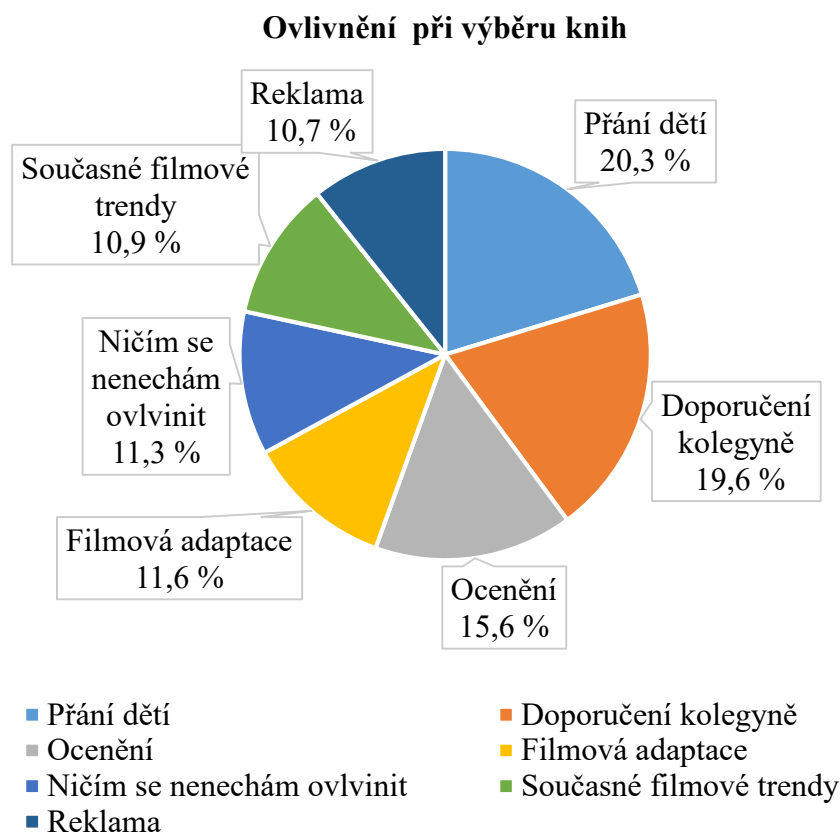
Respondenti v dotaznících zaznamenávali, jak si vybírají knihy podle nabízených parametrů do škálové tabulky od 1 - největší význam až po 9 - nejmenší význam, podle jakých parametrů si vybírají knihu. Nabízené kategorie zaznamenávali do škálové tabulky od 1 - největší význam po 9 - nejmenší význam. Vytvořila jsem si tabulku, kdy jsem jednotlivým kategoriím přidělovala body, a to tak, že největšímu významu bylo přiděleno 9 bodů až po nejmenší význam, kterému jsem přidělila 1 bod. Z nabízených kategorií respondenti hodnotili, jaký má pro ně při výběru knihy význam: autor, ilustrátor, kvalita textu, kvalita ilustrace, název knihy, počet stran, titulní strana, žánr, cena. Z následujícího grafu je patrné, že největší význam při výběru knih má kvalita textu - 1042 bodů. Na druhém místě se umístila kvalita ilustrace - 953 bodů, třetí je žánr - 942 bodů, čtvrté kritérium je volba podle ilustrátora - 816 bodů, na pátém místě volí respondenti knihy podle autora - 769 bodů, na šestém místě ovlivní respondenty název knihy - 662 bodů, následuje titulní strana - 646 bodů a nejméně důležité při výběru knih u učitelek mateřských škol je cena - 613 bodů a počet stran - 495 bodů.

Závěr:

Hypotéza se potvrdila. Za nejdůležitější vlastnost knihy považují učitelky mateřských škol kvalitní text.

Hypotéza 6

Učitelky mateřských škol se nechají při výběru knih pro předčítání/práci s knihou nejvíce ovlivnit přáním dětí.

Graf 13 – Ovlivnění okolními faktory při výběru knih u učitelek mateřských škol

Popis postupu vyhodnocení hypotézy:

Respondenti v dotaznících zaznamenávali, čím se nechají při výběru knihy z nabízených faktorů ovlivnit. Odpovědi zaznamenávali škálové od 1 - největší ovlivnění po 7 - nejmenší ovlivnění. Vytvořila jsem si tabulku, kdy jsem jednotlivým kategoriím přidělovala body, a to tak, že největšímu ovlivnění bylo přiděleno 7 bodů až po nejmenší ovlivnění, kterému jsem přidělila 1 bod. Respondenti škálově hodnotili, zda se nechají při výběru knih ovlivnit: filmovou adaptací, současnými filmovými trendy, reklamou, doporučením kolegyně, oceněním, přáním dětí, nic je neovlivní. Z následujícího grafu je patrné, že nejvíce se nechají učitelky mateřských škol ovlivnit přáním dětí - 771 bodů, poté doporučením knihy od kolegyně - 745 bodů. Na

třetím místě se s výrazným odstupem umístila ovlivnění na základě ocenění knih -594 bodů, na čtvrtém místě je ovlivnění filmovou adaptací - 440 bodů. Na předposledním místě si zvolili respondenti, že se nenechají při výběru knih ničím ovlivnit - 430 bodů. Nejméně se nechají ovlivnit současnými filmovými trendy - 415 bodů a reklamou - 407 bodů.

Závěr:

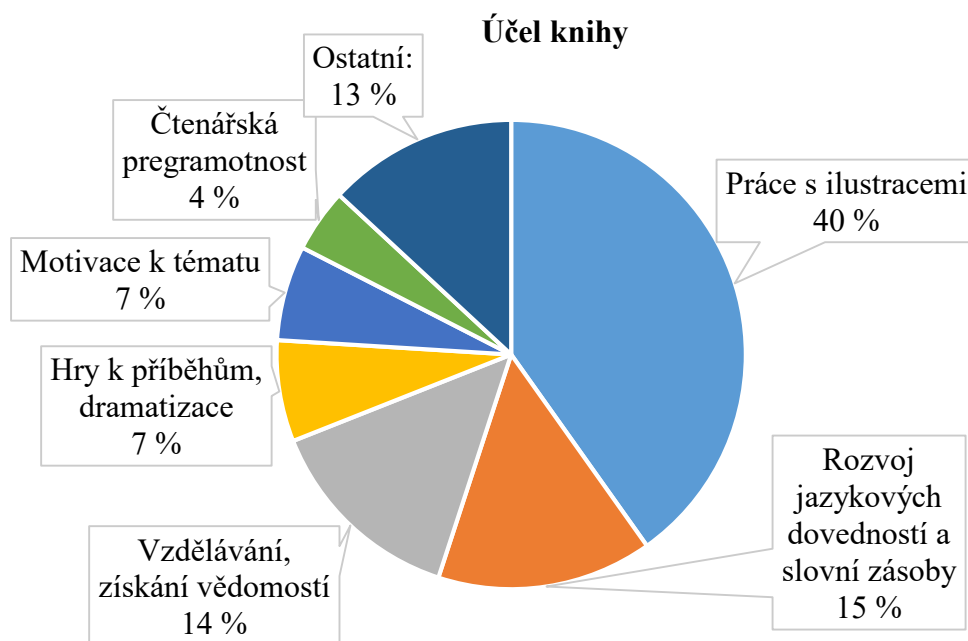
Hypotéza se potvrdila. Učitelky mateřských škol se při výběru knih nejvíce nechají z okolních faktorů ovlivnit přáním dětí. Minimálně zohledňují filmové trendy a adaptace. Výsledek považuju za stěžejní, jelikož se ukazuje, že učitelky v dotazovaných mateřských školách jsou schopné naslouchat dětem a snaží se plnit jejich přání, a zároveň odolávat médiím včetně reklamy, čímž se zvyšuje předpoklad výběru kvalitních knih pro děti.

Hypotéza 7

Učitelky mateřských škol, mimo předčítání, nejvíce využívají knihy pro předškolní děti k práci s ilustracemi.

Popis postupu vyhodnocení hypotézy:

Odpovědi na otevřenou otázku z dotazníku: *K jakým dalším účelům než k předčítání využíváte knihu?* jsem třídila do skupin podle obsahové analýzy. Následující tabulka ukazuje, že učitelky v mateřských školách navíc využívají knihu pro práci s ilustracemi (92 odpovědí respondentů). Konkrétně uváděly, že ilustrace slouží jako názorná ukázka dětem, k prohlížení a k usnadnění porozumění textu. Hojně kniha slouží jako prostředek k rozvoji jazykových dovedností a slovní zásoby u dětí v mateřské škole (34 odpovědí respondentů). Skoro ve stejném počtu respondenti (odpovědi 32) využívají knihu k vzdělávání a získávání vědomostí. Do skupiny Ostatní patří nejméně čtené odpovědi jako například: kniha dále slouží k relaxaci, zpestření, k inspiraci, práci v centrech „Knihy a písmena“ v MŠ s programem Začít spolu. V neposlední řadě kniha je pro dítě hračkou a slouží k utváření si vztahu ke knihám.

Graf 14 – Účel knihy

Závěr:

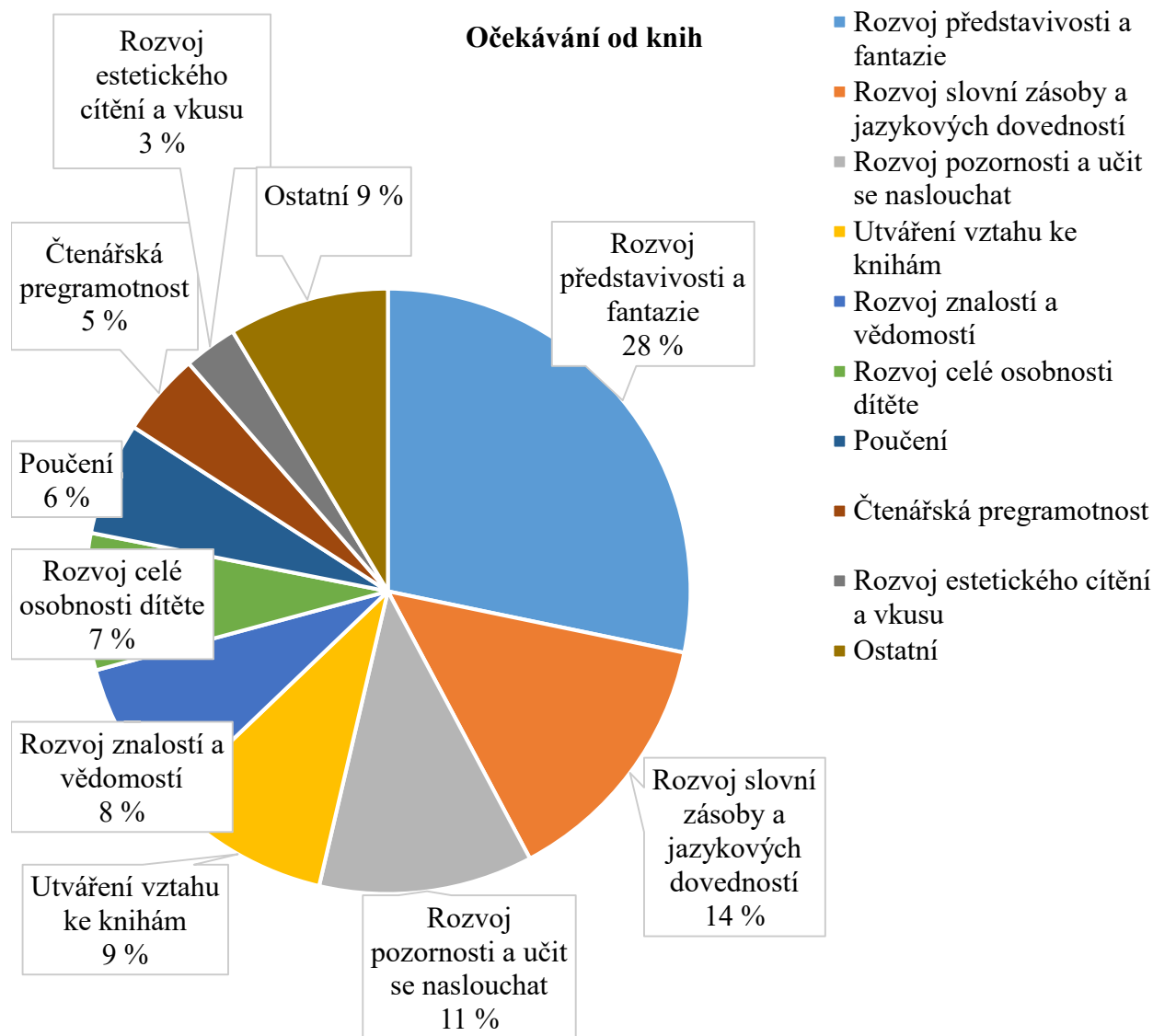
Hypotéza se potvrdila. Nejvíce dotazovaných respondentů odpovědělo, že knihy využívají pro práci s ilustracemi, které slouží k prohlížení, jako názorná pomůcka nebo k přiblížení tématu, ukazování a porozumění textu.

Hypotéza 8

Učitelky mateřských škol od knih určených pro předškolní děti nejvíce očekávají rozvoj fantazie a představivosti.

Popis postupu vyhodnocení hypotézy:

Odpovědi na otevřenou otázku z dotazníku: *Co chcete, aby kniha u dětí rozvíjela?* jsem třídila do skupin podle obsahové analýzy. Následující graf ukazuje, že učitelky v mateřských školách nejvíce od knih očekávají rozvoj představivosti a fantazie (28 %). Jako další požadují rozvoj slovní zásoby a jazykových dovedností (14 %), rozvoj pozornosti a učení naslouchat (11 %), utváření vztahu ke knihám (9 %). Do skupiny ostatní patří nejméně četné odpovědi jako: utváření vztahu mezi rodičem a dítětem, učení se kamarádství, rozvíjení myšlení, porozumění textu, rozvíjení paměti, smyslu pro humor a rozvíjení dovedností jemné motoriky na základě listování a uchopování knih.

Graf 15 – Očekávání od knih

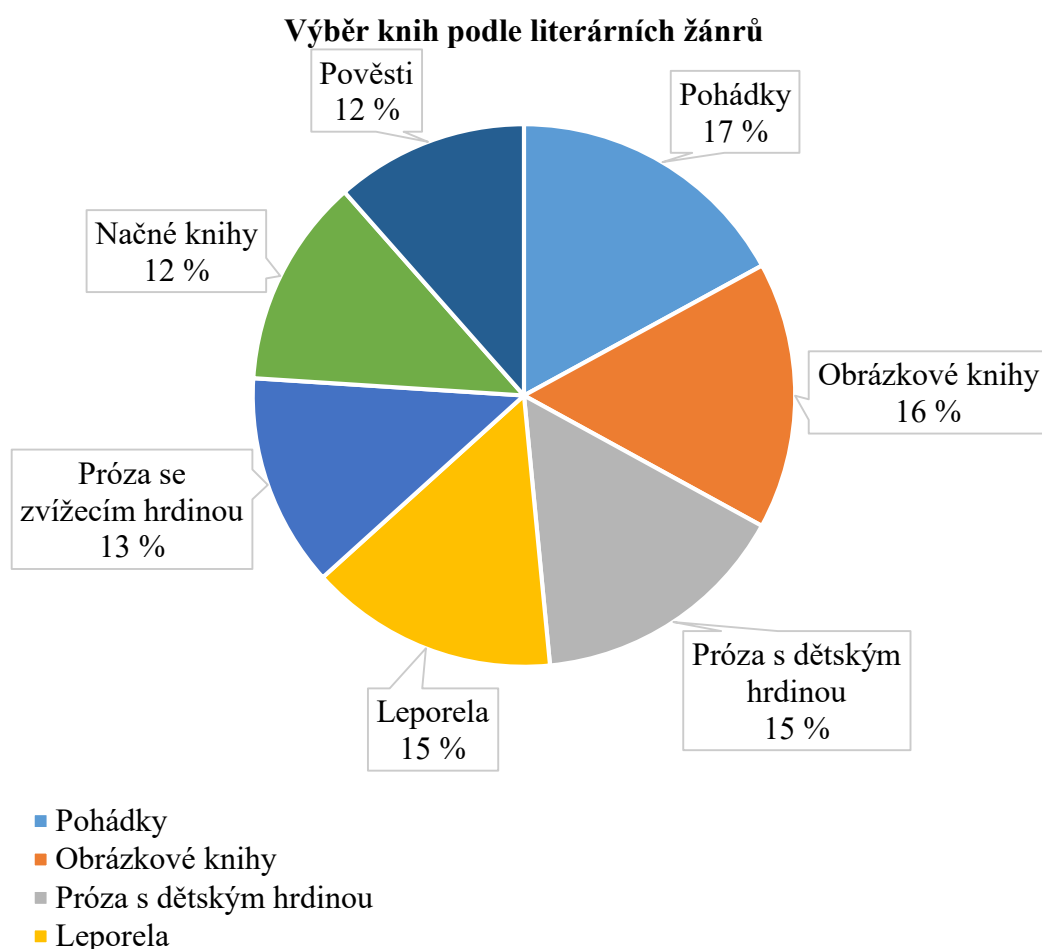
Závěr:

Hypotéza se potvrdila, učitelky od knih nejvíce očekávají rozvíjení představivosti a fantazie.

Domnívám se, že předškolní věk je nejvhodnějším obdobím pro rozvíjení a podporu fantazie. Jak je uvedeno v teoretické části, jedinci s bohatou fantazií snadněji nachází řešení problémů, dokáží se na věc dívat z různých úhlů pohledu, zkrátka mají bohatší a barevnější život. Kniha je i vděčným pomocníkem dobré zábavy, kdy již od útlého věku slouží k prohlížení obrázků, kterou popisují v kapitole 3.2 Ilustrace v dětské knize. Poslech příběhů a pohádek jednoznačně vedou ke zdokonalování řeči předškolního dítěte, čemuž se věnuji v kapitole 2.4 Komunikační dovednosti.

Hypotéza 9

Učitelky mateřských škol při výběru knih pro předškolní děti z nabízených žánrů nejvíce využívají pro předčítání/práci s knihou pohádky.

Graf 16 – Výběr knih podle literárních žánrů u učitelek mateřských škol

Popis vyhodnocení hypotézy:

Respondenti v dotaznících označovali, který z literárních žánrů nejčastěji využívají při své práci. Odpovědi zaznamenávali škálově od 1 - nejvíce používaný po 8 - nepoužívaný. Vytvořila jsem si tabulku, kdy jsem jednotlivým kategoriím přidělovala body, a to tak, že nejčastěji používanému literárnímu žánru jsem přidělila 8 bodů až postupně po nepoužívaný, kterému jsem přidělila 1 bod. Respondenti škálově hodnotili tyto literární druhy a žánry: poezii, prózu s dětským hrdinou, prózu se zvířecím hrdinou, pohádky, pověsti, naučné knihy, obrázkové knihy, leporela. Z následujícího grafu je patrné, že nejpreferovanějším literárním žánrem jsou

u učitelek mateřských škol pohádky s počtem bodů 917. Dále jsou to obrázkové knihy s počtem 857 bodů, v hojném počtu využívají i prózu s dětským hrdinou s 833 body. Na čtvrtém místě vybírají leporela s počtem 798 bodů, dále výrazně méně prózu se zvířecím hrdinou v počtu 684 bodů, poté si vybírají naučné knihy se 779 body. Nejméně si vybírají poezii se 671 body a na posledním místě jsou to pověsti v počtu 619 bodů.

Závěr:

Hypotéza se potvrdila. Učitelky mateřských škol nejvíce využívají z nabízených literárních žánrů pohádky. Porovnáním výsledků z hypotézy číslo 8, v jejímž šetření respondenti nejčastěji uváděli, že od knih očekávají rozvoj fantazie a představitosti jsou, podle mého mínění, zejména pohádky, které tyto schopnosti u dětí excelentním způsobem rozvíjí.

Hypotéza 10

Učitelky mateřských škol si tituly pro předškolní děti vydané v posledním roce nevybírají podle knižního ocenění.

Popis vyhodnocení hypotézy:

Z odpovědí na otevřenou otázku *Kterou knihu vydanou v posledním roce jste dětem ve školce četl/a?* jsem porovnávala, které tituly jsou u respondentů nejčtenější a zda jsou mezi nimi oceněné tituly. 64 respondentů uvedlo 57 různých knižních titulů. 28 respondentů nečetlo žádnou knihu vydanou v posledním roce, 27 respondentů neví, či si nevzpomíná, zda kniha, kterou četli, byla vydaná v posledním roce, 8 respondentů nesleduje, kdy byla kniha vydaná.

U několika knih se nejedná přímo o knihy vydané poprvé v posledním roce, ale o osvědčené tituly vydané před rokem 1989, navíc mnohdy s uvedením nepřesných názvů (např. Křemílek a Vochomůrka; O pejskovi a kočičce; Maková panenka, Desatero pohádek atd.), a to: Povídání o pejskovi a kočičce (1929), Devatero pohádek (1932), Pohádky Miloše Macourka (1971), Pohádky z pařezové chaloupky (1974), O makové panence a motýlu Emanuelovi (1976), Maxipes Fík (1981).

Následují oceněné 4 knihy, které vyšly v posledních letech (ne tedy v roce posledním) a respondenti je zmínili:

Lichožrouty jmenoval 1 respondent a kniha získala tato literární ocenění:

- Kniha desetiletí;
- Magnesia Litera 2009 v kategorii *Literatura pro děti a mládež*;
- SUK 2008 – Čteme všichni v kategorii cena učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství;
- Cena českých knihovníků;
- Cena Noci s Andersenem (udělují děti, které nocovaly v knihovnách při Noci s Andersenem).

Kosprda a Telecí jmenovali 2 respondenti a kniha získala tato literární ocenění:

- Zlatá stuha 2014;
- SUK 2013 – Čteme všichni v kategorii *Cena knihovníků*.

Medovnička jmenovali 4 respondenti a kniha získala tato literární ocenění:

- SUK – Čteme všichni za rok 2014, 2015, 2017 byla kniha oceněna pouze dětmi.

Dům číslo 226 jmenoval 1 respondent a kniha získala toto literární ocenění:

- Zlatá stuha 2018 v kategorii beletrie pro děti, literární část, výtvarná část.

Objevují se zde však kvalitní tituly, zařazené například do katalogu „Nejlepší knihy dětem“, který sestavuje Komise pro dětskou knihu SČKN a Česká sekce IBBY. Každoročně v tomto katalogu doporučují nové české knihy pro děti a mládež. Katalog slouží pro orientaci knihkupcům, knihovnám, školám, ale také rodičům a širší veřejnosti. Ve většině evropských zemí takový katalog vychází a všem, kdo s knihami a dětmi pracují, výrazně pomáhá. Tituly z katalogů Nejlepší knihy dětem (2013/2014 - 2017/2018):

Daniela Krolupperová: Polární pohádka (6+) - celkem 2x (ročník 2016/2017);

Ester Stará: Největší přání (6+) - (ročník 2017/2018);

Daisy Mrázková: Chlapeček a dálka (5+) - (ročník 2017/2018), je jednou z mála knih, která splňuje kritérium vydání v roce 2018.

Závěr:

Hypotéza se nepotvrdila. Respondenti nesledují či neví, které knihy vyšly v posledním roce. Jedná se také o nepřesně položenou otázku, protože respondenti uváděli knihy, které vyšly v posledním roce (ne vždy to lze ověřit), ale ve většině případů se nejednalo o knihy, které byly poprvé vydané v posledním roce - tj. jednalo se o opakované vydání knih, tedy ne o „novinky“.

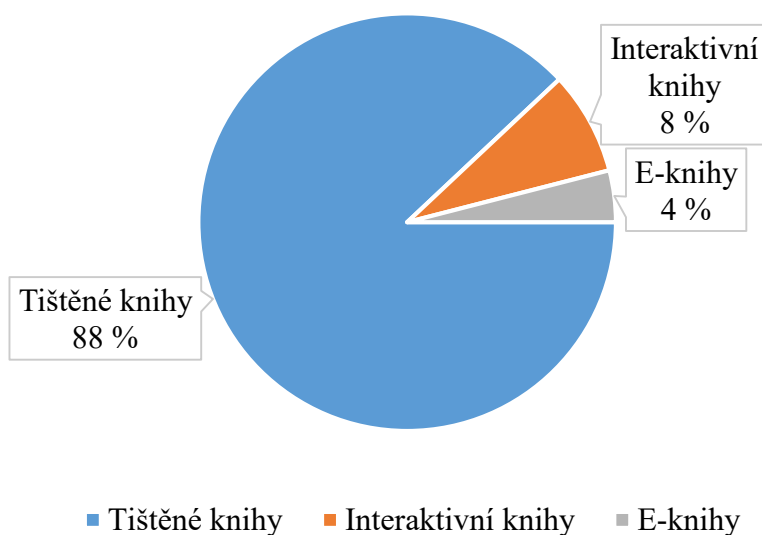
Hypotéza 11

Učitelky mateřských škol vybírají ke své práci více tištěné knihy než e-knihy a interaktivní knihy (typu Kouzelné čtení – tužka od Albi).

Popis vyhodnocení hypotézy:

Z dotazníků vyplývá, že nejvíce respondentů při své práci v mateřské škole využívá tištěné knihy (88 %). Interaktivní knihy (8 %) společně s e-knihami (4 %) využívají ve 12 %. Z pohledu učitelky mateřské školy se domnívám, že mnohé státní mateřské školy nedisponují takovými finančními možnostmi, aby si mohly pořídit interaktivní knihy a pomůcky, které by umožnily využívat e-knihy.

Využití druhů knih při práci v mateřských školách

Graf 17 – Využití druhů knih při práci v mateřských školách u učitelek mateřských škol

Závěr:

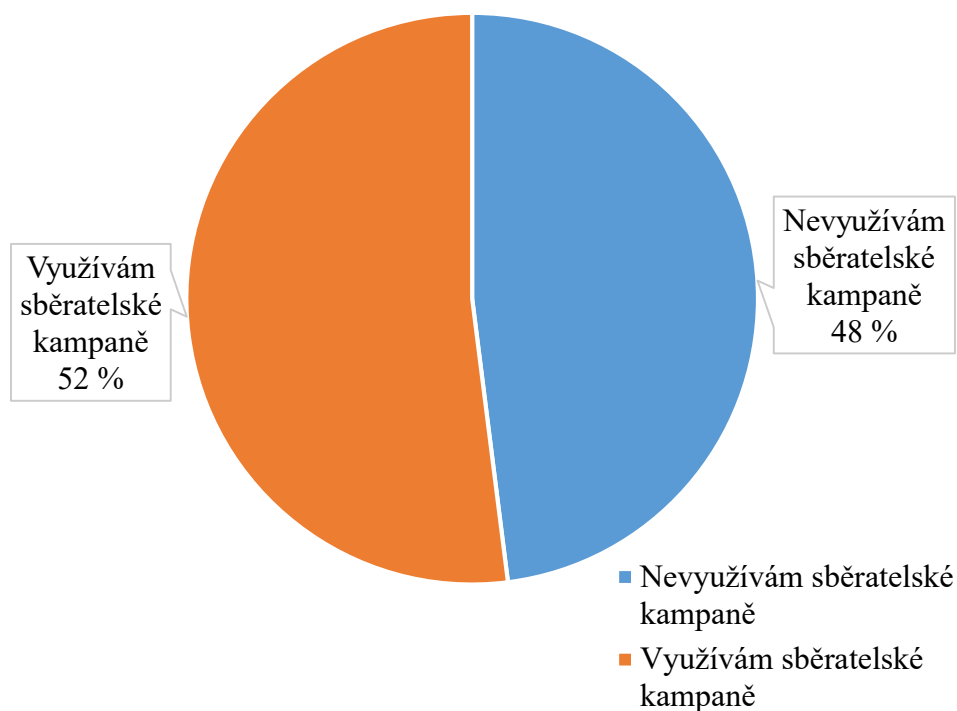
Hypotéza se potvrdila, učitelky z dotazovaných mateřských škol upřednostňují ke své práci tištěné knihy před e-knihami a interaktivními knihami.

Hypotéza 12

Většina učitelek mateřských škol pořizuje knihy pro předškolní děti ve sběratelských kampaních.

Výzkum této hypotézy měl objasnit, zda učitelky využijí možnost pořídit si knihu ve sběratelské kampani, nebo zda odolají marketingovým strategiím obchodních řetězců a raději si knihu pro předškolní děti vyberou jinde.

Vliv sběratelských kampaní při výběru knih

Graf 18 – Vliv sběratelských kampaní při výběru knih

Popis postupu vyhodnocení hypotézy:

Z dotazovaných 129 respondentů si 67 vybírá knihy ve sběratelských kampaních, což představuje 52 %.

Nejčastějšími odpověďmi respondentů, proč mají zájem o knihy ze sběratelských kampaní, bylo:

- ano, kupuji, pokud jsou kvalitní a pěkné (19 % respondentů);
- ano, kupuji z důvodu nízké ceny (17 % respondentů);
- ano, kupuji, pokud jsou tam zajímavé tituly (14 % respondentů);
- ostatní – odpovědi respondentů, kteří mají zájem o knihy ze sběratelských kampaní (51 % respondentů)

Odpovědi například: „*ano, cokoliv se hodí; ano, body sbíráme všichni; ano, všechny knihy v MŠ využijeme; ano, sbírám, ale ne do MŠ, jen rodině*”.

62 respondentů ze 129 dotazovaných si knihy ve sběratelských akcích nepožizuje, což je 48 %.

Nejčastějšími odpověďmi bylo:

- nenakupuji tam (22 % respondentů);
- body nesbírám (12 % respondentů);
- nejsou tam tituly, které potřebujeme (9 % respondentů)
- ostatní – odpovědi respondentů, kteří nemají zájem o knihy ze sběratelských kampaní (57 %)

Odpovědi například: „*ne; dostáváme je zdarma od rodičů jako dar, já osobně ne; tyto knihy nám nosí rodiče*“.

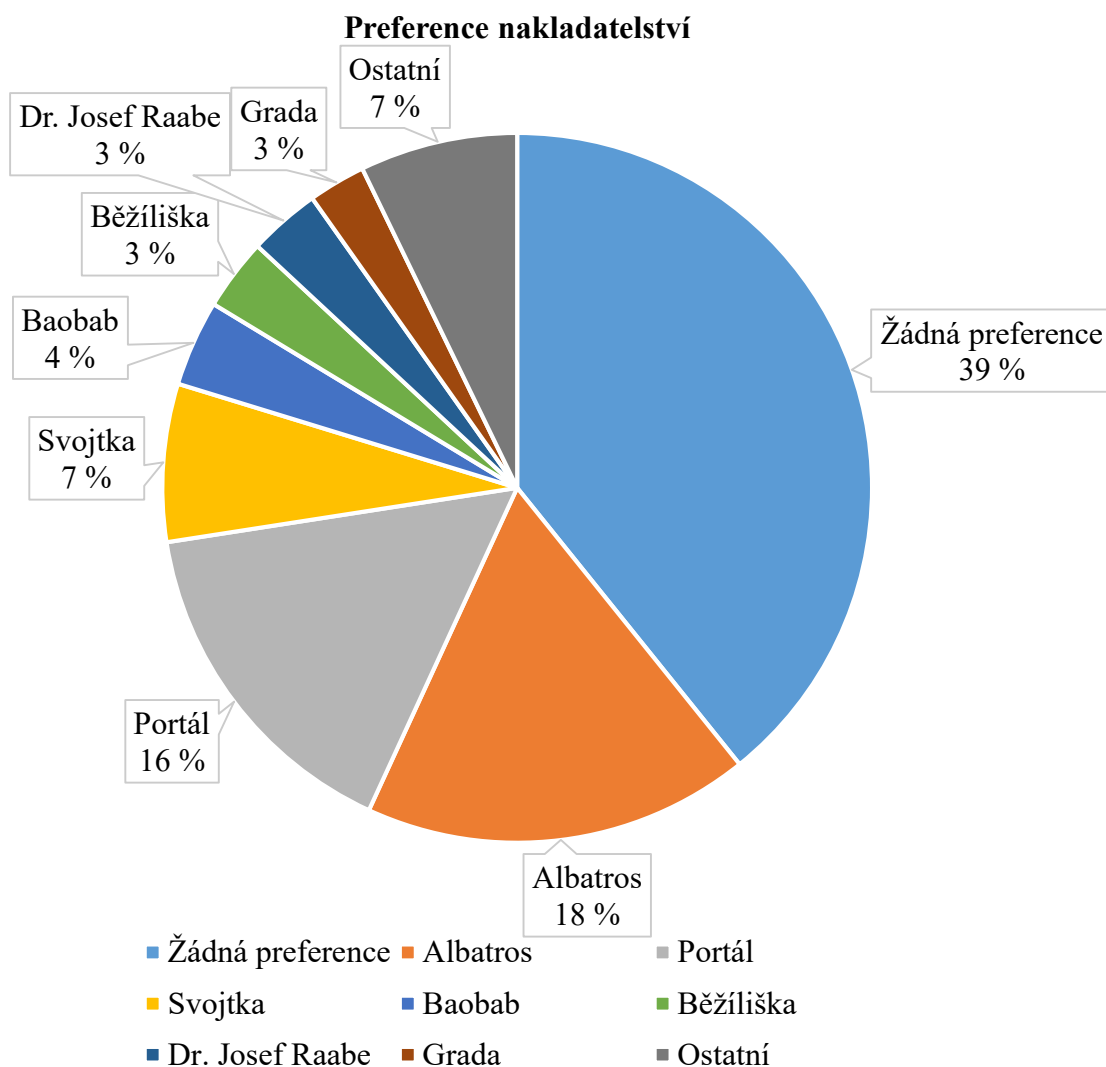
Závěr:

Tato hypotéza se potvrdila. Většina učitelek mateřských škol (52 %) pořizuje knihy pro předškolní děti ve sběratelských kampaních.

Jak bylo uvedeno v teoretické části, sběratelské kampaně na dětské knihy distribuují i obchodní řetězec Albert. Několik let spolupracuje na projektu **Dětská knihovnička** pouze s nakladatelstvím Albatros. V těchto kampaních však nenajdeme autorské knihy pro děti z originálních nakladatelství, jako je Běžiliška nebo Baobab, a podle mého názoru je výběr ze sběratelských kampaní velmi omezený a lze zde zakoupit zejména tituly osvědčené časem, které však mohou být dnešním dětem tematicky, jazykově i hodnotově poměrně vzdálené a nemusí je již tolik oslovovat.

V následujícím grafu je zachyceno, jaká nakladatelství učitelky preferují. Většinou každý respondent uváděl 1 - 3 nakladatelství. 60 respondentů nepreferuje žádné nakladatelství, nejvíce využívaným nakladatelstvím je Albatros, které si zvolilo 27 respondentů. Velmi těsně s počtem 24 respondentů se umístilo nakladatelství Portál, které však nevydává pouze knihy pro děti, ale často je volí učitelky mateřských škol pro jejich vydávané odborné tituly. 11 odpovědí bylo u nakladatelství Portál, 6 učitelek má oblíbené nakladatelství Baobab. Méně preferovanými nakladatelstvími jsou u respondentů Běžiliška, Dr. Josef Raabe, Grada, Librex, Paseka, Host, Fragment, Maender, Rubico. Je však nutné podotknout, že nakladatelství Dr. Josef Raabe nevydává přímo knihy pro děti, ale metodiky pro učitelky či náměty na aktivity pro práci s dětmi v předškolním či základním vzdělávání. Nakladatelství Librex se zabývá především

vydáváním her, hádanek, kvízů, zábavních knížek a knih připravujících děti do první třídy (Malý a Nešpor, 2015), podobně jako nakladatelství Rubico, které v produkci knih pro děti preferuje vydávání hravých úkolů, vystřihovánek, knih s obrázkovým čtením, ale také encyklopedie.

Graf 19 – Preference nakladatelství

10 respondentů uvádělo již neexistující nakladatelství jako: pedagogické nakladatelství vydávající učebnice (SPN, Komenium), ale také nakladatelství, které se orientuje především na ženskou čtenářku a nabízí české a světové romány, společenské romány a memoáry (Ikar), nebo uváděli knižní domy (např. Luxor) či produkci Disney, tedy nikoli nakladatelství.

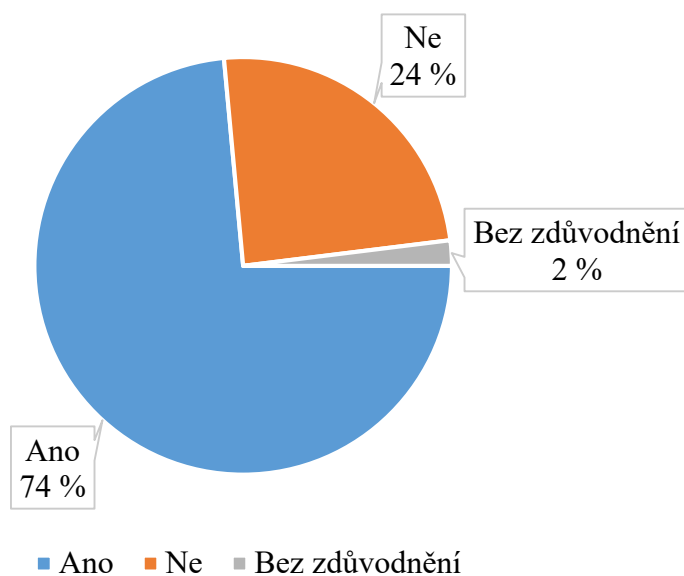
Hypotéza 13

Většina učitelek mateřských škol pořizuje knihy i v obchodech typu „Levné knihy“.

Popis vyhodnocení hypotézy:

Respondenti zdůvodňovali svá tvrzení na otázku: *Kupujete knihy v obchod typu „Levné knihy?“*. Odpovědi jsem třídila do skupin podle obsahové analýzy. Získané údaje zachycuje následující graf.

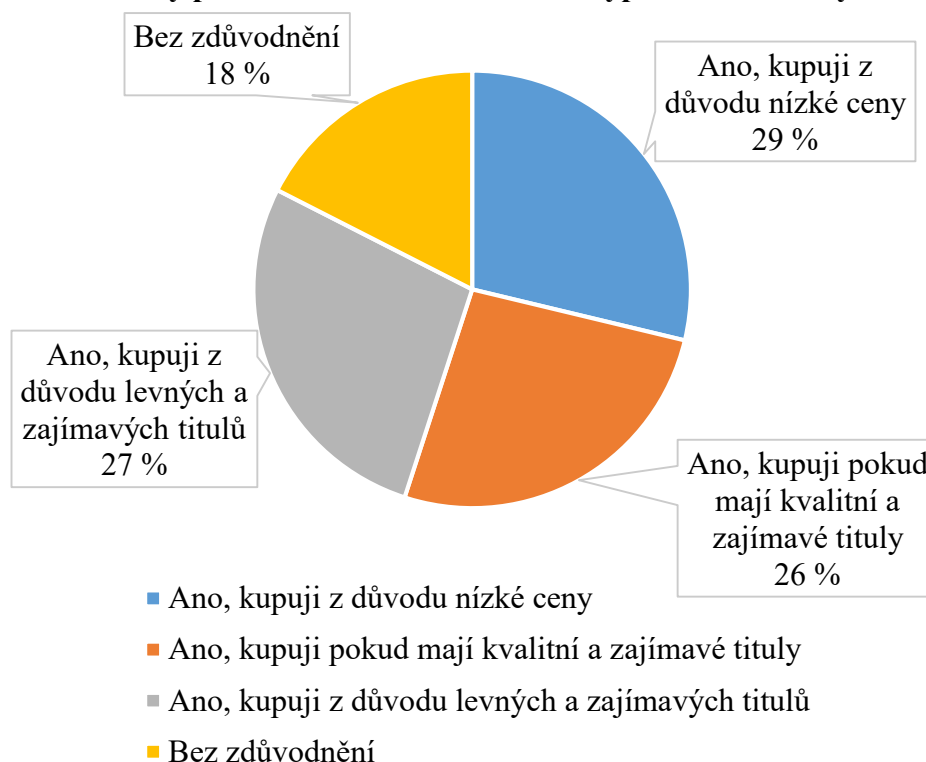
Nákup knih v obchodech typu „Levné knihy“

Graf 20 – Nákup knih v obchodech typu „Levné knihy“

Převážná většina respondentů nakupuje knihy i v obchodech typu „Levné knihy“. Následující graf ukazuje zdůvodnění, proč si respondenti pořizují knihy v těchto obchodech.

Důvody pořizování knih v obchodech typu "Levné knihy"

Graf 21 – Důvody pořizování knih v obchodech typu „Levné knihy“

30 respondentů nenakupuje v obchodech typu „Levné knihy“

Konkrétně uváděli následující odpovědi:

- 23 respondentů – nenakupuju tam;
- 6 respondentů – nejsou tam kvalitní tituly;
- 1 respondent odpověděl, že je tam nedostatečný výběr.

3 respondenti neuvedli žádné zdůvodnění.

Ve srovnání s kamenným knihkupectvím nejsou obchody typu „Levné knihy“ zásadním místem pro pořizování knih. Této problematice se budu více věnovat v následující hypotéze.

Závěr:

Hypotéza se potvrdila. Většina učitelek mateřských škol (75 %) pořizuje knihy i v obchodech typu „Levné knihy“.

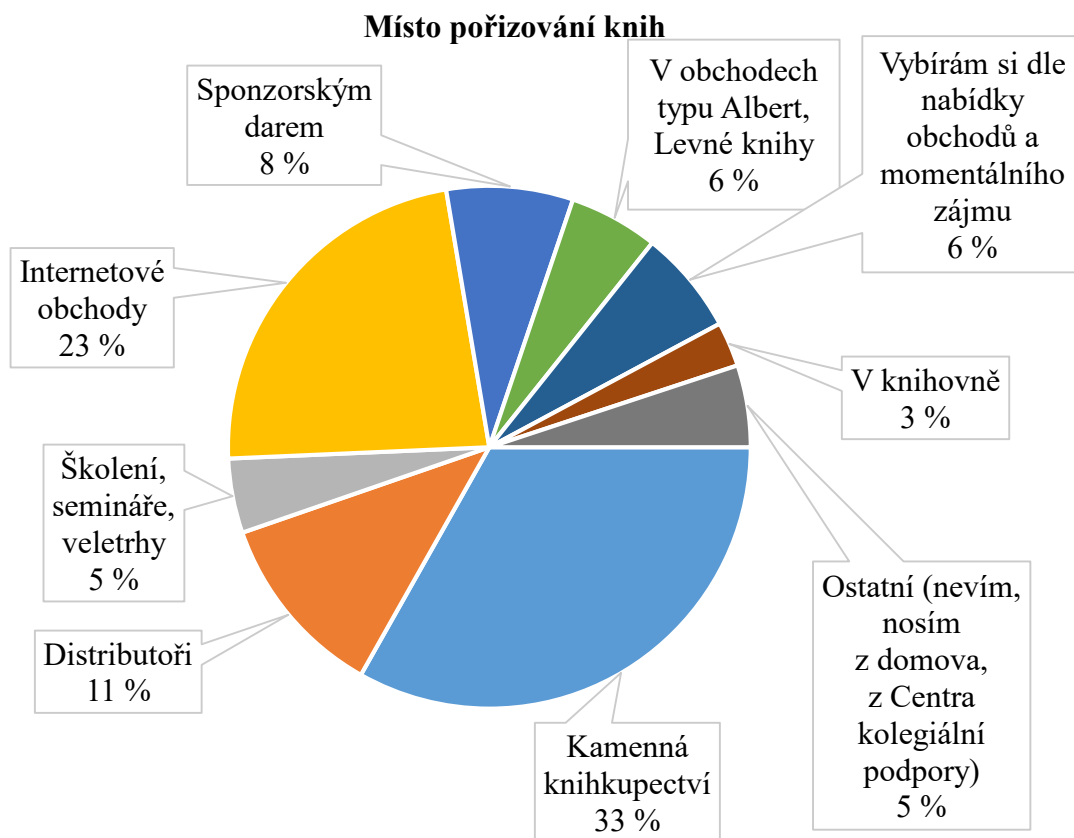
Hypotéza 14

Učitelky mateřských škol nejčastěji pořizují knihy prostřednictvím internetových obchodů.

Popis vyhodnocení hypotézy:

Odpovědi respondentů na otevřenou otázku: *Kde pořizujete knihy do mateřské školy?* jsem třídila do skupin podle obsahové analýzy. Respondenti uváděli často více odpovědí. Získané údaje zachycuje následující graf.

Graf 22 – Místo pořizování knih

Závěr:

Hypotéza se nepotvrdila. Učitelky mateřských škol nejčastěji pořizují knihy v kamenných knihkupectvích. Domnívám se, že ještě u učitelek mateřských škol stále převládá touha knihu fyzicky prolistovat, podívat se na ilustrace, případně zjistit, zda je text dělený do kapitol, jazyk pro děti předškolního věku srozumitelný apod.

6. Shrnutí výsledků ve vztahu k hypotézám

Hlavním cílem empirické části bylo popsat, jak si respondenti mateřských škol vybírají literaturu pro předškolní děti, a zjistit faktory, kterým tento výběr podléhá. Soustředili jsme se na současné trendy při výběru knih u respondentů, a to zejména ve spojitosti s působením médií.

V první zkoumané části jsme se zaměřili na charakteristiku výzkumného vzorku. Ve zkoumaném souboru dominovala věková skupina respondentů nad 46 let a převážná většina dotazovaných měla ukončené vysokoškolské vzdělání. Domnívám se, že aby pedagog v mateřské škole uměl vybrat vhodný a kvalitní titul pro předškolní děti, je důležité, aby kromě teoretických znalostí ze studia z oblasti pedagogiky, psychologie a literatury měl zkušenosti s dětmi, a získal tak schopnosti porozumět dětským potřebám. Proto nás zajímala praxe respondentů. Zjistili jsme, že většina respondentů pracuje ve školství delší dobu, nad 21 let pracuje ve školství až 37,2 % dotazovaných respondentů. Lokalita mateřské školy může hrát určitou roli ve výběru dětské literatury. Pro pedagoga v mateřské škole může být někdy obtížné skloubit výběr knihy podle věku. U našich respondentů se jednalo převážně o třídy heterogenní, věk dětí se pohyboval v rozmezí od 2 do 7 let s převažujícím průměrným počtem od 21 do 25 dětí na jednu třídu.

Podstatou hlavní části zkoumané práce bylo zjistit, jakým způsobem si respondenti vybírají knihy pro předškolní děti, zmapovat faktory ovlivňující výběr knih a objasnit, zda tento výběr podléhá nějakým trendům.

Naše první dvě hypotézy zkoumaly, zda mateřské školy podle velikosti obce mají vliv na výběr knih podle ceny a množství titulů. Hypotézy, že více knih ve školní knihovně pro děti předškolního věku budou mít v mateřských školách ve velkoměstě a že mateřské školy v obcích s méně než 3000 obyvateli při výběru knih pro předškolní děti více zohledňují cenu, se nepotvrdily. Z našeho výzkumu totiž vyplynulo, že v mateřské škole v obci do 3000 obyvatel mají více knih v knihovně pro předškolní děti než v mateřské škole ve velkoměstě. Dalo by se předpokládat, že dominance velkoměst při nakupování knih bude závislá na větším počtu příležitostí k pořízení knih. Jedná se zejména o knihkupectví a jiné obchody nabízející knihy, ale i informace o knižních oceněních, nabídkách a také, zda v okolí působí jiná konkurence v oblasti předškolních zařízení. Mateřské školy se někdy snaží zapůsobit na děti a rodiče také tím, že investují do nejnovějších knižních trendů a spolupracují například s knihovnami a městskými částmi na rozvoji čtenářské pregramotnosti u dětí. Překvapivě však nejvíce

respondentů pracuje v obci do 3000 obyvatel a vybavenost počtem knih je zde také větší než ve velkoměstě nad 500 000 obyvatel. Při výběru knih pro předškolní děti více zohledňují cenu mateřské školy ve velkoměstě než mateřské školy v sídle venkovského typu. Domnívám se, že zde hraje roli také větší možnost příležitostí pořídit si knihy z cenově lákavějších nabídek.

3. a 4. hypotézy se zabývají tím, zda knižní ocenění ovlivní výběr knih u respondentů v mateřských školách. Potvrdila se nám hypotéza, že učitelky mateřských škol s vysokoškolským vzděláním při výběru knih pro předškolní děti více zohledňují, zda byly tituly oceněny, než učitelky mateřských škol se středoškolským vzděláním.

Respondenti mateřských škol starších 46 let si pro svou práci vybírají jen osvědčené tituly, které mají prověřené lety praxe. Uváděli tituly vydané převážně před rokem 2016, tj. léty prověřené. Požadovali od knih, aby se dětem líbily, byly srozumitelné, dobře se četly a přinášely inspiraci a poučení. Výběr respondentů však nekoresponduje se získanými daty nejprodávanějších knižních titulů e-shopu Booktook v letech 2014 až 2018. Ze jmenovaných oblíbených knih respondentů není žádná interaktivní, avšak ze získaných dat z hypotézy č. 11 se ukázalo, že v mateřské škole respondenti pracují s interaktivními knihami v 8 %.

Zkoumali jsme, podle čeho si respondenti vybírají knihy a proč, a to v hypotéze č. 5 a 6. Potvrdilo se nám, že respondenti mateřských škol považují za nejdůležitější vlastnost knihy pro předškolní děti kvalitní text a že učitelky mateřských škol se při výběru knih nejvíce nechají z okolních faktorů ovlivnit přáním dětí, minimálně zohledňují filmové trendy a filmové adaptace. Výsledek považuji za stěžejní, jelikož ukazuje, že učitelky v dotazovaných mateřských školách jsou schopné naslouchat dětem a snaží se plnit jejich přání.

Jak ovlivňuje výběr dětské literatury ilustrace, nám potvrdila hypotéza č. 7, zda mimo předčítání využívají respondenti knihu pro předškolní děti i k práci s ilustracemi. Nejvíce dotazovaných respondentů odpovědělo, že knihy využívají pro práci s ilustracemi, které slouží k prohlížení, jako názorná pomůcka nebo k přiblížení tématu, ukazovaní a porozumění textu. Potvrdilo se nám v hypotéze č. 8, že od knih nejvíce očekávají rozvíjení představivosti a fantazie. Z nabízených literárních žánrů využívají respondenti nejvíce pohádky, což nám potvrzuje hypotéza č. 9.

K hypotéze č. 10 se blíže nevyjadřuji, jelikož z důvodu různě pochopené otázky respondenty jsem nedostala relevantní odpovědi, které by bylo možné blíže zpracovat a prozkoumat.

Jaký má vliv marketing na výběr knih u respondentů, dokazuje potvrzená hypotéza č. 12 a 13, kdy většina respondentů mateřských škol (52 %) pořizuje knihy pro předškolní děti ve

sběratelských kampaních a že většina učitelek mateřských škol (75 %) pořizuje knihy v obchodech typu „Levné knihy“. Dle hypotézy č. 11 a 14 většina dotazovaných respondentů upřednostňuje ke své práci tištěné knihy před e-knihami a interaktivními knihami a respondenti nejčastěji pořizují knihy v kamenných knihkupectvích.

Závěrem lze shrnout, že ze 14 kladených hypotéz se nám jich 5 nepotvrdilo.

7. Diskuze a limity práce

V průběhu vyhodnocování získaných dat jsem si uvědomila, že tato diplomová práce má svoje limity, objevily se další, nové skutečnosti, které by bylo zajímavé dále sledovat.

Především se jednalo o malý vzorek respondentů (129), proto výzkum má menší vypovídající hodnotu a není vzhledem k populaci pedagogů pracujících v mateřských školách reprezentativní. Dle zprávy ČŠI²⁹ pracovalo v roce 2017 v předškolních zařízeních 30 303 pedagogů, tato práce tedy pokrývá jen jejich nepatrnou část. Kromě toho byla práce sestavena na podkladě využití metody sněhové koule, kdy respondenti mezi sebou doporučovali další respondenty, a jednalo se tedy o dostupný vzorek učitelů mateřských škol. Z lokalit převažovala Praha a Jihočeský kraj, proto se nejedná o rovnoměrné pokrytí oblastí ČR.

V dotazníku jsem položila z celkového počtu 31 otázek skoro polovinu otevřených otázek (15), 14 jich bylo uzavřených a 2 otázky byly polootevřené. Některé otázky byly položeny nejednoznačně, a tak mohla vzniknout chyba při interpretaci dat. Uvědomuji si pochybení v hypotéze č. 10, kterou jsem nemohla vyhodnotit, poněvadž limitací byla špatně položená otázka. Respondenti uváděli nejednoznačné odpovědi, tj. knihy, které vyšly v posledním roce, ale jednalo se již o opakované vydání knih. Odpovědi byly nerelevantní a blíže nešlo hypotézu zpracovat a prozkoumat.

Za potěšující považuji fakt, že učitelky mateřských škol, dle výpovědí otázek 22, 8 a 9 se snaží budovat u dětí vztah ke čtení, který je základní složkou čtenářské pregramotnosti a gramotnosti (jak zmiňuje např. VÚP, 2010) a vybírají nejen osvědčené tituly prověřené časem, ale nebojí se vybrat knihy současné, které mají potenciál děti více oslovit svým jazykem, tématem i ilustrací. Protože kniha, jak zmiňuje Lepilová (2014), se pro dítě stává jednou z možností, jak poznávat svět kolem sebe, ale i samo sebe, jak objevovat krásu jazyka, jak si rozšířit slovní zásobu i rozvinout fantazii a estetické cítění. Stává se pro ně zdrojem citových zážitků, a proto k ní má velmi často kladný vztah. Kromě toho se u hypotézy č. 7 ukázalo, že učitelky mateřských škol dětem nejen předčítají, ale pracují s knihou nejrůznějšími způsoby, což může být i dobrou přípravou pro kritické myšlení a porozumění textu knihy (Laufková, 2018).

---

²⁹ Informace dostupné zde: *Česká školní inspekce: Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2017/2018. Výroční zpráva České školní inspekce* [online]. [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/Obr%C3%A1zky%20ke%20C4%8D1%C3%A1nk%C5%AFm/2018/Vyrocnizprava-CSI-2017-2018_final-verze.pdf

Zajímavým zjištěním pro mě byl i počet knih ve třídě - v mém výzkumném vzorku mají nejvíce vybavené knihovny mateřské školy na vesnici do 3000 obyvatel. Zahraniční literatura, např. Morrow (1997, in Rog 2001) doporučuje, aby knihovna ve třídě obsahovala 8 - 10 knih na jedno dítě. Je možné, že MŠ, které nemají dostatečně vybavené knihovny, si literaturu pro děti půjčují v knihovně, která je v každém větším městě. Navíc takto mohou učitelky v mateřských školách tituly velmi jednoduše obměňovat například dle probíraného tématu, věku, potřebám dětí apod.

Vzhledem k nastudované literatuře (např. Streit, 2013; Trávníček, 2007), kteří upozorňují na přitažlivost současných médií, jejich líbivost, podnětovou jednoduchost a jednoznačnost, jsem očekávala, že s příchodem nových technologií budou pedagogové v mateřských školách více využívat e-knihy a interaktivní knihy. Za zajímavé bych považovala dále zjistit důvody preference klasických tištěných knih před e-knihami a interaktivními knihami.

V empirické části pro mne bylo nejvíce zajímavým zjištěním, které knihy mají respondenti osvědčené a jaký vliv mají při výběru média. Tituly ze sběratelské kampaně obchodního řetězce Albert s názvem Dětská knihovnička respondenti využívají více jak z poloviny (52 %). Nabízené tituly jsou zaměřené převážně „večerníčkově“, tj. jsou vysílány v nejsledovanějším dětském pořadu v Česku ve *Večerníčku*³⁰ a jsou předkládány pod vlivem působení reklamy. Lepilová (2014) upozorňuje, že převážná většina publika nejdříve shlédne pohádku v televizi a až později se seznámí se stejnou pohádkou v knize, jak uvádím v kapitole 5.3.

Na výsledcích jsem si uvědomila, že další informací, která by mě dále zajímala, je, které konkrétní knihy využívají respondenti ve speciálních mateřských školách či v mateřských školách se speciálními třídami. Získaná data bych následně porovнала s běžnými mateřskými školami, a mohla tak podat inspirativní seznamy knih pro obě skupiny mateřských škol.

---

³⁰ Informace dostupné zde: Česká televize. *Večerníček: Historie Večerníčku* [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/0-vecernicek/5626-historie-vecernicku>

Závěr

Diplomová práce byla zaměřena na výběr knih učitelkami mateřských škol, faktory a současné trendy ovlivňující výběr knih.

Předškolní věk je nejvhodnějším obdobím pro rozvíjení a podporu fantazie, kdy si dítě napomáhá objasnit v pohádkách mnohé jevy, kterým doposud nerozumí. (Hyhlík, 1963) Stejná očekávání od knih mají i respondenti, kdy z nabízených žánrů nejvíce preferují pohádky a od knih prvotně předpokládají rozvoj představivosti a fantazie. Jak uvádí Bettelheim (2000), jedinci s bohatou fantazií snadněji nachází řešení problémů, snadněji jsou schopni se na věc dívat z různých úhlů pohledů, mají bohatší a barevnější život.

Knih je i vděčným pomocníkem dobré zábavy, kdy již od útlého věku slouží nejen k předčítání, ale i k prohlížení obrázků, prohloubení slovní zásoby a rozvoji myšlení a vnímání. Učí nás snít a vzdělávat se.

V teoretické části jsem se věnovala vývoji dítěte předškolního věku s ohledem na rozvoj čtenářství, žánrů dětské literatury, výběru dětské literatury v mateřských školách a faktorům ovlivňující výběr knih. Ujasnila jsem si, co všechno čtenářská pregramotnost zahrnuje, a co je stěžejní v této oblasti u předškolních dětí komplexně rozvíjet a podporovat.

V empirické části nás zajímalo, podle čeho učitelky mateřských škol vybírají knihy pro děti, která nakladatelství knih pro děti volí, jakou roli při výběru knih hrají média a další faktory, které výběr knihy mohou významně ovlivnit. Na základě zjištění z dotazníku pro učitelky mateřských škol se podařilo posoudit a vyhodnotit stanovené hypotézy.

Z výzkumu je patrné, že média a marketing ovlivňují výběr knih. Za stěžejní výsledky výzkumu považují, že respondenti si vybírají mnoho osvědčených knih, tzv. „večerníčkových“, hojně využívají „výhodných“ sběratelských kampaní, navštěvují obchody typu „Levné knihy“. Nemůžeme zabránit tomu, aby vycházely špatné knihy pro děti, ale měli bychom se snažit představit dětem knihy kvalitní, které stojí za to vzít do ruky, pokusit se děti zaujmout tím, co by se jim mohlo opravdu líbit. Ukazuje se, že učitelky v dotazovaných mateřských školách jsou schopné naslouchat dětem a snaží se plnit jejich přání, což je jedna z cest, jak děti přivést na cestu zájmu o knížky. Bettelheim (2000) uvádí, že aby kniha dítě doopravdy upoutala, musí v něm podněcovat představivost, pomáhat mu rozvíjet rozumové schopnosti a vyjasňovat jeho pocity: být v souladu s jeho úzkostmi a tužbami. Musí se zkrátka vztahovat ke všem stránkám jeho osobnosti zároveň, což je u každého dítěte individuální a měli bychom respektovat „čtenářské potřeby“ každého dítěte.

Některé učitelky v mateřských školách možná netuší, jak zásadní je jejich role v rozvoji předškolního dítěte v čtenářské pregramotnosti, a proto výsledky tohoto výzkumu mohou posloužit dalším pedagogům jako příklad toho, že výběr knihy nelze brát na lehkou váhu a měli bychom si stanovit kritéria, podle kterých si jednoduše zvládneme oddělit dobrou knihu od podřadné. Pro praxi pedagogů mateřských škol lze vyvodit doporučení: nenechat se při výběru knih ovlivnit převažujícími trendy, tlakem médií, marketingovými tahy firem a společností vydávajících dětskou literaturu. K výběru literatury je třeba přistupovat moudře a zodpovědně, předčítat dětem s láskou a porozuměním, sdílet s nimi radost ze čtení tak, abychom je svým vzorem vedli ke čtenářskému zájmu a v budoucnu ke čtení, jelikož, jak bylo uvedeno v teoretické části, čtenářská gramotnost je nezbytná pro rozvoj klíčových kompetencí, umožňuje nám lépe se orientovat ve světě a je základem pro celoživotní učení.

Za přínos této diplomové práce považuji získání teoretických znalostí z oblasti čtenářské pregramotnosti a seznámení se s nakladatelstvími dětské literatury, obohatila mou pedagogickou činnost, ale i můj osobní rozvoj.

Na závěr uvádím slova Chaloupky (1995), která jsou mi velmi blízká a s nimiž se ztotožňuji:

„Člověk může být dobrým člověkem, i když knihu v životě neotevře, a může tomu být i opačně. Ale otevírá-li ji aspoň občas nebo dokonce víc než občas, dovede-li si vybrat takovou, která se mu líbí, je kniha zmnožením jeho života, znásobením jeho bytí, rozšířením jeho světa.“
(Chaloupka, 1995, s. 103)

Seznam použitých informačních zdrojů

Literatura:

1. ALTMANOVÁ, Jitka, FALTÝN, Jaroslav, Katarína NEMČÍKOVÁ a Eva ZELENDOVÁ, ed. *Gramotnosti ve vzdělávání: [příručka pro učitele]*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. ISBN 978-80-87000-41-0.
2. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0793-9.
3. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, Eva DANDOVÁ, Jana KRATOCHVÍLOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Zora SYSLOVÁ a Lenka ŠULOVÁ. *Školní zralost a její diagnostika*. Praha: Raabe, 2017. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-319-3.
4. BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Praha: Lidové noviny, 2000. Edice 21, sv. 14. ISBN 80-7106-290-1.
5. ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.
6. ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-00-00060-1.
7. FRIEDLANDEROVÁ, Hana, Irena PRÁZOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. *České děti a mládež jako čtenáři 2017*. Brno: Host, 2018. ISBN 978-80-7577-804-8.
8. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
9. GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-854-8.
10. GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Literatura pro děti (s ukázkami textů): Učebnice pro 2. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách*. Praha: SPN, 1987. Učebnice pro střední školy.

11. HAVEL, Jiří a Veronika NAJVAROVÁ. *Rozvíjení gramotnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5714-2.
12. HYHLÍK, František. *Psychologie mladého čtenáře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. Edice Státních vědeckých knihoven.
13. CHALOUPKA, Otakar. *O literatuře pro děti*. Praha: Československý spisovatel, 1989.
14. CHALOUPKA, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros, 1982.
15. CHALOUPKA, Otakar. *Škola a počátky dětského čtenářství*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85865-41-6.
16. JANOTOVÁ, Zuzana, Denisa TAUBEROVÁ a Eva POTUŽNÍKOVÁ. *Mezinárodní šetření PIRLS 2016: národní zpráva*. Praha: Česká školní inspekce, [2017]. ISBN 978-80-88087-14-4.
17. JIRÁK, Jan a Radim WOLÁK, ed. *Mediální gramotnost: nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis, 2007. ISBN 978-80-86212-58-6.
18. KOMENSKÝ, Jan Amos. *Jak dovedně užívat knih, hlavního nástroje vzdělání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1956.
19. KRAMPLOVÁ, Iveta a Eva POTUŽNÍKOVÁ. *Jak (se) učí číst*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2005. ISBN 80-211-0486-4.
20. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
21. LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.
22. MALÝ, Radek a Josef NEŠPOR. *Lexikon českých nakladatelstvích dětské knihy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4503-8.
23. MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Přeložil Miloš CALDA. Praha: Mladá fronta, 2011. Strategie. ISBN 978-80-204-2409-9.
24. MIKK, J. *The efficiency of illustrations*. Frankfurt a. M.: Peter Lang, 2000. Textbooks: Research and Writting.

25. MIKK, J., et al. *Comparative Analysis of Illustrations in Finnish, Estonian, Russian, German and Austrian Textbooks of Chemistry and Physics*. Presented at the 3rd International Conference of IARTEM, Copenhagen, 1995.
26. MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-x.
27. OPRAVILOVÁ, Eva. *Knih jako prostředek výchovy*. Praha: Univerzita Karlova, 1984.
28. PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.
29. PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.
30. Rog, L. J. (2001). *Early literacy instruction in kindergarten*. Newark, DE: International Reading Association.
31. SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.
32. SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-872-7.
33. STAFFORD, Laura. *Maintaining long-distance and cross residential relationships*. Londýn: Routledge, 2005.
34. STRAKOVÁ, Jana. *Vědomosti a dovednosti pro život: čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost patnáctiletých žáků v zemích OECD*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2002. ISBN 80-211-0411-2.
35. STREIT, Jakob. *Včelka Sluněnka: Proč děti potřebují pohádky*. S ilustracemi Evy KOUPOVÉ. Hranice: Fabula, 2013, s. 150. ISBN 978-80-87635-09-4.
36. SVĚRÁK, Zdeněk. *Tatínku, ta se ti povedla*. Ilustroval Adolf BORN. Praha: Albatros, 1991.
37. SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073677749.
38. ŠEĐOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-149-2.

39. THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
40. TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. Čes. Budějovice, 1992.
41. TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.
42. TOMKOVÁ, Anna, Radek MARUŠÁK a Jaroslav PROVAZNÍK. *Spolupráce dětí 1. a 2. stupně ZŠ při rozvoji čtenářské gramotnosti: manuál příkladů z praxe*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7290-582-9
43. TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Brno: Host ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky, 2011. ISBN 978-80-7294-515-3.
44. TRÁVNÍČEK, Jiří. *Vyprávěj mi něco...: jak si děti osvojují příběhy*. V Příbrami: Pistorius & Olšanská, 2007. Scholares. ISBN 978-80-87053-07-2.
45. UŽDIL, Jaromír. *Mezi uměním a výchovou*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. Odborná literatura pro učitele.
46. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
47. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
48. VAŘEJKOVÁ, Věra. *Česká autorská pohádka*. Brno: CERM, 1998. ITEM. ISBN 80-7204-092-8.
49. VYKOUKALOVÁ, Věra a Radka WILDOVÁ. *Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně a možnosti jejího rozvoje*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-642-0.
50. VYSEKALOVÁ, Jitka. *Psychologie reklamy*. 4., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4005-8.
51. WILDOVÁ, Radka. *Čtenářská gramotnost a podpora jejího rozvoje ve škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80.7290-579-9.

52. WILDOVÁ, Radka. *Rozvíjení počáteční čtenářské gramotnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-228-8.
53. WOODWARD, A. *Do Illustration Serve an Instructional Purpose in U. S. Textbooks? In Learning from Textbooks*. New York: Erlbaum, 1993.

Elektronické zdroje:

54. Památník národního písemnictví. *Soutěž NČKR*. [online]. [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/o-nckr/>
55. ŠVEJNOHOVÁ, Alena. *Dětské knihovny v mateřských školách: možnosti, limity a výzvy*. [online]. 2017 [cit. 2019-02-01]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/174219>
56. Czech Lit- České literární centrum. *Ceny Zlatá stuha 2018 byly předány*. [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/ceny-zlata-stuha-2018 - byly-predany>
57. Česká školní inspekce. *Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2017/2018*. Výroční zpráva České školní inspekce. [online]. [cit. 2019-05-25]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/Obr%C3%A1zky%20ke%20%C4%8DI%C3%A1nk%C5%AFm/2018/Vyrocní-zprava-COI-2017-2018_final-verze.pdf
58. Český statistický úřad. *Školy a školská zařízení - školní rok 2017/18: Mateřské školy podle zřizovatele - školy, třídy, děti a učitelé v časové řadě 2007/08 - 2017/18*. [online]. [cit. 2019-05-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/skoly-a-skolska-zarizeni-skolni-rok-2017/18>
59. Český statistický úřad. *Školy a školská zařízení - školní rok 2017/18: Mateřské školy - školy, třídy, děti, učitelé v časové řadě 2007/08 - 2017/18*. [online]. [cit. 2019-05-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/skoly-a-skolska-zarizeni-skolni-rok-2017/18>
60. Česká školní inspekce. *Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2017/2018*. Výroční zpráva České školní inspekce. [online]. [cit. 2019-05-25]. Dostupné z:

https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/Obr%C3%A1zky%20ke%20%C4%8Dl%C3%A1nk%C5%AFm/2018/Vyrocní-zprava-CSI-2017-2018_final-verze.pdf

61. Klímová Kamila, recenze knihy Macho, Adrián; Kavecký, Peter, Gerda: *Příběh velryby*. [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/40507/macho-adrian-kavecky-peter-gerda-pribeh-velryby>
62. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Vzdělávání/vyšší odborné vzdělávání: obecná informace o vyšším odborném-vzdělávání*. [online]. [cit. 2019--23]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vyssi-odborne-vzdelavani/obecna-informace-o-vyssim-odbornem-vzdelavani>
63. Albert. *Pravidla soutěže Albert dětská knihovnička*. [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.albert.cz/pravidla/pravidla-souteze-albert-detska-knihovnicka-1>
64. Česká televize. Večerníček. *Historie Večerníčku*. [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/0-vecernicek/5626-historie-vecernicku>
65. LAUFKOVÁ, Veronika. *Čtenářská gramotnost z pohledu rámcových a školních vzdělávacích programů. Gramotnost, pregramotnost a vzdělávání*. [online]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2018, 2018, II(1), 29-61 [cit. 2018-12-01]. ISSN 2533-7882. Dostupné z: http://pages.pedf.cuni.cz/gramotnost/files/2018/11/02_Laufkova.pdf
66. RYBÁROVÁ, Eva. *Čtenářské strategie jako podpora porozumění předčitanému textu u dětí předškolního věku*. [online]. Praha, 2016 [cit. 2018-09-09]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/160706/>. Diplomová práce. Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.
67. Čítárny. *Ceny ve světě Hanse Christiana Andersena- nositelé ceny*. [online]. [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: <http://www.citarny.cz/index.php/ceny/ceny-ve-svete/cena-hanse-christiana-andersena-nositele-ceny>
68. KROPÁČKOVÁ, J., WILDOVÁ, R., & KUCHARSKÁ, A. (2014). *Pojetí a rozvoj čtenářské pregramotnosti v předškolním období*. *Pedagogická orientace*, 24(4), 488–509. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.5817/PedOr2014-4-488>
69. *RVP PV 2018*. [online], [cit. 2018-12-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>

70. *Proč číst dětem?*. [online]. [cit. 2018-12-23]. Dostupné z: <https://celeceskoctedetem.cz/pro-deti>
71. NPMK. *Suk - čteme všichni – pravidla*. [online]. [cit. 2018-12-29]. Dostupné z: <http://www.npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni-pravidla>
72. *Zlatá stuha*. [online]. [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/nejlepsi-knihy-detem>
73. O liteře. *Propagace kvality*. [online]. [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <https://www.magnesia-litera.cz>
74. Rádio Junior. *O stanici*. [online]. [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz>
75. *Školský zákon ve znění účinném od 1. 9. 2018 do 14. 2. 2019*. [online]. [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2018>
76. Pasparta. *O nakladatelství*. [online]. [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: <http://www.pasparta.cz/o-nakladatelstvi>
77. *Nejlepší knihy dětem*. [online]. [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <https://www.nejlepsiknihydetem.cz/>
78. Knihozem. *O Knihozemi*. [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <http://www.knihozem.cz/c/o-knihozemi/>
79. Czechdesign. *Zlaté české dětské knihy*. [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/zlate-ceske-detske-knihy>
80. Noc s Andersenem. *O projektu*. [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <http://nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

Seznam příloh:

Příloha číslo 1: Průvodní dopis k dotazníkovému šetření

Příloha číslo 2: Dotazník

Přílohy diplomové práce:

Příloha číslo 1: Průvodní dopis k dotazníkovému šetření

Dobrý den,

studuji Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy, obor Učitelství pro mateřské školy. V rámci své diplomové práce na téma „Výběr knih pro děti podle učitelek mateřských škol“ Vás prosím o vyplnění krátkého anonymního dotazníku, který bude sloužit pouze pro studijní účely UK.

Děkuji

Bc. Tereza Hejhalová

Příloha 2: Dotazník

1. Kolik dětských knih ve třídní knihovně máte? *

- žádnou
- 1 – 10 knih
- 11 – 20 knih
- 21 – 30 knih
- 31 až 50 knih
- 51 – 100 knih
- Jiná...

2. Kolik dětských knih máte ve školní knihovně? *

- žádnou
- 1 – 10 knih
- 11 – 20 knih
- 21 – 30 knih
- 31 až 50 knih
- 51 – 100 knih
- Jiná...

3. Kde pořizujete knihy do mateřské školy? *

Text stručné odpovědi

---

4. Kupujete knihy i v obchodech typu „Levné knihy“? Své tvrzení prosím zdůvodněte.

Text stručné odpovědi

---

5. Kupujete knihy za „věrnostní body“ ve sběratelských kampaních typu „Albert“? Své tvrzení prosím zdůvodněte.

Text stručné odpovědi

---

6. Jakou roli hraje při Vašem výběru cena knihy? *

- žádnou
- malou
- velkou

7. Kolik jste ochotni zaplatit za jednu kvalitní dětskou knihu? *

- do 100 Kč
- 100 – 200 Kč
- 200 – 300 Kč
- 300 – 400 Kč
- 500 Kč a více

8. Čemu dáváte přednost? *

- starým osvědčeným titulům
- novým knihám současných autorů
- volím obě varianty

9. Napište název Vaší oblíbené knihy ve školce, ke které se opakovaně vracíte, a vysvětlete, proč se k ní vracíte.

Text stručné odpovědi

---

10. Kterou knihu vydanou v posledním roce jste dětem ve školce četl/a? *

Text stručné odpovědi

---

11. Zaškrtněte, který z literárních žánrů při své práci nejčastěji využíváte?
Očíslujte od 1-nejvíce používaný po 8- nepoužívaný.

	1	2	3	4	5	6	7	8
poezii	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
prózu s dět...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
próza se z...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pohádky	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
pověsti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
naučné kni...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
obrázkové ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
leporela	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Jaké vlastnosti knihy jsou při výběru pro Vás důležité? Očíslujte od 1-největší význam po 9 - nejmenší význam. *

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
autor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ilustrátor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kvalita te...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kvalita ilu...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
název kni...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
počet str...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
titulní str...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
žánr	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
cena	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Čím se necháte ovlivnit při výběru knih? Očíslujte od 1-největší ovlivnění po 7- nejmenší ovlivnění.

	1	2	3	4	5	6	7
filmovou ad...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
současnými ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
reklamou	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
doporučení ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
oceněním	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
přáním dětí	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
nic mě neovl...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14. Sledujete žebříčky knižních ocenění? *

- ano
- ne
- někdy

15. Jaký význam má pro Vás knižní ocenění při výběru knih? *

- žádnou
- malou
- velkou

16. Co je pro Vás důležité z hlediska ilustrace – jaká nesmí být, případně jaká musí být? *

Text dlouhé odpovědi

---

17. Které nakladatelství preferujete při výběru knih? Napište, prosím, proč. *

Text dlouhé odpovědi

---

18. Z kolika % využíváte při Vaší práci v mateřské škole e-knihu? *

Text stručné odpovědi

---

19. Z kolika % využíváte při Vaší práci v mateřské škole interaktivní knihu (Kouzelné čtení od Albi apod.)? *

Text stručné odpovědi

---

20. Z kolika % využíváte při Vaší práci v mateřské škole klasickou tištěnou knihu? *

Text stručné odpovědi

---

21. K jakým dalším účelům než k předčítání využíváte knihu?

Text stručné odpovědi

---

22. Co chcete, aby kniha u dětí rozvíjela?

Text stručné odpovědi

---

23. Jaký je Váš věk? *

- 18 - 25 let
- 26 - 35 let
- 36 - 45 let
- 46 - 55 let
- 56 let a více

24. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *

- Střední škola pedagogická
- Vyšší odborná škola
- Vysoká škola - Bakalářský studijní program
- Vysoká škola - Magisterský studijní program

25. Kolik let již pracujete jako učitel/ka mateřské školy? *

- první nebo druhý rok
- 3 - 5 let
- 6 - 10 let
- 11 - 20 let
- 21 let a více

26. Kde se Vaše mateřská škola nachází? *

- v obci do 3000 obyvatel
- ve městě 3000 – 20 000 obyvatel
- ve městě 20 000 – 100 000 obyvatel
- ve městě nad 100 000 obyvatel
- ve městě nad 500 000 obyvatel

27. Vaše mateřská škola je: *

- státní
- soukromá

28. Má Vaše školka nějaké zaměření, specifika?(např. sportovní, jazykové, s montessori prvky, ...)

- Ano
- Ne

29. Kolik dětí máte ve třídě? *

Text stručné odpovědi

---

30. Jaký je věk dětí ve vaší třídě? *

Text stručné odpovědi

---

31. Prostor pro volitelný slovní komentář

Text stručné odpovědi
